

VIII N
24

Broj 461.

Počasni diplom I. reda, Beč 1882. — Srebrna kolajna u Trstu 1882. — Diplom priznanja, Prag 1883. — Počasni diplom, Bruselj (Belgijska) 1888. — Počasni diplom, Osijek 1889. — Velika milenijska kolajna, Budimpešta 1896.

HRVATSKA PČELA

organ

Hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva

— u Osijeku —

i podružnica u Valpovu, Vinkovcima, Bizovcu i Dalju.

Ovomu je društvu pokroviteljem:

Preuzvišeni gospodin Dr. Teodor grof Pejacsevich,
hrvatski ministar, c. i kr. komornik, vitez reda sv. Stjepana, vlastelin u Našicama.

XXXIV. tečaj 1914.

Urednik: Bogdan Penjić.

Izdanje

„Hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva“

— u Osijeku. —

Broj 1. i 2. (Str. 1.—16.)

Pčelica. (Spjevao: Ignat Novaković.)

Higiјena u pčelarstvu. (Predavanje prof. Eugena Kamenara pri XI. kongresnom zasjedanju 4. rujna 1913. u Karlovcu).

Nekoliko brojaka iz pčelarstva. (Prevod sa češkoga) Izvještaj centralnoga tajnika Bogdana Penjića o djelovanju »Hrv.-slav. pčelarskog društva« u god. 1913.

Pčelarenje i pčelarsko pripovijedanje. (I. B. župnik u K.)

Tri važne napomene pčelarima. (Piše: D. Burinčić.)

Razne vijesti: Umirovljenje Đure pl. Ilića, tajnika »Hrv.-slav. gospodarskoga društva u Osijeku. — Zahvalnost jednoga pčelara seljaka. — Sveslavenski pčelarski kongres u Pragu.

Oglaši: Poziv na pretplatu! — Osječke uzor-džirzonke. — W. Švarc (Češki pčelarski zavod, Koleč kod Praga.)

Broj 3. (Str. 17.—24.)

† Dr. Porfirij Ivanović Bahmetjev. Sa slikom. (Prof. E. Kamenar.)

Produljenje života na više stotina godina. (Uspomena na prof. dra. Bahmetjeva.)

Statistika pčelarstva. (Bogdan Penjić.)

Tri važne napomene pčelarima. Nastavak i svršetak. (D. Burinčić.)

Kako ja rojeve hvatam. (Matija Pintz, pčelar u Irigu.)

Kako izmili matica iz matičnjaka. (De Gora.)

Pčelarsko pismo. (J. Bobinac.)

Zapisnik odborske sjednice pčelarske podružnice u Dalju

Razne vijesti: IV. sveslavenski pčelarski slet u Pragu.

Oglaši: Poziv na pretplatu! — Nabava rojeva. — Osječke uzor-džirzonke. — W. Švarc, Koleč kod Praga.

Broj 4. (Str. 25.—32.)

Našim pčelarima početnicima. (Bogdan Penjić.)

Iz prakse za praksu. (Bogdan Penjić.)

Pčelarstvo je korisna grana privrede (Milan M. Martinović.)

Godina 1913. (S. Simunčić, rav. učitelj.)

Zapisnik XXXII. glavne skupštine »hrv.-slav. pčelarskoga društva u Osijeku«, od 25. siječnja 1914.

Razne vijesti: IV. sveslavenski pčelarski slet u Pragu.

Oglaši: Poziv na pretplatu! — Nabava rojeva. — Osječke uzor-džirzonke. — Weedovo ili Herkules-saće. —

W. Švarc, Koleč kod Praga.

Broj 5. (Str. 33.—40.)

Naputak za početnike u pčelarstvu. Sa dvije slike. (Bogdan Penjić.)

Proljetni rad naprednoga pčelara. (Bogdan Penjić.)

Paša za pčele. (D. Burinčić.)

Matica i njena važnost u zadruzi pčela. (Prevod iz »Illustr. Bienenzeitung«-a.)

Zapisnik redovite odbor. sjednice »hrv.-slav. pčelarskoga društva u Osijeku«.

Razne vijesti: Visoko odlikovanje. — Pčelarstvo na otoku

Krku. — Pčelarstvo u oslobođenim krajevima. —

59. velika skupština njemačkih i austro-ugarskih pčelara u Požunu. — Nešto o medu. — Osjetljive pčele. — Razoružanje pčele.

Oglaši: Poziv na pretplatu! — Ubavijest pčelarima glede izložbe proljetnoga meda. — Poziv na pčelare glede

pčelarskoga tečaja, od 8. do 30. lipnja. — Osječke uzor-džirzonke.

Broj 6. (Str. 41.—48.)

† Prof. Antun Hržić. Nekrolog (Bogdan Penjić)

Matica i njena važnost u zadruzi pčela. Nastavak i svršetak (»Illustrierte Bienenzitung«.)

Baratanje oko pčelaca za vrijeme paše. (Bogdan Penjić.)

Premještanje košnica s mjesta na mjesto. (D. Burinčić.)

Razne vijesti: † Antun Streitenberger. — Glavna skupština hrv.-slav. gospodarskog društva, kao središnje za-druge u Zagrebu. — Staklenke za med. — Mravi, neprijatelji pčela. — 59. velika skupština njemačkih

i austro-ugarskih pčelara u Požunu. — Koliku mno-žinu šećera sadržaje nektar različnih biljaka. — Slijedi li pčela njuh ili vid? — Ličinke kao riblje mamillo.

— Pčelarstvo u Grčkoj. — Pčela na najvišem sjeveru.

Oglas: Poziv na pčelare početnike glede pouke u na-prednom pčelarenju od 8.—30. lipnja. — Ubavijest glede vrcanoga meda bagrenovca i lipovca. — Pro-daja džirzonaka. — Staklena Vj. Franza u Zagrebu prodaje staklenke za med.

Broj 7. (Str. 49.—56.)

† Franjo Ferdinand, prijestolonasljednik i supruga mu vojvotkinja Sofija Hohenberška. (Uredništvo.)

Važnost pčelarstva. (Bogdan Penjić.)

Baratanje sa pčelama. (Bogdan Penjić.)

Tri važna pravila za pčelare. (Po »Illustrierte Bienenzitung« B. P.)

IV. sveslavenski pčelarski slet i pčelarska izložba u Pragu 1914.

Književnost: Osnovi nauke o hraniđbi stoke.

Razne vijesti: † Vjekoslav Grginčević. — American Bee Journal. — Državne željeznice i pčelarstvo. — Pro-polis i kurje oko. — Upliv potresa zemlje na pčele. — Cijena medu i vosku. — Oružnici kao pčelari. — Medovina po franceskom načinu. — Staklenke za med.

Od uredništva.

Oglas: Prodaje se 50 kom. pčelaca. — Mladić, upućen u napredno pčelarenje, traži namještenje. — Izložen med u društvenim prostorijama. — Pčelarska podruž-nica u Dalju prodaje pčelce u amerikanskama i 4—5 metričkih centi vrcanoga meda.

Broj 8. i 9. (Str. 57.—72.)

† Vjekoslav Grginčević. Nekrolog. (Uredništvo.)

Praktična pouka za početnike. (Bogdan Penjić.)

Senzacionalna novost za napredne pčelare. (Bogdan Penjić.)

Glavni tečaj pčelarske škole u Beču 1914. (Izvješće: J. Antonioli.)

Med u kućanstvu. (Sakupio: Bogdan Penjić.)

Brige pčelara u listopadu. (Bogdan Penjić.)

Uzroci pčelinjih bolesti. (Piše: Milan M. Martinović.)

Pitanja i odgovori u pogledu pčelarstva. (Bogdan Penjić.)

Razne vijesti: Žaba krastača u pčelinjaku. — Kako ćemo protjerati mrave. — Važnost matice kod pčela (pouka za pčelare.) — Medni sok i biljevni nektar. — Što sve pčele mogu učiniti.

Od uredništva.

Ovim brojem razaslan je ilustrovani cijenik staklane Vj. Franze u Zagrebu.

Broj 10, II. i 12 (Str. 73.—92.)

Zvonimir Žepić, I. odjeljni predstojnik za narodno gospo-darstvo. (Uredništvo.)

Med za okrepnu i kao lijek (Sakupio: Bogdan Penjić.)

Pauci kao neprijatelji pčela. (Preveo: B. P.)

Pčelinja paša. (»Gospodarski List«.)

Pretjerivanje pčela. (Milan M. Martinović.)

Med u kućanstvu. Nastavak i svršetak. (Sakupio: Bogdan Penjić.)

Patvaranje meda u Austriji. (B. P.)

Uzroci pčelinjih bolesti. Nastavak i svršetak. (Milan M. Martinović.)

Ima li lijeka proti truleži. (Priopćio: B. P.)

Zima. (Po Dragutinu Gründigu priopćio B. P.)

Pitanja i odgovori u pogledu pčelarstva. (B. Penjić.)

Mjeseci: Prosinac i siječanj. (B. Penjić.)

Razne vijesti: Zgodno sredstvo proti osama. — Pčelinji ubod proti pjanstvu. — Patvarač meda strogo kaž-njen. — Žaba krastača i pčele. — Statistički po-daci o stanju škol, vrtova i pčelarstva u Hrvatskoj i Slavoniji koncem 1912./13. škol. godine. — Pčelarstvo u Crnoj Gori. — Kako se bistri med. — Važno za pčelare.

Oglas: Od uredništva. — Poziv na pretplatu. — Pozor pčelari!

govora o plodu bez utjecaja zareznika, a među svim zareznicima najviše tomu doprinaša pčela medarica (*Apis melifica*).

Slušatelji su konačno još upozoreni i na važnije neprijatelje pčela, kao i na neke pogibeljne bolesti, pa i na prokušana sredstva proti istima. Napokon pri praktičnom radu mogli su se slušatelji osvjeđočiti o prednostima pojedinih sistema džirzonaka, kao i o praktičnosti društvene uzor-džirzonke.

Tako je dakle društvena uprava, obzirom na praktičnu obuku u naprednom pčelarstvu i u minuloj godini vršila savjesno svoju zadaću, pa ako nije mogla, prema svojim skromnim sredstvima, razašiljati putujuće učitelje pčelarstva po domovini, ona je primala putujuće pčelare, pa ih je ovde upućivala u praktičnom naprednom pčelarskom radu.

Tečajem prošloga ljeta, uz pomoć grada Osijeka i društva »Prosvjete«, upriličila je ova uprava vrlo zanimiva predavanja iz pčelarstva skioptikon-slikama.

Takovo je jedno predavanje upriličeno 12. srpnja prošle godine pred biranim slušateljstvom u velikoj dvorani niže pučke škole u gornjem gradu Osijeku. Drugo je predavanje sa istim skioptikon-slikama upriličeno dne 20. srpnja u mjestu Bizovcu, kao sijelo podružnice »hrv.-slav. pčelarskog društva«. Brojno sakupljenim seljacima dijelio je predavač i praktične upute u naprednom pčelarenju.

Isto tako je predavanje održano još i 3. kolovoza u prilično odaljenom od Osijeka mjestu Viljevu. Sva ova predavanja uspjela su vrlo dobro, a pobliže su opisana u »Hrvatskoj Pčeli« (br. 7., 8. i 9. od prošle godine).

Ovdje napose zahvalnošću spomenuti moramo utemeljiteljnog člana našega društva i vrlo zaslužnog naprednog pčelara gosp. Milutina Baraća, ravnatelja rafinerije petroleja na Rijeci, koji je slike iz pčelarstva za skioptikon (45 komada) posudio najvećom pripravnosću, dočim je sam skioptikon, što smo ga pri ovin predavanjima rabili, vlasnost društva »Prosvjete«.

Da se i nepčelari upozore na veliki napredak racionalnog pčelarstva, upriličila je društvena uprava počam od 20. svibnja, pa do konca kolovoza prošle godine permanentnu izložbu meda, voska, umjetnog sača i raznoga pčelarskoga oruđa u prostorijama uredništva »Hrvatske Pčele«. Izloženo je bilo u ukusnim staklenicama par stotina čaša raznovrsnoga sortiranoga vričanog meda. Bilo je tu meda sa raznoga voćnoga cvijeta, bagrenovca, lipovca sa rane lipe i sa kasne lipe (lipolista), meda sortiranoga sa gorušice i sa raznoga drugogga

poljskoga cvijeća. Svakog je posjetioca ove malene, ali poučne izložbe u velike zanimala razlika u boji i tečnosti kod pojedinih vrsti meda. Tako je ova uprava i u tom pravcu udovoljila svom zadatku, a opravdane je nade, da će se sličnim izložbama i u будуće što šta postići moći.

Posredovanjem ove uprave rasprodali su svi društveni članovi proizvode svojih pčelaca u prošloj godini uz vrlo povoljne uvjete, pa je tako i u tom pogledu polučen veliki uspjeh.

Prema društvenim pravilima ustrojena je i društvena apistička knjižnica, koja danas zaprema preko stotinu lik pčelarskih djela. Ovom knjižnicom upravlja centralni društveni tajnik, a društvenim članovima i pretplatnicima »Hrvatske Pčele« stoje sve knjige na raspolaganje. Kao što je svrha ove knjižnice, da se zanimanje za pčelarstvo proširi u sve slojeve pučanstva, tako možemo danas nekim žadovljstvom konstatirati, da se u novije doba i lijep broj naših seljaka marljivo služi tom knjižnicom.

U promicanju naprednog pčelarstva, kao i pri svakom pothvatu društvenoga rada stavlja ova uprava ponajveću vrijednost u društveno stručno glasilo »Hrvatsku Pčelu«. »Hrvatska« je »Pčela« ono moćno sredstvo, onaj pravi »amalgam«, koji cijelu našu pčelarsku organizaciju veže u jednu jaku cjelinu. »Hrvatska« je »Pčela« upravo ono pravo zrcalo našega zajedničkoga rada, u kom se odražuje svaki i najmanji napredak na polju racionalnoga pčelarstva. »Hrvatsku Pčelu« izdaje već potpune 33 godine »Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo« u »Osijeku«; pa mada taj stručni list, prema skromnom društvenom prihodu, zahtjeva veoma velike žrtve, ne smije se podnipošto napustiti, jer je taj jedini u nas hrvatski pčelarski list vrlo moćnim sredstvom, po kom se napredni način pčelarenja podržaje i sve više u naš seljački narod širi.

Uprava se ova pouzdaje u potporu zemlje, te se opravdano nuda, da će se hrv.-slav. pčelarskom društvu u Osijeku, zemaljskim proračunom osigurana subvencija doznačiti, a i za daljnja vremena osigurati, da tako uzmognemo, u korist i napredak mire nam domovine Hrvatske, svojim radom nastaviti.

Milo mi je napokon, što mogu ovoj slavnoj skupštini izvijestiti o još jednom i uspјelom nastojanju ove društvene uprave u prošloj godini. Kako je to već i u »Hrvatskoj Pčeli« oglašeno osnovana je u Dalju nova pčelarska podružnica našega društva. Ova najmlađa naša podružnica broji već danas 26 članova, samih pčelara,

a među njima ima 16 seljaka. Predsjednik te podružnice g. Ferdo Schmiederer, koji je već od prije bio članom našega društva i koji je tomu mnogo pripomogao, da je centralnoj upravi uspjelo osnovati tu podružnicu, sam je već vješti racionalni pčelar. Opravdano se dakle nadati možemo, da će ta pčelarska podružnica lijepo napredovati.

Konačno moram još spomenuti, da se je u interesu pčelarstva i društvenoga djelovanja, obratila ova centralna uprava pod konac prošle godine dne 8. prosinca posebnom predstavkom Presvjetlom gospodinu velikom županu Županije virovitičke, te slob. i kr. grada Osijeka, barunu Ivanu pl. Adamovichu-Čepinskom. Tom je predstavkom upozoren Presvjetli gosp. barun Adamovich na razgranjeno i uspješno djelovanje ovoga društva, pa se možemo zaufano pouzdati, da je »Hrv. slav. pčelarsko

društvo u Osijeku« zadobilo u Presvjetlom gospodinu barunu Ivanu pl. Adamovichu jednog moćnog prijatelja i zagovornika.

Sličnom predstavkom obratila se je centralna uprava 25. prosinca prošle godine našemu narodnom zastupniku velemožnom gospodinu dru Ivanu Rikardu Krausu, koji nam sigurno svoje pomoćnice ruke uskrati ne će. Mi se dapače opravdano nadamo, da će naš velevrijedni narodni zastupnik sve poduzeti, a da se ovo najstarije pčelarsko društvo u domovini, a po njem i jedini u nas hrvatski pčelarski list i nadalje održi, da svojim djelovanjem uzmognemo što blagotornije po narod nastaviti, očekujemo što povoljnije rješenje naših predstavaka od visoke kr. zemaljske vlade.

Molimo dakle slavnu škupštinu, da ovaj izvještaj primi na znanje.

Pčelarenje i pčelarsko priporavljanje.

Piše J. B., pčelarski šegrt u K.

XXXIV.

Malenkosti.

Jesen je na odmaku, zima na domaku. Neprestano sipi kišica, pčele već davno ne izlijeću. Spremili smo ih, ognuli, zabarikadirali, uopće, kako se ovdje kaže, dobro smo ih — okovarili. Vani pljusak, blato, mećava, a to je sve, kako i opet ovdje kažu, — sitno. Za vas Slavonice inače rabi izraz sitan, prema vašoj: »sitno, maleno . . .«, pa se ne čudite, da se čovjek, pa još k tomu i šegrt zabavlja u ovakovo vrijeme sitnicama, malenkostima. Imade stvari, koje su sitne prema slovenskom značenju: sitan = dosadan, pa se ipak smatraju sitnim = neznatnim, malenim prema hrvatskom — molim nemojte dodati »i srpskom« značenju. Rabi se izraz: to su sitnice, nu još je običajnije reći: tå to su malenkosti. Mi ovdje kažemo malenkost, a vi bi dolje morali izgovorati malenkost, nu kazat ćete: malenkost je malenkost, a ja bih baš obratno htio istaknuti, da svaka malenkost nije — malenkost.

Malenkost dolazi od pridjeva malen, što je isto kao mali, maleni, malahan, malešan, majušan, malacki, malecki, malucki, majucki, majcen, majhen i toliki drugi sinonimi, a sve to zajedno ne znači ništa velikoga, znamenitoga, važnoga, odlučnoga, potrebnoga, nužnoga. Pa ipak koliko se toga smatra malenkošcu. govori priporavljava! Da vidimo!

XXXV.

Vi ste napredan seljak!

Dođe siromašan seljak mlađom učitelju, pa će povjerljivo:

— Gospodine, ja bi rado pčelario sa pokretnim saćem.

— Pravo, lijepo, sjajno! Vi ste napredan seljak! Živio! pohvali ga mladić oduševljeno.

— Pa kako bi to čovjek počeo?

— Vrlo jednostavno! Sagradite pčelinjak, iz Le-poglave naručite Baračeve košnice, iz Osijeka rojeve i to će biti za početak dosta.

Počeše se seljak za uhom. Prekučer bila ovraha za porez, prekosutra dospijeva mu mjenica, a u njegovoj škrinji ni prebite pare, pa priupita:

— Pa koliko bi to stajalo?

— Drva za pčelinjak imadete u šumi, tesara je dosta u našem selu, vlastelinstvo imade ciglani: eto malenkost i pčelinjak je gotov! Baračeva košnica dolazi komad na 14 kruna, toliko od prilike stoji pojedini roj, a glavno je da vi imadete volju, da ste oduševljen, a drugo je sve — malenkost!

— Malenkosti...! malenkosti...! mrmlja je seljak ulazeći u svoje pusto i prazno dvorište.

XXXVI.

Kod pregledavanja.

Vidio bogati gazda u susjednom selu pčelinjak pun pčela u lijepim košnicama sa pokretnim saćem. Prodao volića, pa će sagraditi pčelinjak, nabaviti košnice i rojeve.

Radnja brzo napredovala i on po uputama mjesnoga mladoga gospodina uredio pčelinjak i smjestio dosta košnica sa pčelama.

Prošlo dosta vremena i pozove gazda mladog gospodina da pregledaju njegov pčelinjak i da se dive njegovom pčelarenju.

Natukoše kape, kao da će na Turke, navukoše rukavice, misliš, da će u prosce.

— Što je ovo? zapita gazda preplašeno.

— Malenkost! Moljci se zavukli u sačel,

— Ovaj je nekako mršav?

— Ništa osobita, bit će, da nema matice, pa će propasti.

— Zašto je ovoliko mrtvih pčela?

— E pa pomrle su!

— Zaboga, ovaj je prazan! Gle i ovaj!

— Zar? Zbilja prazni su! Odoše!

— Što sada?

— E pa ništa! Glavno je, da ih je nešto ostalo. Rojiti će se na godinu, pa će biti opet pun pčelinjak.

— A moji volići! Da sam kupio osla, barem bi mi vodu nosio, a ovako ni vode, ni meda!

— Tješi se kume! Taj kvar ti je kod početnika prava malenkost!

— Da, da! Ali kada mjesto volića nemam ni osla, to nije malenkost!

XXXVII.

Tko bi još na to mislio!

Sagradio je krasan, veliki pčelinjak. Uresio ga rezbarijom, obličio raznim bojama, ogradio pletenom žicom, a ma baš ga lijepo uredio. Prostran je, pa u njemu smjestio stolić, stolce, dapače i divan.

— Sviđa ti se, zar? ponosno pita prijatelja. Eto vidiš, sve sam si lijepo uredio, da mi bude udobno, komotno. Hoću li raditi, tu mi je stolić, stolci, tinta i papir. Hoću li da počinjam, legnem, tu mi je divan. Dapače mogu te i pogostiti, jer eno u ormaru čaše i flaše, a dolje malo burence i nješto zakusaka. Vjeruj mi, baš uživam, što mi je sve pri ruci, sve tako komotno, da ne moram svaki čas ići u kuću, kada mi što treba.

— Lijepo, lijepo, baš mi se sviđa, potvrdi prijatelj. A tvoje pčelice? I domaćne posebnim naglaskom.

— E pa lijepo im je! Imadu krasan stan, imadu lijepo bojadisane košnice, bojadisana leta, pa kako da ne budu zadovoljne.

— Čini mi se u najbližoj blizini baš nemaju previše paše!

— Što zato! Imaju krila! Ona dolje dolina nije udaljena više od dva kilometra, a tamo je paša od ranoga proljeća, do kasne jeseni.

— A, molim te, dok si tako oduševljen za udobnost i komoditet, zašto im nisi barem napajališta uredio?

— E pa to je malenkost! Tko bi još na to mislio? Potok nije udaljen više od kilometra, a izvori su još i bliže, lako im dō vode.

— Hm! prekine prijatelj razgovor, misleć, koliko je malih pčelica izgubilo život, potratilo vremena, radi takove — malenkosti.

XXXVIII.

Izgovor.

— Šteta, po Bogu brate, toliko cvijeća cvate, a nemamo pčelaca, da cvijeće izrabe!

— Da, da, šteta!

— Koliko bismo manje novaca slali u tuđinu za šećer, da više gojimo pčele i trošimo med! Tisuće našega novca ostalo bi u domovini!

— Da, da, istina je!

— U našem kraju toliko je mednog bilja i cvijeća, da bi mogao uspijevati pčelar sa stotinu pčelaca, što bi nosilo najmanje tisuću kruna godišnje!

— Da, da, šteta je što ovdje nitko ne pčelari! I voćke i vinogradi, a i neki drugi usjevi bi nam bolje rodili.

— Eto, pa zašto se ti ne bi bavio pčelarenjem?

— E, brate, i sam znadeš koliko sam uložio u ekonomiju, znadeš kako mi malo nosi, kako kuburim! Imadem velike voćnjake i vinograde, imadem mnogo polja i livada, pa ne dospijem, da se bavim — malenkostima.

XXXIX.

Štediša.

Sjedili smo u gostionici i zajutarkovali. Razgovarali, kako se već razgovara i došao razgovor na kućanstvo.

— Mi trošimo u kući svaki mjesec meda za 10—15 kruna. Dobivam krasan med od nekoga učitelja iz Slavonije kilogram po 2 krune.

— Brate, to je skupo! To je mnogo! To je dosta teško opterećenje kućanstva!

— Meni se ne čini!

— Jest, jest, brate, mnogo je to! Međutim, Olga, platiti!!
 — Molim! Odmah!
 — Današnji gablec i četiri čaše pive.
 — I kruna 64 filira.
 — U jutro 3 čašice Altvatera.
 — 72 filira.
 — Jučer poslje večere što smo imali?
 — 8 litri vina, 9 crnih kava, 4 flaše bakarske vodice, 12 regalija i — kartengeld.
 — Računajte!
 — K 1'64, 0'72, 8'00, 2'16, 8'00, 2'64, 0'30. Sve skupa 23 krune 46 filira.
 — E pa to je malenkost. Baš smo se lijepo zabavljali! Evo! Dobro, dobro!

XL.

Pošiljka.

U novinama oglašen je: čisti lipov med. Čitala milostiva taj oglas i svu njezinu maštu i srce obujmio onaj izraz „čisti“. Već unaprijed se veseli, da će dobiti čisti med, jer ona tako voli čistoću, toliko pazi na čistoću. Ta naučila je od svoje pokojne mamice!

Pošiljka na pošti. Milostiva poslala djevojku na poštu sa novom, čistom košarom.

Donijela djevojka pošiljku. Limena je to, grbava škatulja. Izvana obliepljena musavim papirom, kao da je prije Rabusu rabio. Papir izšaran mrljama tako, te ne možeš pogoditi, koja li mu je prvobitna boja. Adresa, nadrljana, da ju jedva čitaš.

Milostiva se srdila. Ne može pošiljke ni u ruku primiti, već pozove djevojku, da otvari. Škatulja iznutra neravna, nardala, a u njoj — čisti lipov med.

— Kako si mogao magnifikusu poslati med u onako neukusnoj, zamazanoj škatulji?

— Molim! Dobro je pakovano, a ako se kod omatanja, lijepljenja i adresiranja malo zamrlja, to je — malenkost!

Milostiva nije više naručivala meda.

XLI.

Savremena kultura.

Poznato je, da su naše preparandije preopterećene učevnim gradivom.

Jedan, koji se baš ne oduševljava za sljed, razgovarao sa jednim od onih »gore«.

— Šteta, presvjetli, da se u našim preparandijama više ne bave praktičnim gospodarstvom!

— Dapačel! Uči se gospodarstvo kao poseban predmet, dapače, mnogo se mara i vremena posvećuje sljedu!

— Vjerujem, vjerujem illustrissime, ali pčelarenju na primjer ne posvećuje se baš nikakova pažnja.

— Ta uči se valjda u gospodarstvu!

— Vjerujem, presvjetli, ali pčelinjaka nema, pčela nema, košnica, okviraca nema: prakse nema, praktički se ne uči, a bez valjane prakse nema uspješnog pčelarenja, ne može biti oduševljenja, nema uspjeha.

— Manite, molim vas! Mi moramo našim učiteljima dati savremenu naobrazbu, uputiti ih u savremenu kulturu. Oni krcati znanjem savremenim, filozofskim i teoretskim, lako će se snaći u gospodarskim sitnicama, to će im biti prava malenkost.

— Dà, dà! Ali...

— Sluga sam pokoran!

— Klanjam se, presvjetli!

XLII.

Sloyd.

— Čestitam, mladi gospodine, vi ste s odlikom svršili! Lijepo!

— Molim! Hvala lijepa!

— Učite li još slloyd?

— Dà, gnjave nas s njime!

— Vjerujem, vjerujem, to je dosadno, monotono.

— Ne bi i bilo baš dosadno, da se što praktičnoga uči, izrađuje.

— Pa što n. pr. radite?

— Dosadno blanjanje, piljenje, mjerjenje, dijelenje a sve na milimitre i još manje!

— Baš to bi se dalo praktično upotrijebiti n. pr. kod pčelarenja. Košnice, okvirci i razni razmaci moraju biti točni na milimetre. Da se košnice i okvirci uzmu kao predmet, uzorak slloyd, mogao bi svaki već u preparandiji izraditi koju košnicu s okvircima i ponijeti ih na svoje novo mjesto, a i kao učitelju služilo bi izrađivanje kao praktična zabava.

— Oprostite, to nije svrha slloyd! Tko bi se još takovim malenkostima bavio! To znade načiniti svaki stolar.

— Mi se pčelari baš tužimo na lošu mjeru naših stolara.

— E, pa treba im pokazati, naučiti ih.

— Dà, dà, Pokazati im, naučiti ih, što sâm ne znaš . . .

XLIII.

Potpora.

Oglašen je pčelarski kongres sa izložbom. Starac učitelj živo želi poći na taj kongres, još više na izložbu, da prouči napredak u pčelarskoj tehnici, da svoju dugotrajanu praksu podupre savremenim pomagalima. Siromah je: djece mnogo, plaća malena, a daleki put.

Pošao u općinski ured.

— Dobro jutro! Serbus...! Serbus...! pozdravlja po redu i rukuje se. Sve su to njegovi učenici, od načelnika do zadnjega pisara. Svi mu lijepo odzdravljaju, sví ga vole, ta svi su, kako im on znaće kazati, svršili samo njegovu akademiju.

— Daj, amice, ishodi mi barem 20 K, da imadem za željeznicu.

— Ali, molim te, ljubezno će uzgojeni »bilježnik i načelnik« sa debelim zlatnim lancem preko prsiju, radi toga se ne isplati dirati u odborski osinjak, ta to je malenkost!

— Molim, gospodin šef, ovo su putni dnevniči gospodina blagajnika za ovrhe prošloga mjeseca, donese pisar arak iz druge sobe.

— Gle, gle! Dobro si je naračunao! 96 kruna i 70 filira! Evo! Potpisano je, neka si dignel!

Polagano otišao starac učitelj iz općinskog ureda i nije išao na pčelarski kongres.

XLIV.

Šegrt.

Ima raznih pa i pčelarskih šegrtova. Došao jedan majstoru pčelaru, da se vježba u pčelarenju. I majstor i šegrt inače obrazovani ljudi. Majstor ima maturu, a šegrt dapaće svršio sveučilište.

Majstor mu lijepo sve ispričao, pokazao, pa će da ga puti, kako se radi.

— Samo odvažno, mirno, pčele su tako pokorne! Izvolite najprije dići poklopac, kako sam ga ja malo prije digao!

— Ubost će me!

— Kaki! Malo ih potkadite cigaretom!

Dije moj šegrt poklopac, ruke mu podrhtavaju. Puši kao ture, a pčelice zuje, razdražene su. Već ih je majstor prije pokazivanjem uzbunio.

— Uf! Ubola me jedna u lice, poviče i zadrhće.

— Ništa, ništa, to je malenkost! Pokušajte izvaditi okvirac. Samo odvažno, evo ja ču vam pomoći!

Uz pomoći majstora izvuče okvirac i drži ga obim rukama. Pčele zuje, cvile.

— Plaze mi po rukama! Joj! na vratu me ubola! strese se šegrt, pa desnom rukom automatskom kretnjom tjera pčele sa vrata.

Put! Pusti okvirac, okvirac padne, a pčele se uzbune, pobijesne, pa po njem. Izbole ga po ruci, po licu i on natekao kao bundeva.

Bježi on iz pčelinjaka, a nekoliko bijesnih pčela za njim. Brani se, tjera pčele rukama i bježi. Daleko od pčelinjaka stane i vadi pčelinje žalce.

Mudrac majstor, koji je kao stup mirno stajao i mirno tih izišao iz pčelinjaka, te gáni jedna pčela nije ubola stigne šrgrt pa će ga tješiti:

— Ne srdite se! Ne bojte se! To je malenkost! Za nas pčelare prava malenkost. Ja sam u životu mnogo više uboda podnio. To će vam brzo proći!

— Manite se gospodine, malenkosti! Hvala za nauk! Vidim, da imade zlobnih malenkosti. S Bogom!

Ode. Opet jedan pčelar manje, radi zlobnih — malenkosti.

XLV.

Huu.....!

Oprostite, ne što nisam napisao, nego što sam makar tek mišlju rekao riječ, što služi kao naslov ovoj — malenkosti.

Sjedim vam ja u dražesnom kutu iza moga pčelinjaka i čitam bečki »Bienen-Vater«. Ciknem, bacim ga i poletim iz svoga skrovišta na cestu.

— Pa komu to govorиш? To je ipak previše!

— Huu!..... bezobrazni! psujem ja i nervozno, brzo idem cestom, ne gledeći ni lijevo, ni desno.

— Ali, što to znači? zaustavi se susjed, što je slučajno mimo prošao, a ja ga nisam ni opazio.

— Huu!.....!.....! bijesnim ja dalje, opetujući naslovni izraz, pa idem.

— Ali stani! Koji ti je vrag? Stani!

— Huu!..... bezobrazni! zaustavim se malo.

Šta? Zar nije? Deset put!....!

— Ali tko? Zašto? Kako? oštireće prijatelj.

— Ta onaj....., onaj..... aus Gibarac in Syrmien!

— Pa što ti je brate? Što psuješ? Zar ti nije dobro? gledi me iznenadeno, preplašeno prijatelj, pa se malo povuče. Jasno je: sumnja o normalnoj funkciji moga mozga.

— Ali, molim te, kako da se ne srdim! Neki lola »aus Gibarac in Syrmien« blati nas i kleveće pred tuđim svjetom!

- Saberi se! Što je! Ne razumijem te!
- Dodi! Čitaj! privědem ga k stolu i dadem mu čitati »Bienen-Vater« 1912. strana 302.
- Pa što te je to tako raspalilo? Ta tko će to i čitati? Nije se vrijedno radi takove malenkosti srditi!
- Ne, brate! To će čitati cijeli švabski universum, ta potpisani je uvaženi Schachinger, komu je taj... aus Gibarac in Syrmien!
- Mani: Pa nek' čita, mahne prijatelj rukom.
- Ali pazi! Slušaj! Jada se kao da je među Ho-tentotima pa pobožno uzdiše: »Hätten wir doch auch sclich' eine Organisation der Bienenzüchter, wie bei Ihnen in Oestereich!«
- To ti valjda bude kaki dotepeñec, švabski do-šeljenik!
- Ne! Ta Schachinger izrično veli, da je njegov list preveo: »ins Deutsche übertragen«. Da je švabo, pisao bi švabski.
- Gle, gle, pa su otisnuta i njegova početna slova: I. G!
- Tko je, daje... jel Ako nas već ogovara, blati, neka barem ne laže!
- Ne nagli se! Ta i sam znadeš kako pčelarstvo pri nas slabo stoji. Nemamo...
- Ta znadem! Ali ipak laže kad piše, da naše novine plagiraju »Bienen-Vater«. Alle kroatischen Zeitungen bringen nur Auszüge aus dem »Bienen-Vater«,
- Gdje pri đavlju? Eto imaš »Hrv. Pčelu« pa prispo-dabljaj!
- Dà, zbilja je bezobrazan, dapače nepošten. To je laž!
- Ali, čitaj dalje! Eto piše: »es gibt keinen Wanderlehrer, keinen Bienenzüchterverein, nirgends kann man Auskunft holen«, a svi znademo kolika predavanja drži osječko društvo, zagrebački pododbor i drugi, a osječko pčelarsko društvo staro je preko 30 godina!
- Pusti ga! Mislio tå to je malenkost ako švabi malo potkadim u privatnom pismu, te mu se prep-ručam...
- Da, al' švabo dao u novine, pa sad valjda i vajni pisac uviđa, da to ipak nije — malenkost!

Tri važne napomene pčelarima.

(Piše: D. Burinović.)

1. Ne ubijajte pčele.

Prošle godine zbog vanrednih i suvišnih ljetnih kiša, pčelarstvo je dosta trpilo, ali su zato ipak u mnogim krajevima bila dosta dobra rojenja i time bar uveličao se broj košnica. Tako bi ostalo za iduću godinu, da su kojom srećom kod naših pčelara zastupane same džirzonke t. j. košnice sa pokretnim sačem. Ali pošto je većina košnica vrškara (pletara), to se je povećani broj košnica, radi dobitka meda i voska, uništio i tako mjesto dobiti, imati ćemo štete.

Pri dobijanju meda iz vrškara, naši prosti pčelari obično ubijaju pčele raznim barbarškim načinima: gušenjem dimom, sumporom, brašnom, davljenje vodom itd. i sa tako ubijenim pčelama smuljavu sače još sa medom i crvima, brašnom itd. i tako prodaju na trgu po ništavnoj cijeni od 0,50—0,70 K i ako je danas vrijednost voska 4—5 K i vrijednost čistog meda 1—2 K kilogram. Očevidno ogromna šteta za takve pčelare, u toku veća, što i vrijednost roja, koji vrijedi 10 K gube.

Mi molimo čitaoce »Hrvatske Pčele«, da svim silama uzastoje, i riječima i djelom, svaki u svome krugu,

da se prestane sa ubijanjem pčela, jer ne samo da je to štetno, već je i veliki grijeh pred Bogom, kad se ubiju milijunima tako vrijednih, koristnih i nevinih životinja. Može se reći, da će svakog takvog ubicu — pčelara — Bog zacijelo kazniti, jer mu to ubijanje ne može zgodno biti.

Pa kako onda da se izvadi med, da se pčele ne ubiju — pitaju pčelari?

Može to na više načina, i to:

1.) Najprostiji i najlaglji način je, da se nateraju pčele da se same razlete po susjednim košnicama. To se radi ovako:

Košnici, koja se ima uništiti, približe se što bliže i to postepeno izranije svaki dan po stopu dvije, obližnje dvije košnice. Zatim se ta košnica premjesti sasvim na drugu stranu, oblijepi se dobro svud naokolo i leto suzi na izlazak po 2—3 pčele — radi predobrane od napada tuđice. Za nekoliko dana pčele će izletati na pašu i pune se vraćati na svoje staro mjesto, pa kad tamo ne nađu svoju košnicu, one će ući u susjedne, koje će je, jer su pune, rado primiti i tako ostati životu i pojačati narod onih susjednih.

Poslije nekoliko dana ostat će vrlo mali broj pčela, koje se sa odrezanim saćem izvade, pred veće i peruškom stresu ma u koju košnicu. Na taj način pčele ostanu žive, a med se dobija čist, t. j. može se istresti na istresaljci (vrcalu) i prodati po 1—2 K kilogram, a tako isto dobija se čista voština, koja, kad se istopi, daje čist vosak po cijeni od 4—5 K kilogram. Dakle dobija se u novcu mnogo više no što se ubijanjem pčela dobija.

2) Bolji je, sigurniji i brži način, kad se pčele iz košnice pretjeraju.

Pretjerivanje pčela iz vrškara važno je za mnoge stvari i zato nije s gorega, da se vrškare naročito zato uđese. A to je prosta stvar. Vrhovi od vrškara isjeku se za 10—12 centimetara i gore ostane šupljina, koja se može zatvarati ili drvenim klinom, ili daskom, ili i samim odsječenim vrhom, kad se kakvim šiljcima utvrdi u plet košnice.

Taj poklopac dakle može se uvijek dizati i košnica gore otvarati, pa kroz taj otvor pčele isterivati kad god ustreba. Ne škodi dakle, no baš bi dobro bilo, da se sada svakoj košnici, koja se ima uništiti, otsječe vrh i kroz njega pčele isterivati u kakav praznik. A to biva ovako :

Košnica se sa svoga mjesta digne i odnese podalje gdje u hlad, a na njeni mjesto stavi se praznik. Odnesena košnica podigne se od zemlje na dvije stoličice, ili cigle, nadimi se i odreže vrh. Onda se na ivicu vrha stavi ivica praznika i ovaj rukom drži, a jedan pomoćnik odozdo dimi i sa dva štapića po košnici lupa. Poslije nekoliko minuta pčele će, pošto se najedu meda da ponesu sobom kao rezervu, nagnuti da izlaze kroz otvor u praznik, kojom prilikom treba obratiti pažnju na izlaz matice, i gotovo sve izaći. Praznik sa izagnatim pčelama odnose se na mjesto uklonjene košnice — a raniji praznik u koj je uletjela leteća pčela, strese se na mjesto i poklopi ovim drugim i tako ostavi do u veće, kad se pčela može raspodijeliti po ostalim košnicama i tako ostati živa. Iz košnice pak, iz koje je pčela izagnata, izvadi se čist med i vosak, kao i po prvom načinu.

Obraćamo pažnju, da je potrebno da se matica

pri izlazu uhvati i u kavezicu zatvori, ako će se pčele dijeliti po košnicama sa dobrim maticama, jer ako se u koju košnicu saspe još jedna matica, onda se dvije matice mogu susresti, pobiti i obadvije poginu, pa košnica ostati bez matice.

Ko ima džirzonke, a ko nema ne bi hrđavo bilo da je nabavi, — može od izagnatih pčela napraviti nove rojeve vještački i to vrlo lako i prosto :

Izvađeno saće s medom iz vrškare ukroji se u okvirce i učvrsti, — ili zalijepi s voskom, ili klinčićima sa strane. Pri ovome pazi se da se učvrsti i saće, koje ima cvjetnog praška. Prema broju tako spremljenih okviraca može se načiniti i broj novih rojeva.

Pošto u izagnatim pčelama ima i matica, to, kad se na svakih 6—7 okviraca doda od prilike po 3—4 pregristi pčela — crpu se kakvim crpkom — i doda matica, onda će te imati gotov roj. Samo, što taj roj treba da se odnese na 3—4 kilometra dalje, pa poslije da se vrati, jer inače bi se sva pčela razletjala po svojim starim mjestima. Matica se uvijek dodaje u kavezicu, dok je pčele ne prime, pošto inače, u zabuni, može biti ubijena.

Na taj način može se od izagnatih pčela načiniti još i nekoliko rojeva, a od ostatka meda i voska dobiti čist proizvod.

Dakle ne ubijate pčele, i ne kvarite med i vosak, kad se možete pomoći i da dobijete više para i da spasite dušu.

Grehota je ubijati pčele !

2. Napad i grabež među pčelama.

U jesen i proljeće najopasnije je vrijeme za pčelare od napada ili grabeža. To biva zato, što na polju nema jake paše, pa je pčele traže gdje je osjeti.

Pčele imaju vanredno jako osjetilo mirisa i osjeti med, ma gdje on sklonjen bio, tim pre u susjednim košnicama. Stoga one u jesen i u proljeće ne prestanju oblijeću oko tuđih košnica, ne bi li se tako učinile u košnicu i dočepale meda. Pri tome napadaju jednu na drugu i teško onoj košnici, koja nije jaka da se od tih napadača odbrani!

(Nastavit će se).

Razne vijesti.

Gjuro pl. IIIČ, tajnik „hrv. slav. gospodarskog društva u Osijeku“ umirovljen je 1. siječnja 1914.

Na polju naše gospodarstvene organizacije, radio

je g. Ilić potpune 32 godine veoma uspješno, a osječko gospodarsko društvo mora ponajviše baš njemu zahvaliti za svoj procvat i napredak. Koliko je nama poznato,

gosp. je Ilić obolio, i to će biti jedan od razloga njegovom odstupu, nu kako čitamo u „Vjestniku“ za gospodare i trgovce u broju od 27. prosinca 1913., biti će da su kod toga utjecale i druge okolnosti, koje su sudjelovanje ovog marnog trudbenika u društvu i u uređivanju „Gospodara“ naglo i nenadno prekinule.

I na polju naprednoga pčelarstva poznamo g. Ilića kao savjestnog i neumornog pobornika oko širenja i unapredjenja racionalnog načina pčelarenja. Još od godine 1888., dakle potpunih 25 godina, član je on centralne uprave „hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku“, te je kroz taj cijeli niz godina vrlo agilno sudjelovao oko unapredjenja modernoga načina pčelarenja.

Međutim ako je g. Ilić i umirovljen, on je još među nama, pa se opravdano nadamo, da će on i kao umirovljeni stručnjak baciti još po koje plodno zrnce na gospodarstveno polje mile nam domovine Hrvatske, služeći joj i nadalje onom istom ljubavi, kako je to i dosele uvijek rado i požrtvovno činio.

Zahvalnost jednoga pčelara seljaka. Adam Pavković, seljak iz Komarnice (pošta: Staropetrovselo) poslao je pretplatu za „Hrvatsku Pčelu“ i uredniku napisao ovo: „Želim Vam iz dubine srca svoga a svaku sreću, zdravlje i veselje, al napose u pčelarstvu, jer ste neizmјerno mnogo doprineli štiva u „Hrvatskoj Pčeli“, što Vam nitko vratiti ne može, do Bog dragi! Sa pčelarskim pozdravom — Adam Pavković.“

Sveslavenski pčelarski kongres u Pragu. Mjeseca rujna ove godine sastati će se slavenski pčelari u zlatnom Pragu. Tom prilikom kane braća Česi upričiti veliku pčelarsku izložbu. Već sada se zato čine tamo velike pripreme. Tamošnji pčelari u Českoj, Moravskoj i Šleskoj brinu se kako će goste iz vana što bolje dočekati. Upozorujemo na to sve naše pčelare, pa ako bude odziva, nastojati ćemo da bude Hrvatska i Slavonija na tom sastanku, pa i na izložbi što dostačnije zastupana.

Oglas.

Posiv na pretplatu!

Molimo osbiljno sve naše pretplatnike, kao i sva općinska poglavarstva, koja namiruju pretplatu sa svoje područne škole, da se pretplata sa tekucu godinu, kao i saostala pretplata sa prošlu godinu, što skorije pošalje upravi „Hrvatske Pčele“ u Osijek III. Podjedno molimo i sve prijatelje naprednoga pčelarstva, da svaki u svom kraju nađe što više pretplatnika sa „Hrvatsku Pčelu“. Ovo je jedini u nas hrvatski list, pa nastojmo svojski, da ga održimo domovini na čast, narodu na slast!

Uredništvo „Hrv. Pčele.“

,Osječke uzor-džirzonke“

Imam 40 komada gotovih, potpuno uređenih sa 3 etaže, 30 okviraca, sa prozorima i obojadisano. Sa jednostrukom stijenom komad 10 K sa dvostrukim stijenama komad 13 K. Krov prevučen limom 3 K. Nadalje izrađujem sve vrsti „Amerikanki“ uz cijenu od 10 K, a sa limenim krovom 14 kruna.

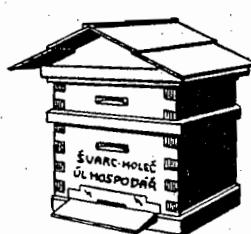
Za članove hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku, te pretplatnike „Hrv. Pčele“ stavio sam tu cijenu, pa ni pakovanje se neće saračunavati.

Za solidnu izradbu jamčim.

Aleksa Blažević,

pčelar

Plškorevc kod Djakova.

Utemeljeno 1870.
V. ŠVARC,

česki pčelarski zavod

Koleč kod Praga.

Preporučuje svoju vlastitu proizvodnju pčelarskih sprava za obično i racionalno pčelarenje po najmodernijim i iskušanim uzorcima. Jamči za uzornu izradbu.

Na zahtjev šalje ilustrovane cjenike badava.

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju preplatu od 6 kruna. — Oglasi se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Preplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na **Uredništvo Osijek, donji grad**. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav mu plaća godišnjega prinosa.

Broj 1. i 2.

U OSIJEKU, za mjesec siječanj i veljaču 1914.

Tečaj XXXIV.

Pčelica.¹⁾

(Spjevalo: Ignjat Novaković, poljodjelac i pčelar.)

1.

Čujte djece što se ovdje sudi,
o pčelinjem životu i čudi.

2.

Pčela radi i danju i noći,
pa uživa samo u čistoti.

3.

Tko joj smeta, tom se ljuto sveti,
za slobodu ne žali umrijeti.

4.

U odbrani svoga milog doma,
pripravna je poginuti oma.

5.

Tuđe ne će, a svoje ne dade,
samо meda po njekad ukrade.

6.

Ali to se pčeli ne zamjera,
jer ju na to sama narav²⁾ tjera.

7.

Kada novu državljou stvara,
niti spava niti se odmara.

8.

Z dana na dan muči se i radi,
a voština i po noći gradi.

9.

Omladinu njeguje i hrani,
i od vanjskih napadaja brani.

10.

Med sakuplja iz cvjetnije čaša,
i u sađe marljivo unaša.

11.

Sakuplja ga od ranog proljeća,
pa dok traje međonosnog cvijeća.

12.

Ta što ću vam jošte reći više,
to se tako lako ne opšte.

13.

Taj nek svoga gospodina moli,
da ga o tom poduci u školi.

13.

Može čovjek samo da se divi,
kako pčela razborito živi.

14.

Cijelog ljeta muči se i radi,
da u zimu ne umre od gladi.

15.

Zato vrijedna pčelica i gleda,
da što više nasadriva meda.

16.

Jer joj treba toga slatkog sokla,
na hilj de malenih obroka.

17.

Pčelica je uzor i vrlina,
š njom se bavit, to ti je milina.

18.

Zato djece budite pčelari,
osobno, koji za med mari.

Markušića, prosinca 1918.

¹⁾ Ova je pjesmica namijenjena čitanici IV. razreda naših pučkih škola, na što se upozorju kompetentna gospoda pedagoške književnosti.

(Placo.)

²⁾ Przedni magaz.

Higijena u pčelarstvu.*)

(Predavao na XII. kongresu hrvat. i srp. pčelara u Karlovou, 4. rujna 1913. — Eug. Kamenar, kr. gimnazijalni profesor na Sušaku.)

Ne znamo doduše za točnu statistiku, jer još nijesmo tako racionalno i trgovacki izškolanim pčelarima, koliko pčelaca gubimo baš uslijed raznih bolesti, nu ipak imademo već mnogo gorkih iskustva, da ni mi ne možemo zanijekati, da nam godišnje u našoj zajedničkoj pčelarskoj državi sve više raste broj pčelinjih grobova. Svakako više pčelaca ne staje, nego li što ih percentualno raste.

Ko se ne bi začudio kod pomisli, da smo na svim područjima ljudske radinosti uznapredovali, osobito sravnimo li današnji način pčelarenja sa svim njegovim modernim sredstvima sa nekadanjim vrlo primitivnim pčelarenjem naših djedova, a možda katkada još i sa onim naših otaca.

A upravo ovaj napredni preokret, koji je nastao naročito uvedenjem pčelarenja sa pokretnim sačem, doneo je sa sobom također čitav niz opasnosti i raznolikih bolesti. Dakle veselje pomiješano sa mnogo kapljica žalosti! Nu ne mojmo misliti, da je kletva grijeha stigla samo napredne težnje pčelarove.

Nipošto, jer su i drugi uzgojitelji gospodarskog životinjstva, koji su polučili pače sjajne uspjehe u svome uzgoju, sa užasom opazili, kako im sve više i lako razne bolesti (tuberkuloza i dr.) úpravo uništavaju njihovo remek djelo. Oni su mimošli stanovite zakone, kojima je sama priroda već prije ispravila djelatnost tih štetočinja, a time donekle izjednačivala njihov škodljivi rad. Zakone — koje je uzgojitelj mimošao, a kojima se je morao svakako povratiti, ako nije htio, da mudogodišnji mar ponestaje, jesu dakle zakoni higijene.

U pčelarskoj praksi je higijena sa svojim načelima i zahtjevima dosada još prilično nepoznato polje. U neprestanoj borbi proti bolestima ljudskim i životinjskim riječ higijena poznata je duduše i u najmanjoj kućici, ali da bi ona bila iole nužna pa baš i u pčelarstvu, nad time začuditi će se i tisuće pčelara. Pa molim

vas, šta će nam higijena kod pčela? Naši oci i djedovi pčelarili su bez ikakove higijene, pa su imali punе lonce, pače i bačve pune meda, a bolesti bile su na pčelinjaku bijelom vranom. Pčelarili su samo posve primitivno pa nijesu trebali higijene, dočim mi pčelarimo danas napredno, racionalno, moderno sa pomagalima i u košnicama, o kojima naši stari nijesu ni pojma imali. Šta će nama dakle higijena?

Baš stoga, jer pčelarimo i previše moderno t. j. budući sada u pčelarskom gibljivom gospodarstvu neprestano samo „probamo“, ispravljamo i prevrćemo baš kao ti raznoliki crvici počamši od savijača i inih štetočinja u saču pa neprestano preokrećemo i dodajemo voštinu svojim pčelcima bez reda, bez sklada, makar se ista potavanima potezala i godine, ili smo je dobili od prijatelja, komu su pčele pače poginule ili je već prestao pčelariti.

Dragi pčelaru, pogledaj si samo najprije svoje ruke i alate, kojima kopaš po pčelcima i reci mi iskreno, šta bi ti rekao liječniku, da sa ovako nečistim nožićem hoće otvarati ranu na tvome tijelu ili da ti nečistim rukama dira otvorenou ranu? Svaki će liječnik sa najbrižnjim čistoćom tvoje rane liječiti, jer je baš čistoća glavnim uvjetom zdravlja i higijene. Ovaj zahtjev ne traži od tebe mnogo muke. Topla voda, komadić sapuna i ručnik učine ti odmah uslugu koliko tvojim rukama toli i alatima, na kojima često puta imade tragova voska i meda od više godina.

Sjećajući se čistoće, otvaraj pčelca, kad god ga počimaš pregledavati, pa tekar sa čisto opranim rukama i pčelarskim priborom pregledavaj slijedeću košnicu. Nalazi li se na pčelinjaku samo jedan bolestan pčelac, o kojem pčelar ne zna, može već — ne mareći za čistoću — klice bolesti i nehotice prenijeti na zdrave pčelce i time okužiti cijeli svoj pčelinjak, cijelu svoju radost i nadu:

Uzročnici bolesti legla i pčela, koje dosele pozajmimo, su mikroskopski maleni organizmi

*) Sličan je članak napisao Dr. Antun Schönfeld, asistent zootehničkog zavoda kod c. kr. česke tehnike u Pragu, te se je predavač dozvolom piščevom i ovime poslužio.

porijekla bilinskog ili životinjskog, a doticajem rukom, peruškom, gušćim perom, kojim smo nakaženo saće smeli, kliještima, kojima smo takođe saće porinuli ili vadili, hranilicu (posudu), kojom smo pojili bolesnog pčelca, svim time prenašamo ove sitne organizme dalje na zdrave pčelce. Stoga zovemo ove bolesti također prenosnim, jer se prenašaju od jednog individua na drugi ili zaraznim bolestima [infekcionalima] jer su klice bolesti prenešene sa bolesnog individua na zdravog i time je ovaj okužen.

Kao što si topлом vodom i sapunom očistite ruke, tako i vrućom rastopinom vode i sode (1 kg sode na 20 l vode) oprati ćete pčelarsko oruđe, okvirice i stare košnice već prije njihove uporabe kod pčela. Pojila i leta, na koja često dolete i tuđe pčele, možda i bolesne, neka budu uvijek čista; a za očišćenje i pometavanje satova služe najbolje dugačka gušča pera, koje valja nakon uporabe odmah spaliti; naravno, da ćemo sa jednim gušćim perom čistiti samo jednu te istu košnicu. Rabljene košnice i okvirce, u kojima su nam pčele pod sumnjivim znacima umrli ili koje smo dobili ili kupili, najbolje desinficirati i to valja ili namočiti kroz 24 sata u toploj rastopini natrijeve lužine. Drugi dan se lug opet zagrije, košnice i okvirci očiste se kefom ili sudoperom, sa čistom vodom splaknete i na suncu se osušite. Na to valja još suhe košnice iznutra plamenom izžeći osobito u uglovima i u pukotinama. Ovo se obavlja posebnom lampicom ili se šiljak ogrebla omo a sa kudeljom, namoči se u špiritu i tako upaljenom kudeljom ispaliti se još jednom cijela košnica.

Premda prenašanje zaraze voskom nije još točno dokazano, preporuča se ipak kupljeni vosak kao uopće vosak sumnjive i nepoznate provenijence prije njegove uporabe, valjano još jednom prekuhati. Uzme se mnogo vode, a vosak se kuha cijelu uru za neprestanog miješanja. Preporuča se također pridodati na 1 l vode $\frac{1}{4}$ kg soli, čime se poči viši stupanj vrijenja vode, a povećanom se toplotom unište zaroci svake nakažjive bolesti.

Najopasniji izvor zaraze počiva u saću bolesnog pčelca. Osaci posušenih izginulih ličinaka u stanicama, pjege izmetina, kojima su bolesne pčele zamazali svoje saće, sadržavaju milijarde

samo kroz mikroskop vidljivih, bolest spremajućih klica, koji ovdje u obliku spora kroz godine zadržavaju svoju virulenciju, životnu snagu. Tako n. pr. spore bacila larvae, koji prouzrokuju trulež legla, pokazale su još iza 20 godina snagu života, usprkos sve vrućine i zime.

Tu je upravo bolna strana naše današnje pokretne grude, koja znači doduše kolosalni preokret u pčelarenju, ali uz to postaje kod nepromišljenog pčelara mačem, nabrušenim na obje strane time, što omogućuje i njemu i susjedu raznoliku ponajviše suvišnu manipulaciju u košnici. Danas je već dobro poznato, da uzročnikom raznih pčelinjih bolesti je baš sam pčelar, a uz njega istom u podređenoj mjeri pčele. Nesavjesni pčelar prodati će bezobzirno košnice od pčela, poginulih na zarazi ili bolesne pčelce, med za prehranu pčela iz zaraženog pčelinjaka itd., a lukoumni će pčelar rado za jeftinu cijenu — na žalost — ovake predmete kupiti. U ovom smjeru neka bude svatko vrlo oprezan, a kod dodavanja saće neka bude uvijek pazljiv na higijenu, da saće previše ne premećeš iz jednog ulišta u drugo, već da pčelac dobije samo ono saće, koje je sam izgradio, a ako ih nema, neka upotrebi radije umjetno saće. Stari se pčelar često puta čudi, kako mnogi početnik imade zdravije pčelce nego li on stari zec.

Ovo se time tumači, što početnik nema još skladište starog saće, ter je prisiljen davati graditi saće na umjetnom saću, dok si vlasnik starog saća veselo prenaša nehotice klice bolesti iz jedne košnice u drugu.

Dakako da je za ovo sve nužno, da si pčelar sve košnice zabilježi brojkama a ovima označi i okvire, k. spadaju u ovu košnicu. Dakle se i tu mora neki poredak i organizacija uvesti. Oboje će mu olakšati posao. Ovime će poretkom polučiti još i to, da kada mu zaraza zateče pčelca, da će mu uništiti samo voštinu bolesne košnice i ne će morati odstraniti svu zalihu saća.

Što starije saće, time je opasnost veća, zato je nužno uvesti pravilnu izmjenu saća i to najbolje prema Zanderovom iskustvu u dvogodišnjem turnusu: jedne godine jednu polovinu a druge godine drugu polovicu. Time ćemo znatno povisiti zdravstveno stanje naših pčelaca, jer nagon graditi jest pčeli i onako učeden m a može se

reći, da će to dragovoljno činiti i ona pčela, koja je poslom, unašanjem pěludi i nektara iznemogla. Nazor, da bi gradile sače samo mlade pčele, je danas već potpunoma pobijen, pčela gradi u svakoj starosti, a ograničivati ovaj fiziološki pojav je stavljati se proti prirodi.

Ove glavne principe higijene u pčelarstvu koncentrirao je čuveni prof. Zander u ovome geslu: svaki je pčelac jedna obitelj, koja kao što imade pravo na svoj stan i njegovu uredbu, tako imade pravo, da uživa ono, što si je sama izgradila te bila brižno i čisto uređena, što je za njezinu zdravlje nužno.

Kud i kamo su bolje pčelarili oni sa neprektnim saćem, kojim se nije moglo pregrađivati i izmjenjivati, nego su svake godine izrezali i odstranjivali sače s medom, čime su sami prirodi pomagali, da se bolest u klici uguši. Možemo reći pčelarili su nehotice dosta higijenski.

Moderno doba traži od ljudi, da baš ono čine, što im se prije činilo, da je i posvema suvišno. Nadajmo se, da će zahtjevi higijene u pčelarstvu, koje su danas još dosta neprihvatljive, biti vremenom više uvaženi nego li danas.

Nekoliko brojaka iz pčelarstva.*)

1. Pčelinja obitelj.

Pčelac se sastoji od 1 matice, zatim od 10.000 do 50.000 i više, već prema razvoju, radilica, a ljeti još i od nekoliko stotina pače do tisuć trutova — mužjaka. Matica je dugačka 15—20 mm, radilica 12—14 mm, trut 14—17 mm. Matica teži ljeti, kada marljivo leže jajašca 0'23 g, trut 0'196 g, radilica prema tome, da li je gladna ili medom zasićena: 0'06—0'18 g. Razmjerna težina naših radilica označuje se sa 0'1 g, tako da 10.000 pčela teži po prilici 1 kg.

Jedan kg pčela kod rojenja sastoji, jer su one našene medom, 8—9000 pčela. Nekoji pčelci imaju tanje, vitkije pčeles, drugi veće, jedanput su im želudčići veći, drugi puta manje puni i stoga je i ukupni broj pčela u 1 kg prilično raznolik.

2. Razvoj pčela.

Matica snese za vrijeme svog najvećeg pomnožavanja dnevno 2000—2500 jajašaca, rano s proljeća snese ona samo malo jajašaca, poslije broj raste na stotinu, konačno i do 3 tisuće i nešto više, dok kod nas u kolovozu jenjava, a koncem rujna sasvim prestane. Preko jedne godine snese matica po prilici 150.000 a cijelog života i do pol milijuna jajašaca. Od oplodjenih jajašaca postanu prema tome, da li su ličinke bolje ili slabije ili pače posve jednostavno hranjene pa prema stanicama (celicama) ili pčele radilice ili matici. Od jajašaca neoplodenih izlegnu se ličinke trutovske obično u trutovskim celicama. Samo ako matica ostane neoplodena ili snaša li jajašca u slabom pčelcu — obezmatičenom jedna pčela

— radilica t. zv. lažna matica (nazovi-matica) pojave se trutovi i u stanicama za radilice, koje pčele poklapaju grboličko t. zv. hrđav crv (Buckelbrut).

Pčelinje jajašce teži 0'0046 g, dakle 500 jajašaca jednako je težini jedne maticice. Snese li matica za vrijeme glavne paše dnevno 2000 jajašaca izjednačuje se ovaj broj četverokratnoj težini njezinog tijela! Zato pčele matice i marljivo hrane i to pretežno čistim hranivim sokom. Ličinka matice teži po iskustvu poljskog profesora dra. Ciesielskogaiza 3 dana već 0'012 g isto toliko koliko i sama pčela radilica. Ličinka matičina 4. dana teži već 0'040 g, a ličinka radiličina samo 0'027 g. Netom zakukuljena kukuljica matična teži 0'223 g, a radiličina 0'171 g. Iz ovoga se razabire, kako ovo leglo obilnim hranjenjem upravo na očigled raste. Viditi je to i stoga, što je ličinka matičina poslije 4 i pol dana težila 0'062 g, a sok za hranjenje u njezinoj celici bio je težak 0'316 g. Ličinka matična dobiva neprestano hranivi sok poput mlijeka, što ga pčele izlučuju iz žljezda, koje ulaze u ždrijeljak. Ličinke radiličine dobivaju ovako mlijeko samo prva 3 dana, od četvrtoga dana dobivaju one već neku kašicu od meda i peluda, uslijed čega sporije rastu, dok trutovska ličinka dobiva ovaku kašicu istom iz petog dana.

3. Potrošak meda, peluda i vode kod legla.

Hiljadu pčelinjih ličinaka potroši do svog zakukuljenja također prema motrenju spomenutog učenjaka dra. Ciesielskoga po prilici 100 g meda, 50 g peluda i oko 33 g vode. Trutovsko leglo potroši od ove hrane dvostruko.

*) Prevedeno iz českog pčelarskog kalendara: »Zapisnik včelaršky za god. 1913.«

4. Potrošak hrane kod trutova.

Prof. dr. Ciesielski motrio je, da jedan trut treba dnevno najmanje 0'104 g ili 1000 trutova dnevno 104 g, odnosno za 10 dana preko 1 kg meda. Pomislimo li, da je u košnicama, za koje se nijesno obazirali, i preko 2000 trutova i da oni veselo žive barem 2 mjeseca, možemo računati, da nam trutovi za 2 mjeseca pojedoše i 12 kg meda! Ovaj se broj donekle smanjuje, jer se trutovi hrane ne samo medom, nego također i hranivim sokom, dobivenim od pčela, na koji su radilice upotrebile osim meda i pelud, nu velike baš razlike na potrošku meda nema.

5. Potrošak hrane kod radilica.

Za vrijeme zimskog mira treba jedna radilica dnevno 1'5—2 mg meda, kod slaboga ili zlo uzimljenoga pčelca naravno više, dok jaki pčelac, k tomu dobro zaštićen, potroši manje. Za vrijeme od proljeća do jeseni potroši jedna pčelica 2—4 mg meda i 1 mg peluda dnevno.

6. Razvoj pčelinjeg legla.

Od oplođenoga se jajeta izmili crvić, ličinka i radičina i matičina već za 3 dana. Isto toliko dana treba i crvić trutovski iz neoplođenog jajeta. Matičina i radičina ličinka svlači se prvi puta iz 2 dana, a drugi puta iz 4. dana, a trutovska ličinka iz 5. dana. Zatukulje se prve dvije iz 5 dana, a trut iz 6 $\frac{1}{2}$ dana, zapredu se radilica iz 6 $\frac{1}{2}$, matica iz 6 a trut istom iz 8 dana, svlači se po treći puta i preobrazi se u potpunu kukuljicu (nimfu) radilica za 9 $\frac{1}{2}$, matica za 8 $\frac{1}{2}$ a trut istom za 11 dana. Izade kao savršeni kukac radilica iz 17 $\frac{1}{2}$, matica već iz 12 $\frac{1}{2}$, a trut istom iz 20 $\frac{1}{2}$ dana. Od izlegnutog jajeta do potpune preobrazbe treba dakle pčela radilica 20 $\frac{1}{2}$, matica 15 $\frac{1}{2}$, a trut 23 $\frac{1}{2}$ dana. Ovo je razmjerno prema prof. Ciesielskom, ako su povoljne prilike topnine i hrane, dok se to vrijeme dosta produlji za nepovoljnih prilika.

Prof. dr. Zander i drugi njemački učenjaci razlikuju vrijeme potpunog razvoja ovog legla za svaku vrst po 1 dan dulje, tako da na radilicu otpada 21 dan, na maticu 16 do 17 dana a na truta 24 dana.

7. Proizvod voska.

Radilice, koje rade oko voština, izlučuju na 4 para svojih trbušnih ogledalaca 8 ljuščica voska, one teže ukupno 1'5 mg. Ovo se opetuje za tjedan dana po prilici 30 puta, što čini ukupno 240 ljušaka ili 45 mg voska, dakle gotovo polovicu pčelinje težine.

Pravi je vosak u hladnom krhak, kod 30° C omekšava te postaje rastezljiv, dok je kod 63° C tekući. Specifična mu je težina 0'962 do 0'966. On je dakle nešto lakši od vode. On je neko salo, koje se sastoji od cerina i miricina u razmjeru 14 : 86.

Na 1 četvornom dm izbrojiti ćemo razmjerno 850 do 854 radiličkih stanica, a 510 trutovskih stanica, koje imadu 10—12 g čistog voska. Stanice nisu sve baš točno jednakе, kao što nijesu jednakе ni radilice svih pčelaca, n. pr. ciparske pčele imadu tanje i manje stanice. Ni kod jednog te istog pčelca nijesu uvijek stanice baš jednakе. Kubični sadržaj jedne stanice radiličine sadržaje 0'3 cm³, stane u nju 0'4 g meda i 0'5 g peluda; izradivalo ju 30—40 para pčelinjih nožica.

8. Domašanje peluda i nektara.

Peluda u kotaricama donese pčela na jedanput 0'012—0'018 g ili po prilici 1% vlastite težine. Pelud se sastoji razmjerno od 18% bjelančevine, 15% sladora i 5—8% sala.

Prema vagi prof. Ciesielskoga donese pčela u košnicu na jedanputa 0'056 do 0'071 razmjerno 0'063 g nektara, dakle gotovo 2/3 svoje težine.

Nektar sastoji se prema dotičnoj bilini i godišnjoj dobi od 60—93% vode, 6—40% trščanog i grozdovog sladora i nešto dekstrina (gume), itd. uz nešto raznih ruda, osobito željeza. Posebni mu miris daju eterička ulja raznog cvijeća.

9. Sastav meda.

Zato med sastoji se od 10 najviše 25% vode, 70 do 80% invertnog šećera, 1—8% trskovog, neinvertovanog šećera, prema jakosti do 10% dekstrina (osobito kod šumskih medova), 0'1—0'8% mineralnih sastojina — hranivih soli, te do 0'8 bjelančevina, 0'2—0'23% mravinje kiseline te miris eteričkog ulja. Više od polovice vode moraju pčele vjetranjem iz meda odstranjivati, dok on postane pravim medom. Jedna lista meda važi do 1'45 kg dakle gotovo 1 $\frac{1}{2}$ kg.

10. Pčele i cvijeće.

Prof. dr. Ciesielsky promatrao je pčele na heljadi. Pčela je najprije posjetila 60, drugi puta 90, konačno i 120 cvjetova, prije nego li bi sa pljenom odletila kući. Stoga se uzima, da pčela obleti oko 91 cvjet heljde dok napuni svoj medeni mjehurčić. Doneće li pčelica razmjerno svaki puta 0'063 g nektara, mora obletiti oko 1,444.443 dakle skoro poldrug milijuna heljdhin cvjetova, dok nakupe 1 kg slaćine. Budući da jaki pčelac za vrijeme dobre paše nanese dnevno i 6—7 kg i više

kg, moraju za to pčele posjetiti 8 do 9 milijuna heljdih cvijetova. Iz toga se vidi, koliku množinu cvijetova im valja obletiti, dok dobiju mnogo meda.

Na 1 hektaru poljane brojimo 4 milijuna heljdih biljaka, udaljenih na 5 cm jedna od druge, a pošto na jednoj stabljici imade po nekoliko cvijetaka, po prilici 5, to možemo računati, da na 1 hektaru imade 20 milijuna cvjetaka helje, tako da 2 jaka pčelca mogu na njima sakupiti prako 6 kg nektara.

Iskustvo je pokazalo, da jedan jaki pčelac treba za dovoljno mnoštvo meda pol hektara heljdom zasijane poljane.

Ako je pčelaca više, imadu pčele slabiji uspjeh.

II. Duljina pčelinjeg rilca.

Prema mjerenu prof. dra. Nikolaja Kuljagina iz Moskve iznosi dužina pčelinjeg rilca (ne samo jezička, nego cijelog ustroja od brade do kraja jezičca) kod domaće ruske pčele 6·21 mm, pčele talijanske 6·25, pčele ciparske 6 $\frac{1}{2}$ mm, a američke 6·22. Kod domaće njemačke pčele našao je dr. Zander dužinu 6 mm, kod matice samo 3 $\frac{1}{2}$ mm, a kod trutu 4 mm. Ova je razlika dužine i kod pojedinog pčelca znatno raznolika, n. pr. kod domaće ruske pčele varira duljina rioca među 5·14 i 6·60 mm. Uzgoj pčelaca sa što dužim rilcem iziskava bi mnogo godina i neizmjerno mnogo strpljivosti. Amerikanci već su se i s ovakima pčelama hvalisali, ali se i ovo doskora vidjelo, da je to obična američanska prevara i vika. Nu oni nastavljaju i u tome posao dalje.

12. Snaga pčelca u razmjeru prama dobitku.

Pčelac od 20.000 radilica donese (prema računu Celest. Schachingera, glasovitog donjoaustrijskoga pčelara) za vrijeme glavne paše dnevno najmanje 1/4 kg meda i peluda, te prema tome ne daje baš mnogo koristi. Pčelac od 30.000 radilica nanese već gotovo 1 kg a daje godišnje kod nas i 10 kg meda, možda i jo 1—2 roja i 1/4 kg voska. Pčelac od 40.000 radilica daje dnevno i do 3 kg, a preko godine dana preko 15 kg uz 2—3 roja uz više 1 kg voska, u sjevernim krajevima

kraj slabe paše jedva polovicu svega toga. Pčelac sa 50.000 radilica nanese već dnevno preko 4 kg, može za vrijeme dobre paše dati i 1/2 metr. centa, preko 1—2 kg voska i još preko 3 roja za vrijeme jedne pčelinje godine.

Potrošak preko zime jest baš obratan; slabici pčelac treba za grijanje jedne radilice više goriva — meda, nego li jaki pčelac. Stoga držimo se načela: samo jaki pčelci za vremena — pred glavnom pašom — daju željenu korist.

13. Upliv raznoga uzimljenja na potrošak zalihe.

Od 15. listopada do 1. travnja potrošile su pčele dra. Česielskoga u Lavovu:

I. Prezimivši vani u posve jednostavnim košnicama	5·30 kg
II. U košnicama sa toplim omotom vani	4·05 kg
III. U suhom tamnom podzemnom hodniku	2·10 kg
IV. U sobi kod topote od 18° C također u potpunoj tami i pojeni čistom vodom	2·07 kg
V. U suhoj podzemnoj jami uz toplotu od 8° C	2·05 kg
U českoj je opaženo, da je pčelac u vremenu od I./XI. do I./IV. vani izložen potrošio	4·94 kg

14. Potrošak kisika kod pčelaca.

Prema računu gde Parrhonove u analima pariške akademije znanosti potroši 1 kg pčela kod 20° C za 1 sat s proljeća: 29754 cm³ kisika a izdiše zato: 30408 cm³ ugljične kiseline; ljeti: 17336 cm³ kisika, a izda 17575 cm³ ugljične kiseline; u jeseni: 24795 cm³ kisika, a izda 25881 cm³ ugljične kiseline; zimi: 22549 cm³ kisika, a izda 23038 cm³ ugljične kiseline.

Izmjena plinova je dakle kod pčela 20 do 30 puta brža nego li kod ljudi, koji kod 20° C na 1 kg tjelesne težine potroše u 1 satu 233 cm³ kisika, a izluče iz sebe 199 cm³ ugljične kiseline. Treba dakle pčelama uzimljenje toplo, ali zračno! Stoga je za pčele u stubljkama leto visoko postavljeno zgodnije, nego li da je ono posisko na dnu košnice, jer kod leta visoko postavljenoga dobivaju pčele izravno svježi zrak, dok kod leta nisko ležećega dobivaju premalo svježega zraka.

Izvještaj centralnoga tajnika o djelovanju „hrv. slav. pčelarskog društva“ u god. 1913.*)

Slavna skupština!

Neka mi bude dozvoljeno, da prije nego li izvijestim o djelovanju ovoga društva u godini 1913., spo-

menem samo u kratko materijalni uspjeh naših pčelara u minuloj pčelarskoj godini.

Prema stigavšim izvještajima iz cijele Hrvatske i

* Ovaj je izvještaj priopćen u XXXII. glavnoj skupštini dne 25. siječnja 1914.

Slavonije, može se reći, da je godina 1913. bila srednje loša pčelarska godina. Nakon vrlo loše godine 1912. prezimje pčelci ipak dosta dobro, a lijepi i topli dani mjeseca ožujka pripomoglo su, da su se pčelci otpočeli lijepo razvijati.

Prvi dana mjeseca travnja unašale su pčele mnogo peludi sa raznih voćaka, koje su krasno odcvjetale. Ali 10. travnja je najedanput tako zahladilo, da je 11. travnja pao mraz, a 14. ujutro se je dapače i voda smrznula. Ta nenadana i nagla promjena temperature prouzročila je mnogo štete, a pčelci zaostale silno u svom razvijanju. 15. travnja padao je cijeli dan tako gusti snijeg, da je izgledalo, kao da se nalazimo usred zime. Pčele nisu mogle po više dana baš ni makac iz svojih ulišta, pa tako je i rojenje za cijeli mjesec dana zadržano. Tek oko polovice svibnja otpočela je prilična paša sa bagrena, a tada je nastao i bujniji život u pčelinjima. Pčelci su se nabrzo ojačali tako, da je glavno rojenje začelo početkom lipnja.

Prvi rojevi su pali 26. svibnja, a od toga dana razašljali su se rojevi svaki dan sve do 10. srpnja, kada smo prestali sa razašiljanjem rojeva. Razaslan je oko 60 rojeva prvenaca i oko 20 lijepih rojeva drugenaca. Rojevi, razaslati diljem Hrvatske i Slavonije, pa i oni otposlani u hrvatsko primorje, svi su sretno prispjeli do određenog mjesta, samo tri prekrasna roja prvenca otposljana župniku Ivanu M. Bogdaniću u Iž veliki (Dalmacija) stradaše na putu, svakako uslijed neopreznosti željezničkih namještenika. Tečajem godina stekli smo uopće to iskustvo, da nam je odavle mnogo sigurnije odaslati rojeve u Češku i Njemačku, dapače i u Francusku, nego li u mnogo bližu nama Dalmaciju. To je svakako jedna za nas žalosna istina.

Meda je prošle godine, barem u osječkoj okolici, bilo nešto više od predprošle godine, jer ako se i ne sije već par godina repica, moglo su prošle godine pčele dobro iscrpiti pašu sa bagremovog cvijeta. Taj je med vrlo oblubljen, a zaista je to ne samo na oko lijep, nego i veoma ugordan med, koji se može uvijek dobro unovčiti. Vrcanjem ovoga meda otpočelo se je u našoj okolici 14. svibnja, a nastavilo 17. i 19. do 22. svibnja, što je rijetkost, jer paša sa bagremovog cvijeta traje obično samo 2—4 dana. Predprošle ga godine nije bilo skoro ništa, a prošle godine baš obilno.

I lipa se je prošle godine prilično iskazala, pa su se naši pčelari i lipovim cvjetom dosta koristili. Ziminom su se pčelci osigurali sa raznoga poljskoga cvijeća, pa

se je opravdano nadati, da će dobro prezimeti i tako zdravi i jaki dočekati prvu proljetnu pašu.

Prelazim dakle na društveno djelovanje u minuloj godini 1913.

Unatoč velikih materijalnih neprilika, kojima se je društvena uprava imala boriti tečajem cijele minule godine, nastojala je ipak iz petnih žila, ne samo da se društvo održi, nego i da što više udovolji svome pozivu. Imajući vazda pred očima svoj glavni cilj, može se nekim osobitim zadovoljstvom reći, da je i u toj minuloj godini ovo društvo postiglo lijepe rezultate na polju unapređivanja racionalnog gojenja pčela.

Da se, u koliko je to samo moguće, održi i prošri jedinstvenost mjere kod džirzonaka, izrađiva jedan društveni član, a pod nadzorom centralnog tajnika, dva sistema džirzonaka i to društvene uzor-džirzonke (stubb-like) i amerikanke (ježake). Sve se te džirzonke izrađuju točno i solidno, a razašilju se društvenim članovima uz vrlo umjerenu cijenu komad po 10—15 kruna, prema njihovoј izradbi, pa kada znamo, da kod nas još nema baš ni jedne moderno uređene pčelarske trgovine, to je tim jednoj velikoj potrebi udovoljeno.

Osim džirzonaka, nastojala je ova uprava, da se, prema želji pojedinih pčelara, priugotavljaju ovdje i obične pletare košnice. Te se pletare preporučuju i razašilju ponajviše stoga, da se broj pčelaca što više razmnoži, akoprem se i s njima, razumno pčelareć, dadu postići lijepi rezultati.

Osobitu je pozornost svratila ova uprava i minule godine na razašiljanje rojeva. Kako je opće poznato naš je narod još uvijek pun praznovjerja, a veoma mnogo praznovjerja naći ćemo baš kod samih pčelara. Velika većina pčelara rađe će potušiti pčelce i u bezcijenje prodati trgovcu med i voština, nego li bi prodao, uz znatno bolju cijenu, žive pčelce, jer su oni, žalivože, toga praznovjernoga uvjerenja, da prodavanjem svojih pčelaca ili rojeva prodaju ujedno i svu sreću svoga pčelarenja. Kada dakle to sve dobro znamo, tada se mora priznati, da ova uprava tim, što razašilje rojeve, vrlo mnogo doprinaša unapređivanju pčelarstva.

Od kada je ova uprava zavela stalna praktična predavanja iz pčelarstva, opaža se sve to veće zanimanje za napredno pčelarenje i kod naših seljaka. Kako je to oglašeno u 5. broju »Hrvatske Pčele« od godine 1913., držao je centralni društveni tajnik praktična predavanja iz pčelarstva počam od 10. lipnja pa do 1. srpnja svaki dan pri svom moderno uređenom pčelinjaku. Ta su predavanja posjećivali i seljaci ne samo iz okolice

osječke, nego i iz okolice vinkovačke, đakovačke, brodskog i novogradiške, pa dapače i dvojica iz hrvatskoga primorja.

Ova su predavanja bila udešena ponajviše za početnike u pčelarstvu, pa jer slušatelji nisu bili stalni, nego su se mijenjali tako, da su pojedinci najduže dva do tri dana mogli tim predavanjima prisustovati, udešavao ih je predavač prema potrebi i zahtjevu slušatelja. Prema spremi pojedinih slušatelja izvadali su se ovi praktični radovi:

1.) Kako se ima prirediti obična pletara košnica, prije nego se u nju strese roj.

2.) Kako se roj strese u košnicu i kako se ima košnica sa rojem staviti pod drvo, na kojem je roj vjesio, pa kad se može košnica sa rojem prenijeti u pčelinjak na svoje stalno mjesto.

3.) Kako se ima prirediti džirzonka (košnica sa pokretnim saćem), prije nego se roj u nju smjesti.

4.) Kako se imadu okvirci kod džirzonaka providiti sa pčecima, koji počeci imadu pčeli služiti smjerom kod izgrađivanja okviraca.

5.) Kako se roj iz obične pletare košnice stresa u priređenu džirzonku.

6.) Kada i kako se kašnje dodaju okvirci ispunjeni umjetnim satom. Ovdje su upozorenii slušatelji na velike prednosti, koje nam pruža umjetno saće, ako ga valjano i shodno upotrebljavamo.

7.) Isto tako su upozorenii na mnogo veću dobit kod onih naprednih pčelara, koji imadu uvijek u zalihi dovoljan broj pravilno izgrađenih praznih okviraca, pa kako treba takove izgrađene okvirce dodavati jačim pčecima za vrijeme dobre paše.

8.) Pregledavanje pčelaca u običnim pletarama košnicama.

9.) Pregledavanje pčelaca u džirzonkama i točna revizija obzirom na leglo, med i gradnju. Ovdje su upozorenii slušatelji na tako zvano grbasto leglo, koje potječe od nadri-matice, pa kako se i takav pčelac, ako se to za vremena opazi, još spasiti može.

10.) Kada i kako se oduzima matica od pčelaca,

11.) Kako i kada se spajaju slabi pčelci.

12.) Kada i kako se pčecima dodaju mlade oplođene matice.

13.) Kako se pčelci omamljuju i kada se to uspješno preduzeti može.

14.) Kako se obustavljuju rojevi drugenci, pa kada i kako se u tu svrhu izrezivaju matičnjaci.

15.) Kako si pčelar na najpodesniji način može uzgojiti stanoviti broj mladih i oplodjenih pričuvnih matica.

16.) Kada i kako se pčelci pojačavaju, a kako opet izjednačuju i kada se to može preduzeti, da bude što više uspjeha.

17.) Kako se prave umjetni rojevi:

- a.) kod džirzonaka ;
- b.) kod pletara košnica.

Od mnogih raznih načina, upotrebo se je pri tom predavanju najbolji i najsigurniji način, koji se može preporučiti i početnicima.

18.) Kako se pčelci omamljuju salitrom i kako se omamlijeni premještaju iz pletare košnice u džirzonku.

19.) Baratanje Rietscheovom rukonom prešom. Kako se topi vosak i kako se tom prešom pravi umjetno saće.

20.) Bijeljenje voska.

21.) Kako se za dobre paše vade medni okvirci, i kako se s njih pomete pčela, a da se kod togā posla pčele ne razdraže.

22.) Kako se otklapaju zaklopiljene medne stanicice. Tu su upozorenii slušatelji, da imamo danas raznoga oruđa za otklopiljivanje mednoga saća, ali je još uvijek najbolje i najpratičnije oruđe za taj posao dobar tanak nož sa dvije oštice.

23.) Kako se vrca med. Tu su upozorenii slušatelji, kako se može med sortirati i kako se ima čistiti, da dobije što lješi sjaj. Kako se med stavlja u posude za trgovinu i kako se čuva, da ne prokisne. Oni, koji spremaju med u staklene ili zemljane posude, upozorenii su kako se postupa, da te posude ne puknu uslijed nagle kristalizacije meda.

25.) Kako se ima spremati dobro saće, odnosno izgrađeni okvirci, da se sačuvaju od metilja, koji razara voštano saće. Kad je bilo vremena, pa oni slušatelji, koji su mogli ostati koji su dan dulje, izradivali su većinu ovih praktičnih radnja i sami.

Za cijelog predavanja upotrebio je predavač svaku zgodu, da upozori slušatelje na veliku korist pčelarstva, ističuci osobito veliku prednost naprednoga pčelarstva, prema onom starom primitivnom načinu pčelarenja.

Da miđu slušateljima uzbudi što veći mar i ljubav prema pčelarsvu uopće, upozorio ih je predavač i na veliku posrednu korist pčelarstva, obzirom na oplodbu raznoga gospodarskoga cvijeća. Spomenuo im je razne pokušaje kod ribiza, ogrozda i svih vrsti voćaka, kojim je pokušajima eklatantno dokazano, kako ne može biti ni

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanovâ taj list želio, može ga dobiti za godišnju pretplatu od 6 kruna. — Oglasî se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Pretplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na **Uredništvo Osijek, donjni grad**. Društveni član, ako se obvezé, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

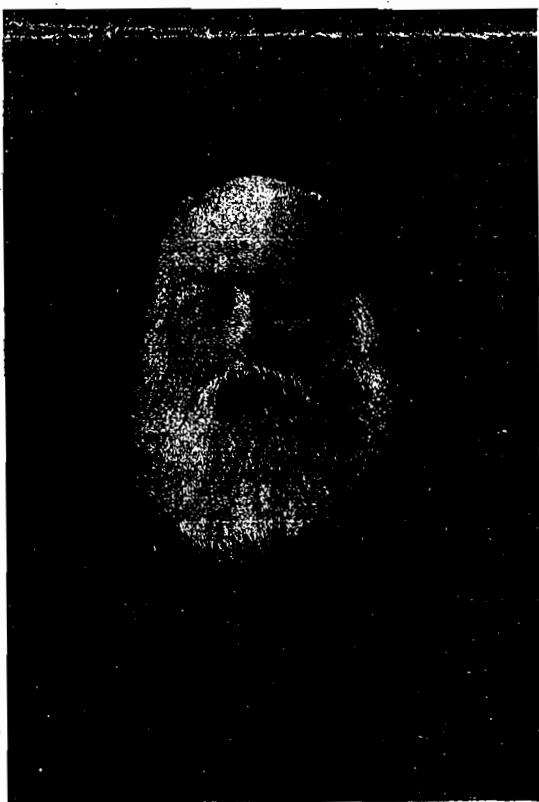
Broj 3.

U OSIJEKU, za mjesec ožujak 1914.

Tečaj XXXIV.

† Dr. Porfirij Ivanović Bahmetjew.

Uoktobru god. 1913. ispušto je u Moskvi svoju plemenitu dušu glasoviti učenjak i fizičar ruski i višegodišnji profesor na bugarskom sveučilištu u Sofiji dr. Porfirij Ivanović Bahmetjew u 53. godini. Pokojnik bio je jedan od glavnih utemeljitelja našega sveslavenskog pčelarskog saveza, komu je bio i glavni tajnikom. Spadao je među gorljive zagovaratelje sveslavenske pčelarske uzajamnosti, a bio je iskreni Slaven. Njegovom smrću gubi prirodopisna struka jednoga od najmarljivijih i najdarovitijih pregaoca, a pčelarstvo neumornog prijatelja i savjetnika. Rodio se je u selu Lopuhovici u guberniji saratovskoj u kotaru volžkom. Iza svršene realne gimnazije nije mogao kao realac u Rusiji poći na sveučilišne nauke, već je pošao u Zürich, posvetivši se matematično-fizikalnim naucima. Iza toga ostao je тамо još i godina kao asistenat ovog fakulteta. God. 1897. pozvala ga je bugarska vlada za profesora fizike svoga sveučilišta, gdje je ostao sve do prošlogodišnjega drugog balkanskog rata, kada je pozvan 13. aprila

Sl. 1. † Dr. Porfirij Ivanović Bahmetjew.

1913. od odbora društva za umjetno konzerviranje smrznutih životinja u Odesu, a odatle u Moskvu, gdje je držao također više znanstvenih predavanja. U kolovozu otpudio se je u Astrahan, gdje ga je bolest shrvala, koja ga je konačno u grob bacila.

U zadnje vrijeme bavio se je poglavito fiziologijom kukača, leptira, a osobito biologijom pčela. Zadnje radnje njegove bile su nauke anabiotičkog stanja kod kukaca i pitanja partenogeneze. Brojne članke i znanstvene rasprave napisao je po raznim znanstvenim i stručnim časopisima koli u bugarskim toli i u ruskim, a gdjekoji i u njemačkim. Time se je proslavio i proširio si je glas koli u svojoj domovini Rusiji toli i u Bugarskoj i izvan granica svoje domovine. Carska ruska akademija znanosti odlikovala ga je. Pisao je mnogo i u stručni pčelarski list bugarsku »Pčelu«, kojoj je bio stalnim suradnikom. Za bugarsko je pčelarstvo Bahmetjew mnogo činio, te je bio njegovim reorganizatorom. Zato je i njegova smrt za bugarske pčelare zaista bolna i upravo nenadoknadiva.

Bahmetjew činio je marljivo pokuse sa pčelama, koje je pomoću snižene temperature stavljao u stanje privremene zamrstosti, te bi ih s proljeća probudio na novi život. Ured svojih poslova i otkrića prije reda ugrabi ga nesmiljenā smrt baš polovicom listopada minule godine, kada se je baš vratio iz Kijeva u Rusiju, gdje je o ovim svojim izumimā održao stručna predavanja. Stoga će čuveni učenjak dr. Bahmetjew ostati ne samo kod bugarskih i ruskih pčelara već i kod svih slavenskih pčelara u vječnoj zahvalnoj uspomeni kao vrlo marni trudbenik i osobiti promicatelj slavenskog pčelarstva. Kako je nas pčelare iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije na našim sve-slavenskim pčelarskim kongresima u Sofiji god. 1910., u Beogradu god. 1911. i u Moskvi god. 1912. rijetkom simpatijom primio i gostoljubivošću dočekao, ostati će nam svakome zacijelo u neizbrisivoj ugodnoj uspomeni, stoga mu i mi što srdačnije kličemo: Slava Ti dragi dr. Bahmetjewu!

Eug. Kamenar.

Produljenje života na više stotina godina.

(Uspomena na pokojnog učenjaka i pčelara Dra. Bahmetjewa.)

Sad već pokojni ruski fiziolog profesor Porfirij Bahmetjew držao je, da je moguće u praksi provesti prekinuće života i onda opet vratiti u život. On je dakako činio pokuse tek sa kukćima, ponajpače sa pčelama, sa kojima je pokus sasvim uspio. On je držao, da bi se ovakav način prekidanja života i ponovnoga oživljivanja mogao provesti i kod čovjeka. Pokušao je naime žestokim sniženjem tjelesne topline smiriti svako tjelesno djelovanje kod miševa i šišmiša, te je ove životinje podržao umjetnim disanjem na životu, ali u nekom letargičnom snu, a onda ih je opet probudio na život povišenjem topote.

Ma da je ta namisao smjela, kad se misli primijeniti i na čovjeka, to je ipak zanimiva stvar, da će se ista pojava eksperimentiranjem upotrebiti i kod čovjeka. Bahmetjew htio je svoj način smrzavanja upotrebiti u borbi protiv sušice (tuberkuoze). Tuberkulozni naime bacili propadaju, ako su za vrijeme od dva do tri tjedna izvrgnuti hladnoći od 6 stupnjeva ispod ništice. Bahmetjew htio je dakle sušičave bolesnike jednostavno smrznuti, pak bi ih nakon 2—3 tjedna opet oživio. Svi bi

na taj način mikrobi u bolesniku poginuli. S druge strane opet je držao Bahmetjew, da bi za gojitelje marve bilo od velike koristi, kad bi mogli svoju marvu zimi podržavati u smrznutom stanju. Tako bi se uštedilo obilje kime, a isto tako bi se mogla ona i transportirati, a da seza prevoza ne treba hrani. Francuski pak učenjak Henry de Varigny ide pače još i dalje od samoga fiziologa našega Bahmetjewa, pa drži, da bi se ovaj pokus mogao tako usavršiti, da bi svaki čovjek mogao lako, ako bi htio, proživjeti više stotina godina. Čovjek će se dati jednostavno smrznuti za nekoliko decenija, pa će se onda opet dati probuditi iz zimskoga sna, da proživi par godina i onda opetuje gornji proces. Važna će stvari biti, da se osigura, kada će se pravodobno opet čovjek probuditi. Za sada pravio je naš prijatelj B. pretežno pokuse sa smrzavanjem i oživljavanjem sitnih životinja. Pripovijedao nam je prije godinu dana, da je ovaj način letargičnog sna pokušao na jednom na smrt osuđenom ruskom zločincu, izmolivši si ga od najvišeg sudišta radi pokusa u tu svrhu. Jedino je šteta, što je ovaj učenjak nedavno umro, te se još ne zna, tko će nastaviti njegove pokuse.

Statistika pčelarstva.

Citajući zakonsku osnovu o ustrojenju posebnog vladinog odjela za narodno gospodarstvo, posve je naravno, da sam odmah pomišljao na sve grane gospodarstva, a ponajviše na dvije upravo nerazdružive grane, a to su pčelarstvo i voćarstvo. Da je voćarstvo veoma lijepa i unosna grana gospodarstva, o tom nitko ne dvoji, ali da je pčelarstvo još kud i kamo unosnije i o tom smo danas već na čistu. Nisam si ovaj put preuzeo dokazivati istinitost ove moje tvrdnje, jer sam to već tečajem decenija, baš u Hrvatskoj Pčeli češće dokazivao, pa i dokazao, nego sam odlučio ovom kratkom raspravicom upozoriti sve odlučujuće faktore na važnost statistike pčelarstva.

Sva se naša dokazivanja o koristi pčelarstva gube u zaborav, kad nemamo zato službenih brojevnih dokaza, a takove nam dokaze može pružiti samo točno vođena statistika. Pomoću statistike možemo doći do pozitivnih rezultata, koji bi ne samo nama pčelarima, nego što je još glavnije, najvažnijem faktoru u zemlji, kr. zemaljskoj vlasti mogli biti putokazom, kojim putem treba udariti, gdje pripomoći, da se pčelarstvo i po njemu narodno blagostanje podigne.

Statistika pčelarstva nam je neophodno nužna, ne samo da nas upozna sa stanjem pčelarstva u domovini, nego da svojim podacima o koristi pčelarstva prinudi i gospodarski odjel kr. zemaljske vlade, da taj unosni izvor narodnoga blagostanja što izdašnije kultuvira i unapređuje.

Zanimivi su statistički podaci, što sam ih našao u jednom švicarskom pčelarskom listu. Po tim podacima je naša susjedna Bosna i Hercegovina na prvom mjestu u pčelarstvu. Na 100 stanovnika iznosi broj košnica:

U Bosni i Hercegovini	8·8
U Luksemburgu	8·5
U Srbiji	7·4
U Švicarskoj	6·5
U Bugarskoj	6·4

U sjedinjenim sjevero-američkim državama	5·4
U Rumunjskoj	5·2
U Danskoj	4·8
U Holandiji	4·6
U Ugarskoj	4·2
U Austriji	3·8
U Belgiji	1·6
U Norveškoj	1·0

Međutim prema zadnjem popisu, koji je obavljen u Bosnoj i Hercegovini god. 1910. taj je broj još veći. U toj godini nabrojeno je tamo ukupno 193.701 košnica pčela, što odgovara, ako uzmemmo ukupni broj žitelja u Bosni i Hercegovini 1.800.000 duša, 10·7 košnica na 100 stanovnika.

Dakako da su u tim statističkim podacima odbrojeni pčelci u košnicama sa pokretnim saćem zajednički sa onima u košnicama nepokretnog saća. Od mnogo veće bi vrijednosti bilo, kada bi se pri uvađanju statistike utvrdilo, koliko se jedinica bavi pčelarenjem u košnicama sa pokretnim saćem, a koliko opet sa košnicama sa nepokretnim saćem, jer bi se samo na taj način mogli osvijedočiti ukoliko u kojem kraju pčelarstvo faktično napreduje.

Nema sumnje, da nam je u svakom pogledu što točnija statistika pčelarstva nužna upravo kao komadić kruha, ako se želimo upoznati sa stanjem pčelarstva u našoj domovini, jer ona nam jedina može pokazati gdje i kako treba poraditi, da se napredno pčelarenje rasprostrani i podigne.

Za koji dan moći ćemo već pozdraviti posebni IV vladin odjel za narodno gospodarstvo; pa se opravdano nadamo, da će nas taj odjel bilo u vlastitom djelokrugu ili po statističkom uredu obradovati što točnijom i davno već poželjnom statistikom pčelarstva.

Bilo u dobar čas, a pčelarstvu na spas.
Bogdan.

Tri važne napomene pčelarima.

(Piše : D. Burinčić.)

(Nastavak i svršetak.)

Objetajući tako oko tuđih košnica, pčele se staraju da prodru do meda ili kroz leto ili ma kroz kakvu rupicu na košnici. Ako ma jedna samo prodre zagrabi med i slobodno ga odnese u svoju košnicu, onda je odmah gotov orga-

nizovan napad, jer ona jedna pčela povuče za sobom čitavu vojsku svojih drugarica i napadnu na onu, iz koje je ona jedna slobodno izvukla med. Napadnuta se brani, a napadači sve više napadaju i tako se proizvede prav rat, u kome pčele jedna drugu probadaju žaokama i obe

ginu. Ako napadači uspiju da prođu u košnicu u većoj masi, onda se oni na prvom mjestu staraju da ubiju maticu i uspiju li u ovome, onda napadnuti roj se predaže, a napadači razgrabe i odnesu svu imovinu. Biva slučajeva, da se pri jačem boju, n. pr. dviju jakih košnica, razdraže pčele i u cijelom pčelinjaku i onda se zametne opći boj, u kome padne masa mrtvih pčela i prekrili cijeli pčelinjak. Za kratko vrijeme može biti uništen cijeli pčelinjak, ako se pčelar u ovakvom slučaju ne umije snaći.

Vidio sam jaku nemarnost kod mnogih naših pčelara u tome pogledu, i to ne iz lijnosti, već iz neznanja. Oni, kad rade oko pčela, obično ostavljaju par čice praznog sača, ili s medom, pored košnica, ili na samoj košnici. Zatim sa medom ubrđanim rukama oni hvataju sve po pčelinjaku, i košnice, i kaptare, i sprave i ubrđuju medom svaku stvarčicu, koje se dotaknu. Takav rad, može se reći, jedini je uzrok o napadu pčela (grabež). Stoga je prvo i najglavnije pravilo za svakoga pčelara, da s jeseni i proljeća najstrožije pazi, da se nijedna stvarčica oko košnica ne smije ubrđati medom; niti se i jedno parče sača smije ostaviti u blizini košnica.

Ako se na ovo pravilo bude strogo pazilo, napada (grabež) neće nikada biti. Ali pored toga mora pčelar paziti još i na ovo:

1) Svaka sporedna rupica na košnici mora biti zatvorena i

2) Leta ne smiju biti širom otvorena, već se moraju suziti tako, da najviše dvije pčele uporedo mogu proći. To je stoga, da društvo može lakše braniti ulaz.

Naročitu pažnju treba u ovome obratiti na slabe rojeve, jer se na njih najviše napada.

Kad se pak napad i boj pojavi, onda treba postupati ovako:

Čim se pojavi napad, a još nema boja, onda se napadnuta košnica sasvim zatvori. Napadači će se gomilati na mjestu napada i starati se da uđu unutra i kad ih se prilično nagomila, onda se pospu brašnom i dimom rastjeraju, pa odmah zađe po pčelinjaku i vidi u koju košnicu dolaze bijele pčele. Znači ta je košnica napadač. Onda odmah treba i nju zatvoriti i držati je za izvjesno vrijeme zatvorenu, naravno, pazeći pri tome da ima pristup vazduha, da se ne uguši. Ako se tako podigne obe košnice do uveče, onda će napadača proći volja za napadom, a oni napadači, koji su zatvoreni u napadnutu košnicu, kad vide da ne mogu izaći, istovarat će nazad ugrabljeni med i sutra će otići u svoju košnicu, pa se neće sjetiti više da idu u krađu. Na taj način spreči se napad u samom početku.

Ako li se pak razvio boj među pčelama, onda se na opisani način pronađe napadač, pa ili on ili napadnuti, mora se odnijeti na 4—5 kilometara udaljeno mjesto, dok se smire, pa se poslije opet vrati, ili, ako je to nezgodno, unese se u kakav mračan prostor i tu drži dan-dva, pa opet vrati na svoje mjesto, imajući uvijek na umu, da pčele imaju dovoljan pristup vazduha da se ne uguše. Dakle, dobro pazite na napad među pčelama, jer je on vrlo opasan za pčelara.

3. Čuvajte prazno sače.

Šta bi vi rekli za čovjeka, koji bi kupio stvar za 6, pa bi je prodao za 4 krune? Jelite da bi posumnjali u njegov zdrav razum! A on siroma još misli, da više trguje, da privređuje i da je još vrlo dobar trgovac!

E, takvi trgovci, privrednici, od prilike izgledamo i mi pčelari. Ili bar mnogi od nas takvi izgledaju, kad prirodno sače, koje pčele izrađuju, ne umijemo da sačuvamo, nago ga topimo i kao vosak prodajemo po 4 krune kilogram, a poslije kupujemo vještačko (umjetno) sače i plaćamo ga po 6 kruna kilogram. Kad još tome dodamo, da nas pčelare i inače vosak skupo košta, onda će se tek vidjeti sva nerasudnost našega postupka.

A evo šta nas pčelare u samoj stvari košta vosak:

Pčele prave vosak od meda. Najedu se meda, pa pod jačom temperaturom taj med prerađuju u tijelo i na stražnjem dijelu među prstenovima izbacuju u vidu znoja, koji, kad dođe na hladniji vazduh, sastavi se u vidu sitnih ribljih kraljušti i od tih kraljušti prave sače. Dakle da bi pčele na taj način napravile jedan kilogram sača, one moraju potrošiti 12 kilograma meda. I sad računajte kilogram meda po 1 K onda znači, da kilogram voska košta nas pčelare 12 kruna. A mi ga prodajemo po 4 krune i kupujemo ga opet po 6 kruna u vidu vještačkog sača, da bajagi uštedimo pčelama rad. Ima li tu kakvog smisla i kakva računa molim Vas?

Očevidno da nema smisla o računu i da ne govorimo.

Pa da ne bi i dalje radili tako besmisleno i bez računa mi savjetujemo uviđavne pčelare, da u buduće čuvaju sače kao oči u glavi, jer oni pčelari, koji imaju košnice sa pokretnim sačem, mogu ga u idućoj godini vrlo korisno uoprijetibiti, mjesto vještačkoga sača, a oni, koji rade sa pletarama, pa iz sača vade med istresalicom (vrcalom), mogli bi prodati suvo sače po 6 kruna kilogram onima, kojima treba, što će oni radije od vještačkog sača kupiti, — te ne samo da će vosak skuplje prodati

već će uščediti trud i gorivo oko topljenja i tiskanja voska. Dakle imali bi dvojnu korist.

Ali sada nastaje pitanje: kako da se prazno sače sačuva od metilja (crva, koji jede vosak)?

Za čuvanje praznog sača ima vrlo mnogo načina, koji se mogu podijeliti u tri glavne grupe:

- 1) Čuvanje u bezvazdušnom prostoru;
- 2) Čuvanje na promaji;
- 3) Kvašenje raznim kemikalijama.

1. Čuvanje u bezvazdušnom prostoru.

Uvidljivost pčelara može naći praktičnu mogućnost, da prema svojim okolnostima načini sud, u kome bi se smjestilo sače i u kome bi bio sprečen pristup vazduha.

Obično se prave sanduci, koji se tako hermetički zatvaraju, da vazduh u njima ne može ući, a u bezvazdušnom prostoru metilj ne može živjeti. Sače se s vremena na vrijeme u tom sanduku okadi sumpornim dimom, koji uguši sve larve metilja, koje su se dotele izvele. Ako se može iz takvih sanduka, ili burađi kakvom pumpom iscrpiti vazduh, onda je još bolje.

2. Čuvanje na promaji.

Negde na tavanu, u košu, u šupi, pod strehom i drugim sklopjenim i promajnim mjestima, raspoređuje

se sače odvojeno svako za sebe i tako na promaji drži.

Sače iz pletara i uopće bez okviraca može se nazivati na drot, ali da jedno drugo ne dodiraju, a za sače u okvirima može se načiniti od letava polica, na kojoj se poređaju okvirci kao u košnice, također da se ne dodiruju.

Tako ostavljeno sače na promaji, održi se preko zime i sve do upotrebe, vrlo dobro, tako da je ovaj način za preporuku, jer je najprostiji i najpraktičniji.

3. Kvašenje sača raznim kemikalijama.

Od sviju za ovaj način je najpreporučljivije, kao što jedan češki pčelar veli, kvašenje sača u jakom rastvoru soli. Dakle sače se poreda i pritisne u slanoj vodi da prenoći. Onda se izvadi i poreda na promaji, te tako očuva za dugo vremena. Slano sače, kako izgleda, metilj ne voli, a pčelama ne škodi.

Kad smo iznijeli račun, koji očevidno dokazuje korist od čuvanja sača i kad smo ukratko pokazali kako se čuva sače, onda smo mi odgovorili svojoj dužnosti i na pčelarima je, da se od toga koriste.

Kako ja rojeve hvatam.

Molim slavno to uredništvo, da ovo moje malo razlaganje uvrsti u naš list »Hrvatsku Pčelu«.

Ja pčelarim oko 18 godina, pa sam za to vrijeme pročitao već dosta raznih pčelarskih knjiga i novina. Našao sam u tim knjigama i novinama razne opise, kako se hvataju rojevi, ali nigdje nisam čitao, da se rojevi hvataju onako, kako ih ja već par godina hvatam. Ele po tom mislim, da je to moj izum, koji želim u »Hrvatskoj Pčeli« priopćiti i ostalim našim drugovima pčelarima, da i oni na isti način pokušaju hvatati rojeve.

Ja danas posjedujem 135 pčelaca, a svi su smješteni u amerikankama.

Kada opazim, da roj izlazi, izvadim iz ma koje amerikanke jedan okvir sa medom i leglom, pa sve pčele sa okvira ometem tako, da okvir bude čist od pčela. Taj okvir postavim u praznu amerikanku, koja je pripravljena za roj, naravno i sa 7—8 okvira provđenih sa počecima. Sa tom otvorenom amerikankom postavim se jedno 2—3 metra daleko od pčelinjaka.

Imam trave, koju zovem »macina trava«. (To je sigurno metvica, melissa officinalis. Op. ur.) Te trave naberem i trljajem nad otvorenom praznom amerikankom tako, da nešto mrvice padne i u amerikanku, a trljajući tu travu, duvam kroz ruku prema roju. Pčele odmah na taj miris dolete i tako za kratko vrijeme dojuriti cijeli roj. Naravno je, da osjete i med, što sam ga u okviru postavio u amerikanku, pa tako posjedaju na taj okvir s medom. Kada opazim, da je već prilično pčela u amerikanci, zaklopim ju i leto namažem mirisavom travom (metvicom), pa tako sve pčele uniđu u amerikanku. Tada postavim amerikanku sa uhvaćenim rojem u pčelinjak na opredijeljeno mjesto.

Tako dakle ja bez ikakove muke hvatam rojeve.

Ako tko od drugova pčelara nema te pčeline trave, ja će vrlo rado svakomu poslati sjemenu i to bez ikakove naplate, samo neka mi pošalje poštarsku marku od 10 filira.

Moja je adresa: Matija Pintz, pčelar u Irigu (Srijem).

Kako izmili matica iz matičnjaka.

Između kukaca, koji su obdareni glasom muzikalnim instrumentom, zauzimle maticā posebno mjesto, koje zavrjeđuje naš interes Cvrčci, Čegrtaljke i Cvrkutaljke proizvode različne glasove, ali tim su darom nadareni samo spolno zreli mužjaci, da mogu svoj erotički instinkt priopćiti svojim nijemim ženkama i tako ih primamiti k sebi. Naprotiv je mlada matica već za najranije svoje mladost obdarena glasom; pače dok je još zatvorena u svojoj kolijevci i nije spolno dozrela.

Pak jer je sve u živoj prirodi podvrženo zakonu svršishodnosti; pak je jamačno i ovdje ova uredba udešena da uzmognemo upoznati razloge ovome djelovanju. Koje vrsti su ti razlozi; pokušat ćemo ukratko protumačiti.

Ponajprije napadno je, da su kod pčele medarice baš matice obdarene glasom, dok su, kako spomenusmo, kod ostalih kukaca — glasiti mužjaci. Ova činjenica, pak još i okolnost da trutovi nemaju ni žalca, dakle su nemoćni, pokazuje nam jasno, da mužjaci u pčelinjaku imadu podređeni položaj. Zaista se i njihova služba sastoji jedino u tome, da jedan od njih oplodi maticu za vrijeme svatovskoga leta. Za tu jedinu svrhu imade trutova na pretek, pak je njihova glazbena sposobnost posvema suvišna.

Mlade su matice, kao i radilice i trutovi u stadiju nimfa ili bebica obaviti u svojim stanicama zapretkom, koga je ličinka isprela pred preobrazbom na stadij nimfe.

Trutovi i radilice upućene su na to, da u doraslosti stanju sami se izbave iz zatvorene stanice, zato i jest njihova glava već na stadiju nimfe okrenuta spram bližega pokrovca ili vratiju. Oni se kao savršena pčela upravo progrizu kroz poklopac na slobodu. I matičine nimfe imadu sve do pred izlazak slični položaj u matičnjaku. Ali kad nastupi vrijeme izleženju, promjeni svaka matična nimfa u stanicu svoj položaj. Ona se počinje tako premještati, da glava dospije u posve suprotan položaj, a stražnji dio tijela bude okrenut spram bližnjega izlaza stanice. Okrenuta je dakle strmoglavce. Proteže veličine

maticice i njene staniće (sobice) su takove, da dorasla matica posyema ispunjava svoje leglo. U tome stanju ne bi se više matica mogla na nikoji način okrenuti. A zašto se zapravo to događa kod razvitka matice?

Maticu treba učiniti nesposobnom, da se sama progrize iz svoje sobice, jer njen oslobodenje, njen porod je najvažniji događaj za cijeli roj, i o tome ovise njegov daljni opstanak. Poznato je da porodom nově maticice nastane potreba rojenja, jer u svakome pčelcu može vladati samo jedna matica dok je plodna i sposobna za leženje. Rojenje samo o sebi ovisno je o prilikama prostora u košnici, o jakosti roja, vremenskim okolnostima i o dovoljnom broju — trutova. Roj mora biti opskrbljen i hranom prije svoga odlaska. Sve ove prilike i okolnosti, tumačene na ljudsku, doveđe nas na pomisao, da nije dakle mlada zatvorena matica odlučujuća sila, već cijeli pčelac određuje čas rojenja, a prema tome će on i najbolje znati kad je hora i zgoda, da se izvali iz matičnjaka mlada matica. Da se dakle ne pojavi matica u nezgodan čas, što bi za roj moglo urodit katastrofom, bilo je nužno da bude porod maticice ovisan o volji pčelca. Mlada matica, nesposobna da se sama oslobodi iz svoje zipke, neminovno bi morala zaglaviti, jer u onom položaju ne bi se nikako mogla progristi do slobode. I eto, priroda se pobrinula i obdarila je musicalnom sposobnosti, kojom može svoj roj upozoriti, da je dozrela do poroda. Dakle i taj posebni slučaj obdarjenosti nalazi svog tumača u svršishodnosti. Glas, kojim se matica javlja, a čut ga je i izvan košnice, sastoji u karakterističnom: tii, tii, tiii, koji se često opetuje. Isti glas mlade matice opetuje i vladarica, stara matica. Kad pčelac čuje te glasove, počinje progrizanje poklopca na leglu.

Kad su ispunjeni svi glavni uvjeti za rojenje, počinje miljenje mlade matice iz stanice, a po tom može početi rojenje. Mlada matica ostavlja svoju stanicu plazeći natraške. Okolnost, da matičnjaci vise okomito na saču, za razliku od stanic legla radilica i trutova, olakšava izlazak natraške mladoj matici.

(Po H. Jehnu, Hamm i W.)

De Gora.

Pčelarsko pismo.

Dragi prijatelju !

Dakle božica Vesna će uskoro pokazati svoje lijepo lice, pa nasmijati odmrznuta pčelarska usta, kada naše miljenice izmile iz košnice. Moje to u drugoj polovici

veljače učiniše. Sad sam znatiželjan za Tvoje. A zašto? jer je katastrofalna bila prošla godina za ovokolišne pčelare. Jesen je trebalo hraniti, a zima je dosizala češće i do 20° C, pa tko nije valjano uzimio, jesen je spajao

i dobro pčele nahranio, imao je silu »sprovida« (pogreba).

Najgore prodoše primitivni pčelari, koji jesenast ostavise pčelce — po običaju — na »slavu božju«. Jednima poginulo tri četvrtine, drugim polovica, a to je još dobro; nekim čak i sve otišlo »kud za vazda gresi«. Nekima, gdje nije bilo mira oko pčelinjaka, što je ostalo živo — ogrižavilo, i tako na pčele sve zlo.

Ako si me poslušao, pa valjano nahranio i dobro uzimio, kako je »Hrv. Pčela« višeput naglasila, onda si možda i Ti dobro prošao. Ako nisi prenašao u podrum (kako si kanio) radi tobožnje studeni, jamačno si morao naći žive pčelce.

Za lijepih dana u drugoj polovici veljače izletiše mi sve zdrave na pročist. Dodadoh hrane, gdje je trebalo, pa sada vidim već žuti i blijedožuti prašak unašati, a kod nekih košnica su upravo pomamne za vodom.

Danomice očekujem denaturovani šećer iz Osijeka. Tamošnjoj je tvornici — čujemo — predan nalog, da napravi više metričkih centi toga šećera za proljetno hranjenje. Ne stigne li skoro, pa ako nekim nestrpljivim ili manje agilnim pčelarima dodija dodavanje običnog

(skupog) šećera, bit će još »sprovida« onda. Neki me dolaze moliti, da se i na uredništvo »Hrv. Pčela« обратим s molbom za požurenje odaslanja pravodobno jesenast naručenog šećera (denaturovanog).

Ako nisi obavio reviziju zadnjih toplijih dana, učini što prije za kog toplog dneva; da vidiš je li matica u životu, i da pomogneš pčelama očistiti doluju dasku od mrtvih. Dobar je znak, ako Ti pčele idu po vodu i nose prašak, a ostane li Ti koji bezmatak, spajaj s drugim, koji ima najmlađu maticu, ili je inače slab, a zdrave je matice.

Na hranjenje osobito pazi, jer sada treba leglo uzdržavati, a ovo puno troši.

Čitaš kako se u saboru radi za IV. (gospodarski odsjek).

Možda će se i na tobožnje »nuzgredne« grane gospodarstva, pa i pčelarstvo što više obzira uzeti, što bi i valjalo, kada znamo, da pčelarstvo, uz razmjerno malo posao, razmjerno mnogo pomaže blagodati narodno.

Želeć Ti dobru novu pčelarsku godinu, ostajem

Tvoj odani
J-nac.

Zapisnik

odborske sjednice pčelarske podružnice u Dalju od 4. siječnja 1914. pod predsjedanjem g. Ferde Schmiederera.

Prisutni: p. n. gg. Ivan Lučan, Ivan Martinić, Josip Gožević, Ivan Fuchs, Franjo Burgeš, Dioso Mišo, Josip Ružička i tajnik podružnice Martin Pavošević, kao perovoda.

Dnevni red:

1. Predsjednik predlaže, da se prema § 30. društvenih pravila biraju dva člana poeružničke uprave, koji će zastupati pčelarsku podružnicu u Dalju pri glavnoj skupštini centralnog društva na dan 25. siječnja u Osijeku

Izabrani su jednoglasno predsjednik podružnice g. Ferdo Schmiederer i član uprave g. Ivan Fuchs.

2. Na predlog predsjednika zaključeno je, da se ima otpočeti sakupljanjem propisane pristupnine i polgodишnje članarine, prema društvenim pravilima.

3. Društveni blagajnik g. Josip Ružička predlaže, da se sve novine, što ih pčelarska podružnica prima, izlože u jednoj sobi njegove gostione, pa da tako budu svakom članu na raspolaganje. Ovaj se predlog usvaja, a blagajnik umoljava, da vodi brigu oko poretku tih novina.

4. Novi članovi. Prijavljeni i po odboru primljeni jesu: Pavo Poštić, Adolf Roth, Tomo Lučan i Antun Martinović.

Tim je dnevni red ove sjednice iscrpljen, a predsjednik zaključi sjednicu.

U Dalju, 4. siječnja 1914.

Ferdo Schmiederer v. r. Martin Pavošević v. r.
predsjednik. tajnik podružnice.

Razne vijesti.

IV. sveslavenski pčelarski slet u Pragu, koji je imao biti obdržavan već prošle godine, nu zbog ratova na Balkanu morao je biti odgođen na god. 1914. Ova velika pčelarska skupština održati će se dakle dana 7. do 16. kolovoza 1914. (po katol. kalendaru) u

Pragu. Uz taj pčelarski slet biti će istodobno i velika pčelarska izložba.

Na istom pčelarskom kongresu držati će najznamenitiji pčelari slavenskih naroda zanimiva predavanja, tako da ovaj pčelarski kongres neće nipošto

zaostati za prošlim kongresima održanim u Sofiji, Beogradu i u Moskvi. Pokroviteljstvo nad ovim pčelar. kongresom primilo je dragovoljno grđasko vijeće kralj. glavnoga grada Praga.

Priredivački odbor, sastavljen od članova svih triju zemaljskih centralnih pčelarskih društava za Česku, Moravsku i Šlesku trsi se marljivo već sada, da boravak slaven. gostima pčelarira u Pragu i u cijeloj kraljevini Češkoj bude što ugodniji.

Pčelari, svih slavenskih naroda biti će u Pragu sa pravim slavenskim gostoprimstvom.

Iza kongresnih dana, poduzeti će se izleti u nekoje gradove Česke i to u Plzjanj, Tabor, Mjelnik, Kralove Hradec i u Brno u Moravsku.

Velika pčelar. izložba ima da predoči sav napredak na polju pčelarstva u Českoj, Moravskoj i Sleskoj.

Upozorju se dakle već sada svā naša pčelarska društva i pčelari uopće, da sudjeluju u što većem broju ovoj gospodarskoj manifestaciji, te da si ondje što više obogate svoje pčelarsko iskustvo i znanje. Prijave za možebitni zajednički pčelarski izlet iz Hrvatske i Slavonije u Prag u svrhu polučenja jeftinije vožnje prima uz priklop poštanske marke za odgovor Eug. Kamenar, kr. gimnaz. profesor i pčelar na Sušaku kraj Rijeke.

Oglas.

Poziv na pretplatu!

Molimo očekljivo sve naše pretplatnike, kao i sva općinska poglavarstva, koja namiruju pretplatu sa svoje područne škole, da se pretplata sa tekuću godinu, kao i saostala pretplata sa prošlu godinu, što skorije pošalje upravi »Hrvatske Pčele« u Osijek III. Podjedno molimo i sve prijatelje našeg pčelarstva, da svaki u svom kraju nađe što više pretplatnika sa »Hrvatsku Pčelu«. Ovo je jedini u nas hrvatski list, pa nastojmo svojski da ga odišimo domovini na čast, narodu na slast!

Uredništvo »Hrv. Pčele.«

Posor!

Tko si želi nabaviti rojeva, neka se obrati dopisnicom do konca ožujka, a najkašnje do 20. travnja t. g. na uredništvo »Hrvatske Pčele« u Osijek III. Jedan roj prevenac stajati će 10 K. Članovi hrv. slav. pčelarskog društva i pretplatnici »Hrv. Pčele« ušivaju 10% popust. Rojevi se rasušili u posebnim drvenim škrinjicama, a jedna se takova škrinjica saračunava sa 2 K. Svaki naručitelj može poslati i svoje vlastite škrinjice. Kod narudžbe neka se točno nascadi sadnja pošta. Za svaki naručeni roj treba poslati predujam od 4 krunе. Uredništvo »Hrv. Pčele« jamči, da će roj prispjeti šiv i sdrav do zadnje pošte. Kako budu narudžbe stisale, istim će se redom ti rojevi i razasiljati i to počam od mjeseca svibnja t. g. Upozorujemo, da je naša pčela bastardirana satelijanskom pčelom, pa je sato ustrajnja, marljija i dobročudnija.

Osječke uzor-džirzonke

Imam više komada gotovih, potpuno uređenih sa 3 etaže, 30 okviraca, sa prozorima i obojadisano. Sa jednostrukom stijenom komad 10 K sa dvostrukim stijenama komad 13 K Krov prevučen limom 3 K. Nadalje izrađujem sve vrsti »Amerikanki« uz cijenu od 10 K, a sa limenim krovom 14 kruna.

Za članove hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku, te pretplatnike »Hrv. Pčele« stavio sam tu cijenu, pa ni pakovanje se neće saračunavati.

Za solidnu izradbu jamčim.

Aleksa Blaževac,
pčelar

Piškorevc kod Djakova.

Utemeljeno 1870.
V. ŠVARC,

česki pčelarski zavod

Koleč kod Praga.

Preporučuje svoju vlastitu proizvodnju pčelarskih sprava za obično i racionalno pčelarenje po najmodernijim i iskušanim uzorcima. Jamči za uzornu izradbu.

Na zahtjev šalje ilustrovane cijenike badava.

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju pretplatu od 6 kruna. — Oglasi se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Pretplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na Uredništvo Osijek, donji grad. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

Broj 4.

U OSIJEKU, za mjesec travanj 1914.

Tečaj XXXIV.

Našim pčelarima početnicima.

Neko mora kupovati pčelice? Tko drugi, ako ne početnik. Početnik pčelar mora kupiti pčelca, ako nije sretnim slučajem naišao na roj bez gospodara, ili ako mu ga koji prijatelj ne pokloni. Kad početnik kupuje pčelce ili rojeve, neka toga nikada ne čini sam bez pomoći i savjeta kojeg iskusnijeg pčelara. Najsigurnije će proći, ako si kao član pčelarske udruge posredovanjem iste nabavi željene pčelce ili rojeve. Kod nabavljanja rojeva ne treba birati jesine, nego ranije i dobre rojeve. Jedan jaki zdravi roj vrijedi više od tri slaba roja. Kod kupovanja rojeva neka se uvaži ona narodna rečenica: „Jefino meso, čorba za plot.“

Obično se početniku pčelaru namiće jedno pitanje, kakove bi si naime džirzonke nabavio.

Danas ima već bezbroj raznih sistema džirzonaka, a prema raznovrsnim sistemima, razne su i mjerne okviraca. Ja mogu mirne duše reći, da je svaki sistem džirzonaka dobar, ako su samo te džirzonke pravilno napravljene, t. j. ako su razmaci između okviraca i razmaci među okvircima i stijenama tako udešeni, da odgovaraju općenitim propisima. U okolišu sa dobrom pašom, pakada još i vrijeme ugodi, možemo uspješno pčelariti u svakoj košnici, pa bila ona kojeg mu drago sistema. Drugo je pitanje glede lagljeg i jednostavnijeg rada, kao i glede sigurnijeg i većeg dohotka. Pogledom na to biti će uvijek najuputnije, da si svaki početnik pčelar nabavi džirzonke, kakove su u njegovom kraju, ili možda u pčelarskoj udruzi, kao najbolje usvojene. Bude li se toga držao, moći će si, u slčaju potrebe, uvijek vrlo lako pomoći, posudivši si od pčelarske udruge ili od kojeg svojeg susjeda koji izgrađeni okvirac sa leglom i medom.

Još je jedno kardinalno pitanje, koje zaokuplja vrlo često mnoge naše pčelare, a to je pitanje pčelinje vrsti (rasse). Čitajući razna djela, u kojima se nabrajaju pojedine vrsti pčela, kao i vrline istih, zaokupi ih pomisao, kako bi si uzgojili takovu vrstу pčela, koja je poput Špartanaca najotpornija proti svakoj nepogodi vremena.

Drugi si opet žele uzgojiti pčele, koje su poput golubova listonoša, ustrajne u letu, a pri tom vrlo marljive pri unašanju meda. Jedni žele mirnu i miroljubivu pčelu, a drugi opet simpatiziraju više sa ratobornom pčelom, koja se umije junački braniti od nebroj svojih neprijatelja. Ima pčelara, koji žele, da im pčelci samo što više meda nanesu, zato daju prvenstvo talijanskoj pčeli, kojoj se ta vrlina pripisuje, ali ima i takovih pčelara, koji teže za povećanjem broja pčelaca, pa zato daju prednost kranjskoj pčeli, koja uživa glas, da se vrlo rado roji. Ovakav pčelar početnik čita oglas, gdje jedna pčelarska trgovina nudi na prodaju pčelce, za koje jamči, da će dati svaki 3—4 roja. Ha! pomisli, takova ču dva kupiti, pak ču već ove godine imati lijep broj pčelaca. Smišljeno, učinjeno. Dva je pčelca nabavio i dobio zaista 7 rojeva, pa je tako mogao uzimiti 9 pčelaca, ali na žalost svi su ti pčelci bili sirotani i gladuši, pa baš nijedan nije dočekao proljeća.

Po mome mnogogodišnjem iskustvu najsigurnije prolazi pčelar početnik, ako otpočne sa rojevima prvencima. Što se pasmine pčela tiče, najbolje se je držati naše domaće pčele. Već je tomu preko dvadeset godina, što sam pokušao hrvatsku pčelu križati sa talijanskom pčelom, pa to i danas činim, jer sam tom križanom pčelom veoma zadovoljan. Pčela je ta, reč bi, mnogo ustrajnija, marljivija, a i dobroćudnija.

Osim pčelara početnika kupuju vrlo često pčelce i takozvani nadripčelari. To su takovi

pčelari, koji posjeduju po nekoliko košnica pčela, ali im obično preko zime izginu, jer ne znaju baratati sa pčelama, niti znaju, kako treba pčelce uzimati. Takovi nadripčelari prate doduše pčelarsku literaturu, ali ono, što čitaju, ne shvaćaju, pa u praksi izvadaju baš protivno i uživaju u nadmudrivanju i raznim izumima.

Najviše i upravo rasipno troše tako zvani salonski pčelari. To su obično imućni ljudi, koji smatraju pčelarstvo posebnim športom. Oni si za skupe novce nabavljaju sve moguće pasmine pčela. Neprestano vrndaju po ilustrovanim cijenicima raznih pčelarskih trgovina, pa nema toga pčelarskog oruđa, koje si oni naručili ne bi. Posjeduju razne sisteme džirzonaka i uživaju u vječnom pregledavanju svojih pčelaca. Oni ne pčelare, da se pčelarenjem okoriste, nego to čine iz čiste ljubavi prema pčelama, pa vade samo toliko meda, da se mogu pohvaliti prekrasnim proizvodom svojih pčelaca. Imućniji salonski pčelari najbolje su krave muzare za pčelarske trgovine.

Pravi pčelar, kad već ima svoj stanoviti broj pčelaca, ne kupuje više pčelâ, nego ih da-pače prodaje. On ima svake godine i meda na prodaju. Taj svaki dan obide svoje pčelce, ali ne otvara rado džirzonke, jer već po vanjštini zna pogoditi, kakav mu je koji pčelac. Samo u sumnjivim slučajevima preduzima točno pregledavanje, da uzmogne još za vremena pomoći.

Svaki pčelar početnik neka nastoji biti pravim pčelarom, a to će postići, bude li u njega ustrajnosti i volje, bude li marljivo čitao »Hrv. Pčelu« i bude li se priključio »hrv. slav. pčelarskom društvu u Osijeku«, ili kojoj drugoj organizaciji, gdje će uvijek naći dobre savjete i zdrave upute u naprednom pčelarenju.

Bogdan.

Iz prakse za praksu.

Pčelice su naše već otpočele ozbiljnim radom, pa je sada red i na nama pčelarima, da prionemo na posao. Tko sada prekrštenih ruku promatra žurbu i marljivost svojih pčelica, a ne ispituje stanje svakoga pojedinoga pčelca, može

to grdno okajati. I kod najjačeg pčelca naći će si praktičan pčelar zahvalnog posla, a pogotovo kod malo slabijih ili možda oboljelih pčelaca. Sada se još svakomu zlu doskočiti može, ali samo promišljenim i opreznim radom. Ima ih još dosta već starijih pčelara, koji sa

strahom barataju oko svojih pčelaca, jer se boje pčelinjeg žalca.

A što istom da kažemo o pčelaru početniku? Taj se obično umata kao kakva krabulja, prije nego će raditi oko pčela, pa tako umotan niti pravo vidi, niti može valjano i brzo raditi, a pčela se uslijed toga sve to više razdražuje. Strah, pa to, pretjerano umatanje, jedno i drugo potiče samo od zle navade. Dok sam ja bio učiteljem gospodarstva na učiteljskoj školi, nastojao sam priučavati učiteljske pripravnike na baratanje oko pčela, pak sam ih imao dosta takovih, koji su golim rukama, dapače i bez pčelarske krinke, posve slobodno i lijepo radili oko pčela. Dakako da tu nije prošlo bez uboda, ali ti su bivali sve to rijedi, pa su se vremenom ti moji učenici već bili tako priučili na baratanje oko pčela, da se nisu mnogo ni osvrtali na pojedine ubode, a bilo ih je i takovih, koji su postali imuni, pa ni otjecali nisu.

Tko je dakle ozbiljno-naumio baviti se pčelarstvom, neka se najprije priuči na slobodno baratanje oko pčela, pa neka se uvijek drži ovih zlatnih pravila:

1. Radi oko pčela, kada je to nužno. Čim pristupiš pčelama, strah na stranu. Tko drhće, kad radi kod pčela, na tog pčele navaljuju. I znoj čovjeka, koji je u strahu, sigurno posve drukčije zaudara, a pčele toga vonja ne podnašaju, pak se razdražuju i upravo pobjesne.

2. Kada radiš oko pčela, budi skroz flegmatičan, pa ma pčele koliko im drago oblijetavale oko tvoga nosa, ne brani se rukama, nego mirno stoj i radi dalje. Mlade pčele su mirne i ne budu, ali zato starije pčele (nosilice), kad se razdraže, znadu biti vrlo opasne i ne štede ubodima. Za rđavog vremena su sve kod kuće, ali za lijepog i toplog dana su baš starije pčele skoro sve vani zaposlene. Izaber si dakle za poslovanje oko pčela lijep dan, a najzgodnije je doba između 10. ure dopodne, pa do 3. ili 4. ure popodne.

Prema tome dakle savjetujem početnicima:

3. Da sve poslove oko svojih pčelaca obavljaš za lijepoga dana oko podneva.

Kad se otvara džirzonka, ima se to učiniti tako polako i bez lupe, da se pčele ni najmanje ne uznenimaju. Prije nego se izvadi prozor, dobro je pčelcu malo nakaditi dimom iz lule ili cigare, a tko ne puši, posluži se tinjajućim trudom. Kad se prozor izvadi, opet se pčelac malo nakadi, ali svakako odmah, dok se pčele još ne uznenire, jer kada su već uznenirene, što iskusni pčelar po zujenju prepozna, tada se kadenjem još više razdražuju. U tom slučaju je najbolje zatvoriti džirzonku

i čekati dok se pčele umire, pa tada otpočeti ili nastaviti radom. Prema tome dakle:

4. Čim otvoriš džirzonku, upotrebi odmah dim, pa se čuvaj nespretnosti. Pčelar mora biti spretan i vješt, pa sve poslove oko pčela obavljati u što kraćem vremenu. Tko mnogo šeptlji, osvećuju mu se pčele. Samo češćim vježbanjem stiče si početnik vještinu u baratanju sa pčelama. Zato si zapamtite:

5. Spretnost i vještina jest krepot pčelareva, koju pčele nagrađuju dobroćudnošću i mirnoćom. Mnogi pčelari tu mirnoću svojih pčela i previše izrabljaju, pa tako se katkada i najmirniji pčelac može uzrujati i razbjesniti. Zato je jedno od glavnih pravila za pčelare:

6. Sve poslove oko pčelaca obavljaj što brže i što spretnije. Samo se po sebi razumije, da si svaki pčelar, prije nego otpočne raditi, mora pripraviti sve što će moći trebati, da mu je pri ruci, jer samo tako može sav posao što brže obaviti. Onaj pčelar, koji nepripravan otvori džirzonku i tada stoprv traži potrebna oruđa, obično zlo prolazi. Zato poslušajte ovaj savjet: Prije nego li se odlučiš izvesti kakovu operaciju kod kojeg pčelca, dobro sve promisli, kada ćeš i kako ćeš, pa kad sve potrebno za to prirediš, lati se posla i nastoj, da ga što spretnije i što brže obaviš.

Tko dulje vremena barata sa pčelama, dobro zna, da ni one nisu uvijek jednakoraspoložene. Za lijepoga i toploga dana, pa ako je još k tomu i dobra paša, obično je pčela dobroćudna i mirna, ali za vjetrovitog dana, pa kad nema paše, tada ona zna biti zla i veoma razdražljiva.

Vješt pčelar, čim otvari džirzonku, raspoznaće već po zujanju raspoloženje dotičnoga pčelca. Prema tomu savjetujem svakomu pčelaru, a osobito početniku ovo: Opaziš li, da je pčelac neraspoložen i razdražljiv, bilo to uslijed nevremena ili skoreg drugog razloga, ostavi ga na miru i nediraj u njeg, a naumljenu operaciju izvedi kašnje, bilo za pol sata ili drugi dan. Samo u slučaju neodgovrivenih operacija, kao što je dodavanje matice, izmjena pokvarenog ili pljesnivog saća i dodavanje umjetnog saća za izgradnju itd. ima se taj posao obaviti odmah, pa bila pčela i zla, ali samo što spremnije i brzo.

Pčelarstvo je korisna grana privrede.

(Piše: Milan M. Martinović).

Da je pčelarstvo korisna i privredna grana, poznato je danas i učenicima osnovne škole. Ako su prilike za pčelarstvo donekle povoljne, uvjeren sam da će nam ova privredna grana donašati neočekivane koristi. Pčelar u povoljnim prilikama, koji je donekle upućen u ovome poslu, postizava pčelarstvom takove uspjehu, koji nas upravo iznenađuju.

Ako je godina povoljna, jaka društva u stanju su preko ljeta sabrati 40 kg meda. U srednjim godinama oko 20 kg. U sasvim lošim i nepovoljnim godinama ne možemo očekivati uspjeha. Ovo vrijedi za sve privredne grane, pa isto i za pčelarstvo. Ako uzmem popriječno tri već spomenute godine, izlazi, da od te male i neznatne grane dobivamo godišnji prihod samo od jedne košnice 20 kg meda. Uložena dakle glavnica od 20 K donaša nam isto toliki interes, ako i ne uzmem u obzir dobitak u vosku.

Svakako najveća je neposredna korist, koju nam pčelarstvo pruža kod oplođivanja voća i drugog raznovrsnog bilja. Učeni ljudi na osnovu točnog i savjesnog ispitivanja izračunali su, da nam samo jedna košnica kod oplođivanja bilja i voća donaša godišnji prihod od 50 kruna.

Za dokaz moje tvrdnje navađam slijedeći slučaj:

Pred više godina seljani jednog lijepog i osamljenog seoceta u vrlo plodnom gorskom kraju potužili su mi se, da njihove voćke ne donašaju ploda. Po uputi vrtlara činili sve moguće, ali uspjeh je bio djelomičan. Na moj savjet ovi vrijedni seljani nabavili su nekoliko suda pčela. Već nakon dvije godine došli su mi sa radošću javiti: »Gospodine, kod nas sada ima voća u izobilju, a ni meda, hvala Bogu nijesmo željni!«

Da je pčelarstvo korisna grana privrede, donašam pismo težaka Danila Đekića iz Dubovina u kotaru krupskom (Bosna), koje djelomično od riječi do riječi glasi:

»Godine 1906. dobio sam osobitu volju, da počnem pčelariti. Pošto sam siromašan, nijesam bio kadar kupiti sviju potrebnih alata i košnicu. Jedva s mukom nađem zajam od 20 K. Za ovih 20 K kupio sam te godine košnicu čela. Napravio sam po svojoj pameti vrcaljku. Dobio sam te iste godine 25 kg meda. Od toga sam povratio dug za kupljenu košnicu čela; ostalo mi 5 K čara. God. 1907. zamolim jednog čelara, da mi na veresiju proda 5 košnica čela u amerikankama.

U istoj godini od njih sam napravio kao čelar početnik tri umjetna roja. Dobio sam u toj godini 210 kila meda. Isplatio sam za dužnih 5 košnica 100 K. Ostalo mi je čista dobitka 110 K i 9 košnica čela.

God. 1908. napravio sam 5 umjetnih rojeva od 9 staraca i dobio meda 250 kila. Od toga novca kupio sam vrcaljku za 22 K. Ostalo mi je dobitka 228 K. God. 1909. kupio sam punih košnica bečkih stublika 18 komada za 400 K; svojih sam imao 14 košnica, to ti je: 32 košnice čela. Novac za kupljene stublike sa čelama podigao sam od kotarske zaklade. Te godine dobio sam meda 500 kila. Med sam prodao po 90 fl. kilu; dobio sam 450 K. Od ovoga novca platio sam dug kotarskoj pomoćnoj zakladi, a meni je ostalo 50 K i 32 košnice čela. God. 1910. dobih meda 300 kila. Med sam prodao kilu po krunu, što iznosi 300 K čista dobitka. God. 1911. dobih meda 60 kila u početku proljeća. Poslije nasta sasvim slaba godina. Spojio sam 10 košnica, te su mi ostale 22 košnice živih čela. Pošto čele nijesu imale za dosta meda, kupio sam 60 kila šećera za 60 K. Te iste godine nijesam imao čara, a ni štete. God. 1912. napravio sam 5 umjetnih rojeva i tako povisio čelinak na 27 košnica. Od tih 27 košnica dobio sam te godine 450 kila meda. Svaku kilu prodavao sam po krunu — i dobio 450 K dobitka. God. 1913. bila je sasvim slaba, no ipak dobio sam 45 kila, za koji sam dobio 45 K. Od 27 košnica spojio sam prošle jeseni 2 sa ostalim 25 košnicu čela.

Izlazi mi na račun kroz ovih 7 godina čista dobitka 1188 kruna i još tome 25 košnica čela. Svega meda imao sam 1780 kila. Ovdje ne ubrajam onaj med, što je potrošen u zadruzi. Osobito uz posne dane, imali su moji ukućani u medu najbolju začinu. Za med sam dobio svega 1725 K.«

Iz pisma Danilova vidimo, da je kroz 7 godina svoga pčelarenja od svog malog pčelinjaka dobio 1188 K. Ako ovoj svoti priračunamo 500 K, koja predstavlja najmanju vrijednost od 25 košnica pčela i uzimimo još k tome, da prazne košnice i alat vrijedi 100 K, to onda iznosi čista dobit našega Danila 1788 K. Popriječno svaka godina donijela mu je 225 K. Ovakovi dohodak od samoga pčelinjaka jest za našega težaka svota, koja u njegovom gospodarstvu ima veliku vrijednost.

Težak Danilo svojim jednostavnim i istinitim prikazivanjem dao nam je lijep primjer, na koji bi se tre-

bal ugledati svih naši težaci. Danilo nam je zaista slovom i djelom pokazao: »Pčela je stado sirotinje.«

Danilo je svojim lijepim uspjehom uvjerio i najveće

protivnike pčelarstva, da moraju vjerovati, da je pčelarstvo korisna i privredna grana, koja uz malo truda i sa malim troškom veliku korist donaša.

1913.

Pražnovjerni ljudi kažu, da je broj 13 nesretan, pa bi im čovjek skoro i povjerovao, ako pomisli na lanjsku godinu.

U rano proljeće pozebli vinogradi, kasnije voda odnijela sijeno, onda žetva po najvećoj kiši, a konac djelo krasiti, pa je zato jesen bila okrunjena sa velikim olujama i tučom.

Zlo kod svih građa gospodarstva, a kod pčelarstva ponajgor. K tome još novčana kriza kod nas »školnika«, koja je više manje uvek naša vjerna pratilica, a još k tome i pomisao, da ćemo i toj istom kroz par decenija moći laglje odolijevati.

Pretrprošle godine mogli smo se pohvaliti sa uspjehom pčelarstva u našoj lijepoj Moslavini, ali 1913. je što no se kaže zapečatila naše uspjeha za 20 godina.

Pčelari, koji su ostavili 30—40 pčelaca za prezimljenje ostaše bez i jedne pčele. Tako u malenom seoci, kraj rijeke Lonje, Kostrini, gdje su izvrsni pčelari, nema sada ni jedne pčele. Ti ljudi znali su imati 100—150 pčelaca po jedan gospodar, a sada ni jedne pčele. Upozorio sam ih još jesen, da se ove godine moraju pčele hraniti, jer je bila kišovita godina, pa pčele nisu mogle izlijetati, a naša glavna paša u Lonjskom polju metvica, cijelu godinu pod vodom ležala. Lonjsko polje izgledalo cijelu prošlu jesen kao more, pa mjesto da su u njemu pčele sabirale med, plovili su ribarski čamci po njemu loveći ribu. Hranjenje pčela, ta to ne ide u glavu ni mnogom naobraženom gospodinu, koji znade reći: da ako si pčele nisu priskrbile dosta hrane za zimu, da i nisu za drugo nego da izginu.

Pogotovo je to teško dokazati našem čovjeku, koji to nikad nije hranio. Slador je skup i to veoma, pa ako čovjek imade 30 pčelaca za prehraniti, treba dobro u džep posegnuti, ali ako u njemu nema ništa, zabadava i posizavati u njega. Od svih, koje sam upućivao na hranjenje, poslušala su me dvojica i to već u zadnji čas i to kad je već bilo, kako ono piše neki prijatelj, dosta sprovoda, te još mnogo teško i lako ranjenih. Naravno da sam i ja stradao, a pogotovo sa pčelcima u prostim košnicama. Prevarila me težina u prostim košnicama, pa nisam dosta dodao hrane pa — no pa ih više nema.

Dručje je bilo sa košnicama sa pokretnim sačem, tu sam odmah video jasno šta je na stvari. Ogledavam, pregledavam, ta ni u najjačem pčelcu nema 20—30 dkg meda, a šta onda?

Postao sam »fabrikant«, iz dva pčelca napravio jednoga. Treba sad šećera, nema ništa drugo nego kupi i šuti pa plati.

Mnogi će reći čisto je i pravo, zašto nisi naručio denaturiranog šećera, pa bi za jevtin novac svoje pčele prehranio.

Čim sam video kakova mi opasnost prijeti, pomislio sam na narudžbu denaturiranog sladora. Obratio sam se na jedno deset prijatelja, da me točno upute kako se pri tome postupa, te me je i uputio g. P. W. kako će doći do njega.

Kad sam dobio tiskanicu, dadem je ispunjenu potvrditi po općinskom poglavarstvu i pošaljem Kongresu hrv. i srp. pčelara i odahнем, da sam se velike brige riješio, kako će na jevtin način doći do denaturovanog karakterizovanog i besporeznog sladora ili kako se to sve ne naziva.

Veseo čekam pošiljku ali čekajući evo već i početka veljače, a šećera nema. Pišem te pitam šta je sa sladrom, te dobijem odgovor, da će ga na pravo vrijeme dobiti.

Kroz par dana čitam u novinama i to sve po dva puta, da je izdan nalog šećerani u Osijeku, da prireditaj slador i da će se odmah sa razasiljanjem otpočeti. I opet čekam, ali evo i ožujka, a sladrom nema.

Pišem sad šećerani u Osijek, a ona mi odgovori, da uopće nije slador za mene nitko naručio. Ujedno piše šećerana, da ona takovih sprava ne posjeduje za priredbu takova šećera. Ne preostaje drugo sad nego hrani sa običnim, te sam ga odmah kupio veću količinu, jer sam ga dobio 6 filira jevtinije po kilogramu.

I tako sad vidite, da svako zlo imade i svoje dobro, jer da su mi sve pčele ostale u životu, tko bi im nakupovao skupog šećera.

Ujedno me tješi i to, da nisam sam stradao, ima nas više, pa se lakše snaša.

O sekovo, 14. ožujka 1914.

S. Šimunčić,
ravn. učitelj.

Zapisnik

XXXII. glavne skupštine »Hrv. slav. pčelarskoga društva« u Osijeku, obdržavane dne 25. siječnja 1914. pod. predsjedanjem društvenog predsjednika, blagorodnoga gospodina Maksimilijana Pichlera, a u prisutnosti velikoga broja društvenih članova. Novu društvenu podružnicu u Dalju zastupaju gg. Ferdo Schmiederer i Ivan Fuchs.

I. Gospodin je predsjednik Maksimilian Pichler otvorio XXXII. glavnu skupštinu ovim riječima : »Slavna glavna skupština, vrlo poštovana gospodo! »Minula je godina bila godina napornoga rada za interes pčelarstva kao i ustrajne borbe za uzdržanje i opstanak društva. Mnoge su okolnosti bile krive, da se »Hrv.-slavonsko pčelarsko društvo« — naše pčelarsko ognjište — nije moglo razvijati i napredovati, kako si je to društveni odbor zamišljao i kako to naše društvo snagom svoga položaja, ugledom svoga rada i konačno dojakošnjeg uspjeha i zaslužuje. Sada se napokon možemo pouzданo nadati, da će se materijalne prilike poboljšati i opstanak društva obezbijediti.

Prošle je godine imalo društvo, odnosno društvena uprava većinom teških momenata i tmurnih dana; ali ih je imala i svjetlih. Minule se godine ustrojila pčelarska podružnica u Dalju, a danas vidimo i njezine izaslanike u našoj glavnoj skupštini. Radujući se tomu, pozdravljam od srca svu prisutnu gospodu kao i podružničke zastupnike i otvaram trideset i drugu glavnu skupštinu!«

Podjedno g. predsjednik predlaže, da se brzojavno iz skupštine pozdravi mnogogodišnji pokrovitelj, preuz. gospodin dr. Teodor grof Pejacsevich-Virovitički, hrvatski ministar, što skupština s riječima : »Živio društveni pokrovitelj!« prihvata.

II. Društveni tajnik g. Bogdan Penjić priopćuje svoj opširni i zanimivi izvještaj o društvenom radu u prošloj godini kao i o napretku u racionalnom pčelarstvu. Podjedno govori o pčelarstvu uopće i kako se ima započimati pčelariti i kako nastavljati, da rad bude uspešan i koristan. Zgodno udešenu raspravicu pozorno je skupština saslušala i na svršetku je tajnika svesrdno pozdravila. (Vidi tajnički izvještaj.)

III. Društveni blagajnik i perovođa g. Franjo Sudarević prikazuje stanje društvene blagajne. Godine je 1912. bio prihod 2.580 K 97 fil., a rashod 3.710 K 67 fil. Koncem se g. 1912. ukazuje po tom manjak od 1.129 K 70 fil. Taj se manjak imade pokriti subvencijom visoke hrv. zem. vlade od godišnjih 1.200 K, pa prema tomu ostaje višak od 70 K 30 fil.

-Revidonalni je odbor, sastojeći se od gg. Mirka Nendtvicha i Antuna Streitenbergera društvene račune pregledao i sve u redu našao. Iskaz blagajnikov prima skupština jednoglasno na znanje, pa se na prijedlog g. Ivana Heštara podijeljuje apsolutorij blagajniku kao i čitavom odboru.

IV. Izbor predsjednika i upravnoga odbora. Na prijedlog skupština g. Ivan Heštara bira skupština za društvenoga predsjednika g. Maksimilijana Pichlera, a u upravni odbor gg.: Đuru pl. Ilića, prof. Gejzu Krnica,

Bogdana Penjića, Franju Sudarevića, Milana Bošnjaka, Ivana Heštara, Leonarda Fichtnera, Ivu Levačića, Josipa Planera, Ivana Rogića, Josipa Sačera, a kao zamjenike gg.: Vjekoslava Beňaka, Blaževca Aleksandra, Slavoljuba Krämera, Ferdu Lorenza, Ignjata Novakovića, Ivana Pavoševića, Martina Pavoševića i Sjepana Vallo. U revizionalni odbor skupština bira gg.: Mirka Nendtvicha i Zlatka Streitenbergera.

V. Razni prijedlozi. Društveni perovođa g. Franjo Sudarević predlaže, da se umoli visoka kr. zem. vlada, da bi blagoizvoljela izdati naredbu kao onu od 5. prosinca g. 1895., da sva općinska poglavarstva u Hrvatskoj i Slavoniji pretplate svoje područne škole na društveno glasilo »Hrvatsku Pčelu«, kako bi se što više i što bolje proširilo racionalno pčelarenje u narodu našem.

Prijedlog se usvaja jednoglasno s pridaškom g. Milana Bošnjaka, da se pričeka, dok ne stupi u život IV. odsjek visoke kr. zem. vlade, pa da se onda istome podnese.

Nadalje predlaže g. F. Sudarević, da se umoli visoka kr. zem. vlada, da izvoli proračunom osigurati primjerenu svotu za nabavu uzor džirzonki, koje bi se imale svake godine po gospodarskim i pčelarskim društvinama besplatno dijeliti siromašnom narodu u pčelarskim krajevima; kako bi se što više i što bolje proširilo u narodu racionalno pčelarenje, donoseći mu uz neznatan trud lijepu korist.

Prijedlog se prima, a uprava ga imade podnijeti prema Bošnjakovom pridodataku visokoj hrv. zem. vladi, odjelu za narodno gospodarstvo.

G. J. Sačer predlaže, da se zanimivi tajnički izvještaj glavne skupštine popularizira, pa da se u kojem gospodarskom i drugom listu odštampa, kako bi i šira javnost doznala za društveni rad i njegovo djelovanje. — Prijedlog se prihvata.

G. Milan Bošnjak predlaže, da se i nutarnji društveni život daje u javnost, kako bi se što više znalo za društveno djelovanje. — Prijedlog se prima.

G. Ivan Heštara predlaže, da se g. predsjedniku, tajniku, blagajniku i perovođi kao i cijelome upravnom odboru izrazi zapisnički priznanje i zahvalnost za njihov mar i trud, skrb i rad, što skupština prima.

G. predsjednik Maksimilian Pichler zahvaljuje se za se i za čitav odbor na izrazu priznanja i povjerenja gospodi skupštinarima, pripominjući, kako se pčele skupljaju i množe u košnici, tako da se i mi — društveni članovi — skupljamo oko društva i društvenoga lista »Hrvatske pčeles«, pa da ga održimo; okupimo se oko njega nas što više, pa nastojmo skupiti što više članova,

dā uzmogne društvo što bolje napredovati, pa radimo svi složno i svojski, pa čemo ustrajnim radom unaprijediti društvene interese i ušutkati svakoga, tko bi ma i najmanji glas digao proti društvu. Konačno g predsjednik stavlja skupštinama na srce probitke racionalnoga pčelarstva i njihovo proširenje, radujući se, što je u skupštini prisutan toliki broj društvenih članova pa se

svima prisutnima, a posebice gospodi iz Dalja, zahvaljuje na dobroti i zaključuje skupštinu, što skupštinari sa »Živio predsjednik! — popraćuju.

U Osijeku, dne 25. siječnja 1914.

Maksimirjan Pichler, Bogdan Penjić, Franjo Sudarević,
predsjednik. tajnik. perovoda.

Razne vijesti.

IV. Sveslavenski pčelarski slet u Pragu. U kolovozu 1914. biti će u Pragu IV. sveslavenski pčelarski sastanak skopčan sa pčelarskom izložbom.

Cijela svečanost biti će na otoku Žofinu u tamošnjoj dvorani. Posjet braće slavenske: Rusa, Poljaka, Srba, Hrvata, Slovenaca, Crnogoraca i Slovaka je zajamčen.

Predavanje će držati:

Od Rusa profesor carske akademije gospodarske dr. Kulagin, od Poljaka poznati pčelarski pisac i univerzitetski profesor dr. T. Ciesielski, od Rusina popularni J. Marcinkov, c. kr. nadšumar u Mizuni, od Srba urednik Mršulja, od Hrvata prof. Eugen Kamenar i Marko Šaula. Od Slovenaca su prijavljena dva govornika, od Čeha c. d. savjetnik i prof. M. Welflik, prof. i saborski poslanik dr. A. Veliki, docent dr. Ant. Schöpfeld, strukovni učitelj J. Kremen, urednik Fr. Adamec i mnogi drugi praktični pčelari.

Raspored sastanka sastavljen je od raznih predavanja, sjednica, posjeta pčelara u okolini Praga, pregledanja Praga, i izleta u razne gradove.

Odbor sastanka razdijeljen je na pet sekcija; svečani i odbor za opskrbu stanova, urednički, izložbeni, financijalni i zabavni. Stanovati će se skupa u školama, kako je to bilo za sokolskog sleta. Na posebnu želju biti će gosti nastanjeni i u hotelima.

Svaki sudjelujući mora imati znak sastanka i legitimaciju (za 2 K) i za te će dobiti besplatno stan, zabađava ulaz u izložbu i k raspravljanju sastanka, slobodan ulaz u koncerte, dobiti će jeftiniju ulaznicu u kazalište, moći će tražiti popust na željeznici (o popustu se ugovara), popušt vožnje za izlete itd. Ove pogodnosti vrijede i za obitelji pčelara.

Za legitimaciju mora se svaki javiti kod svog društva najkasnije do 1. srpnja, gdje će mu također znak biti izdan.

Točniji raspored dobiti će svaki nakon poslanja zajedničkih prijava.

Izložba će biti smještena u velikim dvoranama žo-finskim i na prostoru oko glavne zgrade ostrva. Sa-stojati će se od kompletne zbirke košnica od najjednostavnijih do najmodernijih.

Na otoku u sjevernom dijelu biti će namješten moderni lijepi pčelinjak, gdje će biti namješteni svi pčelci.

Pred izložbom pčelaca biti će napravljena bašća sa gredicama biljaka i cvijeća medo-i peludonosnih.

Proizvodi pčela biti će izloženi u ove odjele:
1. Med.

a) Zbirka zajamčeno prirodnih, potpuno čistih medova kao: bagremov, lipov, med od repice itd.

b) U jednakim manjim čašama ($\frac{1}{4}$ ili $\frac{1}{2}$ kg) izložiti će se također medovi pripravljeni za odašiljanje.

c) Med u saču.

d) Posude zgodne za spremanje veće količine meda ili za zalihu u kući.

e) Dodati će se tablice kemičkih analiza izloženoga meda.

f) Zbirka poznatih patvorenih medova sa kemičkom analizom.

2. Vosak sirov i čišćen i razni proizvodi od voska.

3. Proizvodi meda, kao medeni kolači, torte, medovina, likeri, te ukuhano voće u medu.

4. Različno pčelarsko oruđe.

5. Odjel retrospektivni, koji će pokazati razvoj pčelarstva, od najstarijeg vremena sa starim košnicama i oruđem.

6. Pčelarska literatura od najstarijeg vremena do najnovijeg.

U pokrajnom prostoru dvorane biti će namješten kompletan, urešen laboratorij, a u njemu će biti ekspozicija diapositiva i mikroskopičnih preparata pčele, njenih bolesti, štetonošaca, zbirka biljaka i sjemena medonosnog,

Promatrajuća postaja biti će napose svrsi odgovarajuća i opskrbljena aparatom za ombrometrička, zračna i topla promatranja.

Dužnost pčelarskih društava jest, da se za izložbu pripreme i obilno za nju pošalju. Upozorujemo, da se za mjesto ne plaća, otprema natrag badava, inštalaciju opskrblijuje sam izložbeni odbor, nastati će izlagateljima samo troškovi skopčani sa dopremom u Prag.

Nagrada je već mnogo osigurano. (Srednje gospodarske udruge, grada Praga, raznih korporacija itd.

Potrebno jest, da budu sva slavenska društva u velikom broju zastupana i da sudjeluju kod sastanka, da tako cijela svečanost postane impozantnom i manifestacijom slavenskog pčelarstva.

Upite upravite na kancelariju: IV. slavenskog sastanka pčelarskog u Pragu, Hybernská ulica br. 20., koja će na upite odmah razjašnjenja poslati.

Odbor za priredbu IV. slavenskog sastanka u Pragu. Joset Kebrle, Dr. Vaclav Melichar, Dr. Ant. Schöpfeld, Franjo Schlesinger, Mihajlo Brazdil, Franjo Černin i Vaclav Šmidlik.

Oglas.

Posiv na pretplatu!

Molimo osbiljno sve naše pretplatnike, kao i sva općinska poglavarsvta, koja namiruju pretplatu sa svoje područne škole, da se pretplata sa tekucu godinu, kao i saostala pretplata sa prošlu godinu, što skorije pošalje upravi »Hrvatske Pčele« u Osijek III. Podjedno molimo i sve prijatelje naprednoga pčelarstva, da svaki u svom kraju nađe što više pretplatnika sa »Hrvatsku Pčelu«. Ovo je jedini u nas hrvatski list, pa nastojmo svojski, da ga odršimo domovini na čast, narodu na slast!

Uredništvo »Hrv. Pčele.«

Posor!

Tko si želi nabaviti rojeva, neka se obrati dopisnicom do konca travnja, a najkašnje do 10. svibnja t. g. na uredništvo »Hrvatske Pčele« u Osijek III. Jedan roj prvenac stojiće 10 K. Članovi hrv. slav. pčelarskog društva i pretplatnici »Hrv. Pčele« ušivaju 10% popust. Rojevi se rasušljaju u posebnim divenim škrinjicama, a jedna se takova škrinjica saračunava sa 2 K. Svaki naručitelj može poslati i svoje vlastite škrinjice. Kod narudžbe neka se točno nasciati sadnja pošta. Za svaki naručeni roj treba poslati predujam od 4 krune. Uredništvo »Hrv. Pčele« jamči, da će roj prispjeti šiv i sdrav do sadnje pošte. Kako budu narudžbe stisale, istim će se redom ti rojevi i rasušljati i to počam od mjeseca svibnja t. g. Upozorujemo, da je naša pčela bastardirana sa talijanskim pčelom, pa je zato ustrajnija, marljiva i dobročudnija.

Osječke uzor-džirzonke,

Imam više komada gotovih, potpuno uređenih sa 3 etaže, 30 okviraca, sa prozorima i obojadisano. Sa jednostrukom stijenom komad 10 K sa dvostrukim stijenama komad 13 K

Krov prevučen limom 3 K. Nadalje izrađujem sve vrste »Amerikanki« uz cijenu od 10 K, a sa limenim krovom 14 K.

Za članove hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku, te pretplatnike »Hrv. Pčele« stavio sam tu cijenu, pa ni pakovanje se ne će saračunavati.

Za solidnu izradbu jamčim.

Aleksa Blaževac, pčelar
Piškorevc kod Djakova.

Adresa za brzovjake:
Blenenwagner, Wien
(Hetzendorf).

Za čistoću sača jamči
sa hiljadu kruna.

Weedovo ili Herkules-saće!

U austro-ugarskoj monarkiji jedina autorizirana tvornica za pružanje umjetnoga sača sa Weedovim strjevima. Veoma jakim pritiskom na vosak dobiva se ovim srojem sače čvrsto kao koža, prozirno kao staklo, a lagano kao pero; sače se ne lami i ne oteže.

Kada bi pčele znale govoriti, rekli bi pčelarima: »Dajte nam Wagnerovo Herkules-saće, jer je to tako blistro, čistlo i ugodnoga mirisa, kao i naše, što ga same proizvadamo!«

Uz sve prednosti je »Herkules-saće i najjeftinije, jer ga u jednu kilu ide mnogo više, nego ikojega drugim načinom proizvedenoga umjetnoga sača.

Pčelari, koji pošalju ovaj tvornici čistoga pčelinjega voska, mogu dobiti u zamjenu za vosak gotovoga »Herkules-saća«, ako na svaku kilu voska naplatiće samo 1 K, pa koliko kila voska pošalju, dobiti će isto toliko kila gotovoga umjetnoga sača, ali moraju vosak poslati franko.

»Herkules-saće« se može dobiti po volji u svakoj mjeri i to žuto po K 5:50 a bijelo (od bijeljenoga voska) po K 6:50 kg. Preprodavaoci dobivaju kod većega kvantuma rabat.

Na zahtjev šalju se cjenici sa slikama Weđovih strojeva gratis i franko.

A. J. Wagner,
tvornica umjetnoga sača

Wien XII/4, Hetzendorf.

Utemeljeno 1878.
V. ŠVARC,
česki pčelarski zavod
Koleč kod Praga.

Preporučuje svoju vlastitu proizvodnju pčelarskih sprava za obično i racionalno pčelarenje po najmodernijim i iskušanim uzorcima. Jamči za uzornu izradbu.

Na zahtjev šalje ilustrovane cijenike badava.

Organ „hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva u Osijeku“. I. podružnice u Valpovu, II. podružnice u Vinkovcima i III. podružnice u Dalju.

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju pretplatu od 6 kruna. — Oglasi se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Pretplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na Uredništvo Osijek, donjni grad. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

Broj 5.

U OSIJEKU, za mjesec svibanj 1914.

Tečaj XXXIV.

Naputak za početnike u pčelarstvu.

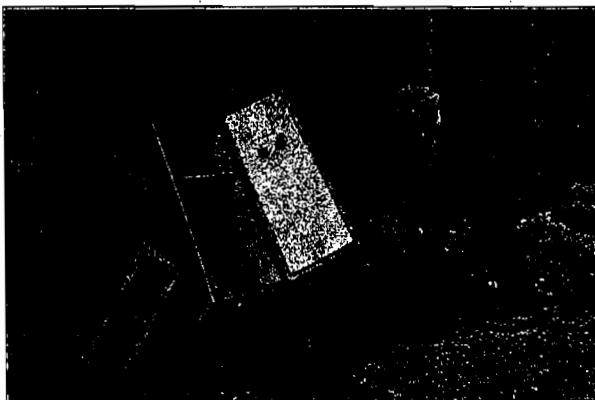
(Sa dvije slike).

Ove se je godine prijavio priličan broj početnika, koji ozbiljno odlučše baviti se naprednim pčelarenjem, pa su i naručili kod »Hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku«, jedni džirzonke, drugi rojeve, a neki jedno i drugo. Neki se obratiše ovamo i traže savjeta, kako će postupati sa rojevima, kad ih na pošti prime, pa da ne moram svakom napose pisati, odlučio sam u našoj »Hrvatskoj Pčeli« priopćiti kratak naputak.

Rojevi se razašilju u posebnim škrnjicama, koje treba, čim prispiju na određeno mjesto, odmah preuzeti i postaviti kamo u mračnu komoru ili suhu pivnicu, da se roj u njoj, uslijed putne uzrujanosti, malo smiri.

Ako si roj preuzeo s pošte prije pođana, možeš ga već poslije objeda, kad se je smirio, stresti u opredijeljenu džirzorku, a ako si ga primio kasnije popodne, ostavi ga preko noći, da miruje, a rano u jutro ga stresi u džirzonku. Dok je roj još uzrujan od puta, ne smije se stresati u džirzonku, nego tek nakon 2—3 sata, kada se je posve primirio. Ako to već prije nisi učinio, imaš sada još doslu vremena, dok se roj primiri, da udesiš džirzonku za roj. Ta se postavi na svoje određeno mjesto,

te se može malo natrti iznutra, kakovim pčeli ugodnim mirisom. (Ja natarem malo lišćem od metvice, melissa officinalis).

U tu džirzonku stavi, već prema tomu kakav je roj, 8—10 polouokviraca i to 4—5 u donju, a 4—5 polouokviraca opet u gornju etažu plodišta, jer je takozvano medište, koje je u najgornjoj etaži jednom daskom posve odijeljeno od plodišta. (Ja mislim ovdje našu uzor-džirzonku, koju sam i sam usvojio i evo već preko 30 god. samo u njima pčelarim i to posve lijepim uspjehom.) Ako su u tim džirzonkama naprijed do leta 2—3 cijela okvirca, tada se na ove dodaju još saino 2—4 polouokvirca.

Svi ti okvirci, koje staviš u džirzonku, moraju se providiti sa počecima, t. j. na unutarnjoj strani gornje dašćice (satonosa) svakoga okvirca mora se uzduž po sredini povući voštani brid, ili tko toga vidio nije, pak ne razumije, neka prilijepi uzduž gornje dašćice (iznutra) dva tri reda stanica, a danas se ti počeci označuju uskim trakom umjetnog sača. Ovako se pčelcu daje pravac, kojim ima graditi, jer u protivnom slučaju, kada se to ne bi učinilo, mogla bi pčela sve

Sl. 3. Stresanje roja u džirzonku.

izgraditi uzduž i poprijeko, pak jedan okvirac slijepiti sa drugim, a tako se dakako ne bi postigao probitak pokretnoga sača.

Pri stresanju roja u džirzonku najvažnije je paziti, da matica ne padne na zemlju, ili da ne ostane u škrnjici, zato treba svu pčelu iz škrnjice pretresti u džirzonku. Da li je matica u džirzonci, vidi se po tom, što se sva pčela sakuplja u džirzonku, a one pčele na letu okrenu glavu prema ulištu i zadovoljno lepršaju krilima. Nije li matica u džirzonci, nego je možda na zemlju pala, pčele će se za koji čas uzhemiriti i

razići, pa ako za vremena ne nađeš matice, iz toga roja ne bude ništa, jer se on bez matice ne može održati.

Slike 2. i 3. prikazuju nam, kako se roj iz košnice strese u džirzonku. Prije još, nego li košnicu sa rojem do džirzonke preneseš, pripravi si s lijeve strane džirzonke jednu stolicu ili poširoku klupu, a na ovoj ovelik komad (barem 70 cm. X 70 cm.) ljepenke (Pappendeckel). Najbolja je za to ona ljepenka, što ju farbari rabe, jer je čvrsta i posve glatka. Kad je sve tako uređeno, a osvjeđočiš li se, da je već i sva pčela u košnici smirena, onda uzmi košnicu sa rojem, te ju polako prenesi do džirzonke, pa ju postavi na pripravljenu već stolicu ili klupu, dotično na ljepenku.

Sada ponajprije košnicu lagano nadigni, pa roj malo nakadi dimom od cigare ili lule, a ako nisi duhandžija, dimom od tinjajućeg truda (gube), onda uhvati objeručke košnicu, pridigni ju na 20—30 cm. u vis, te ovisnim smjerom udari njom na ljepenku.

Izvedeš li taj čin iole vješto, pasti će sav roj na ljepenku. U prvom početku je sva pčela zburjena, koje od dima, koje opet od udarca, te se odmah i ne diže sa ljepenke; ovaj zgodni čas moraš upotrebiti, uzmeš dakle ljepenku sa pčelom zajedno, (vidi sl. 3.) pridigneš ju do otvorene džirzonke i streseš pčelu, kao klupku čičaka u nutra. Oprezan moraš i tu biti, da ne bi kojim god slučajem matica pala na zemlju ili zaostala u košnici. Glede potonjeg slučaja dobro će biti, ako opaziš, da je još nešto pčele zaostalo u košnici, da ovom još jedanput udariš o ljepenku, te i tu zaostalu pčelu spremiš u džirzonku. Vrata se od džirzonke samo malo pritvore, a kad su se pčele velikom većinom već skupile u džirzonci, tada treba prozor pričvrstiti na zadnje okvirce i vratašca od džirzonke zatvoriti. Ono par pčela, što je između prozora i vratašca, treba istjerati, pa neka uđu s predna leta u džirzonku.

Taj se roj ima sada ostaviti na miru neka gradi i ako ima paše, on će tih par okviraca za nekoliko dana izgraditi. Nastane li slučajno nevrijeme ili kratka pauza u paši, pa da ti taj roj uslijed toga ne zaostane, mora se hraniti tekućim medom ili u pomanjkanju toga sa

rastopljenim šećerom i roj će lijepo napredovati. Kada roj sve okvirce, koji su mu stavljeni, izgradi, treba mu dodavati sve po jedan okvirac, ispunjen cijelom pločom umjetnog saća. Da se

ta ploča umjetnog saća što točnije i što brže izgradi, treba ju postaviti između dva pravilno izgrađena i zaležena okvirca gornje etaže.

Bogdan.

Proljetni rad naprednoga pčelara.

Kako se pojave prvi lijepi i topli proljetni dani, treba sve pčelce što točnije pregledati, pa ako im što manjka, odmah u pomoć prići. Potpuno zdrav i dobar pčelac mora imati jaku i plodnu maticu, mnogo naroda, dosta meda i peludi, a prema broju pčela i dovoljno izgrađenog prostora u košnici. Koji je pčelac tako snabdjeven, taj se mora, ako vrijeme iole ugodi, brzo i lijepo razvijati. Kojem pčelcu ma jedno samo od gore navedenih uslova manjka, treba mu to što prije nadoknaditi, da ne zaostane u razvitku.

Ima li pčelac mladu plodnu maticu, taj će se brzo razviti samo ako ima dosta meda i peludi. Manjka li meda, mora se nadoknaditi prehranjivanjem. Koji pčelar nema meda za prehranjivanje, mora si u nuždi pomoći sa običnim bijelim šećerom, a ne nalaze li pčele, možda uslijed proljetnih mrazova, u prirodi dosta peludi, to se ta pelud može nadoknaditi finim brašnom.

Tko ima na zalihi izgrađenih okviraca sa medom i peludi, taj si najlaglje i najsigurnije ispomaže, ako takovih okviraca stavi pčelcu u plodište. Prije nego se ti okvirci dodadu pčelcu, dobro ih je malo umočiti u mlaku vodu, pa tada ovako ugrijane dodati. Mnogi si pčelari u slučaju potrebe priređuju tako zvano medeno tjesto za hranjenje pčelaca, pa tim prištete dosta meda, koji je skuplji od šećera. To se tjesto priređuje tako, da se u prah stucani šećer pomješa sa medom i to tako dugo gnječi, dok se ne dobije dosta čvrsto tjesto. Takovo se tjesto, bilo u kojem god obliku, postavi na otvor nad plodištem pčelca, a da jako ne ohladi, natkrije se kakovom posudom, koja se obloži krpama, kudjeljom, čistom mahovinom ili kojim drugim zločestim vodičem topline. Kad se mora hrani rano s proljeća, tada je ovakova čvrsta hrana bolja od svake druge tekuće hrane. Kod hranjenja tekućim medom ili rastopljenim šećerom treba također oprezno postupati. Ne dodavati takovu hrani u prevelikim obrocima, nego najviše pol litre svaki drugi dan i to uvijek na večer, a što nije preko noći unešeno u stanice, treba preko dana odstraniti, da se ne navabi tuđica. Pri dodavanju tekuće hrane u velikim obrocima događa se, da matici

ponestane praznina stanica za leženje, a pčelac tako, uz preobilni med, zaostane u svom razvoju i oslabi pčelom.

Pošto još i u svibnju, a osobito prve polovice svibnja znaju biti vrlo hladne noći, to treba svaki pčelac baš sada, gdjeno mu je leglo najrazvijenije, najviše topline. Ja dapače tvrdim, da mu je u to doba toplina nužnija već u sred zime. Zato ostavi sve pčelce onako utrpane, kako si ih za zimu utrpao, pa ne izvučuj barem prije 20. svibnja, a u sjevernijim predjelima još i kašnje. Sa proširivanjem plodišta ne valja se također prenaglići. Plodište proširuj tek tada, kada su svi okvirci u plodištu posve izgrađeni i na gusto pčelom pokriveni. Prema razlici vremena, preduzimljie se i proširivanje plodišta na razne načine. Dok još nije nastalo stalno toplo vrijeme, dovoljno je kod nužnoga proširivanja plodišta, ako na zadnji okvirac staviš jedan radičkim stanicama izgrađeni okvirac (u našim uzor-džirzonkama stave se dva tako izgrađena okvirca jedan nad drugim). Nastupi li stalno toplo vrijeme, kao što je to već mjeseca lipnja, tada te dodane okvirce možeš staviti između dva zaležena okvirca u sred plodišta, pa će ih pčele odmah točno pregledati i pročistiti, a matica brzo zaleći. U pomanjkanju izgrađenih rezervnih okviraca mogu se zgodno upotrebiti i okvirci ispunjeni čitavom pločom umjetnog saća. Ako se takav okvirac stavi između dva zaležena okvirca, pčele će ga ne samo posve pravilno, nego i vrlo brzo izgraditi, ako je nješto paše. Ne ima li nikakove paše, to se tada razumije, da ne može biti ni govora o kakovoj izgradnji okviraca, ali u tom slučaju treba hrani pčelce. Više od jedan okvirac sa umjetnim saćem ne treba nikada dodavati, pa kada je taj posve izgrađen i već zaležen, može se opet jedan isto tako između dva zaležena staviti itd.

Svaki si pčelar mora već na početku proljeća stvoriti neki plan, po kome želi ovoga ljeta raditi i što želi postići.

Ima dosta pčelara, koji ne znaju, što mogu od svojih pčelaca očekivati, a svi skupa žele i što više rojeva i što više meda, a jedno i drugo tražiti nije moguće. Pčelar, koji želi racionalno pčelariti, mora svoje

pčelce podijeliti na medovnjake, koji imadu nanijeti što više meda i na rojnice, koji imadu dati što ranije i što jače rojeve. Obično se jedna trećina od ukupnih pčelaca opredijeli za rojnice, a dvije trećine za medovnjake. Pčelci sa starijim maticama više naginju na rojenje od onih sa mlađim maticama, pa zato te pčelce treba opredijeliti za rojnice, a one druge za medovnjake. Pčelcima, koje si opredijelio za rojenje, pruži ptiliku, da mogu graditi trutovske stanice, jer ih to draži na rojenje, naprotiv pak onima, koje si opredijelio za medovnjake, ne daj da legu trutinu.

Želiš li glavnu pašu sa svojim medovnjacima što bolje iscrpiti, moraš imati dovoljno izgrađenih (radiličkim stanicama) okviraca, koji se za glavne paše dodaju, a plodište kod tih pčelaca moraš na minimum stegnuti. Samo jaki pčelci mogu glavnu pašu valjano iscrpiti, zato nastoj, da ti pčelci još prije nastupa glavne paše što više ojačaju. Slabi pčelci, pa ma ih i spajao, ne vrijede mnogo.

P...6.

Paša za pčele.

(Najpraktičniji način, kako se stvara paša, koja koristi pčelaru i rataru)

Evo da vidite kako je to prosta stvar stvoriti pčelama obilnu pašu u svezi sa velikim korištima ratara. Dakle ne sijanjem usjeva radi samih pčela, već sijanjem usjeva radi iskorisćivanja zemlje i truda ratarevog, a paša pčelama da bude kao sporedna dobit.

Ima ratarskih usjeva, koji se u drugim zemljama u veliko siju, a kod nas vrlo rijetko i koji su ne samo unosni, nego i veoma medonosni. Ti su usjevi:

1. Suncokret, koji se sije u velikim masama, radi cijedenja ulja iz sjemena;
2. Lan, koji se sije radi vlakna i radi sjemena za ulje;
3. Repica (olaj) sije se samo radi ulja;
4. Heljda (hajdina) sije se radi ishrane ljudi i stoke;
5. Grahorica sije se radi ishrane stoke.

Što je najinteresantnije, lan, repica, heljda i grahorica mogu da budu kao prvi ili dugi usjevi u jednoj godini, dakle da posluže za dva usjeva u godini na jednom parčetu zemlje. Ako dakle budemo uveli te usjeve pametno i pažljivo u naš plodored, mi ćemo imati ne samo neposredne koristi od tih usjeva, već ćemo pružiti pčelama i ogromnu pašu, te se i posredno koristili i od pčelarstva. Kud ćete zgodnije za naše pčelarstvo.

Suncokret, koji pruža pčelama silan prašak i med cijele druge polovice ljeta, mogao bi se sijati po 3—4 reda oko svake njive kukuruzne. On bi te njive tako reći ogradi vao i od stoke i davao vrlo lijep izgled njivama. Sa sjemenom, ako se ne bi imalo kom prodadi, mogla bi se hraniti živad, koja se dobro goji od sunčokretovog sjemena i što je glavno, kokosi nose preko cijele zime, kad se njime hrane. Stabljike i pogaće mogu

dobro poslužiti za gorivo, a neki čak vele, da se od stabljika, kad se ukisele kao konoplja, dobija vlakno, od koga bi se mogli tkati guberi. I najzad vele, da suncokret spriječava malariju — groznicu — u predjelima gdje ona vlada. (Pa se njim i prevlažno tlo suši. Op. ur.)

Dakle, kao što vidite, vrlo je korisno sijati sunčokret, a gojenje njegovo poznato je svima. I zamislite, koliko bi ga bilo, kad bi svaka naša kukuruzna njiva bila zasijana sa po 3—4 reda suncokretom. Na njivi sijan daje 1000 do 1200 kilograma sjemena po hektaru, a može i dvostruko toliko. Stabljike da dvaput više od zrna.

Lan se može sijati kao ozimi i onda na koncu travnja ili i ranije počupati. On bi onda cvjetao od polovine ožujka do polovine travnja i taman dao pčelama proljetnu pašu. Od stabljika se dobija vlakno za jako i lijepo platno, a sjeme služi za cijedenje ulja, za ishranu stoke i za lijek (laneno brašno). Dobija se: vlakna 300—350 kilograma i sjemena 500—850 kilograma sa jednog hektara. Sazrijeva za 82—109 dana od sjetve.

Poslije žetve lana može se zemlja preorati i zasijati kukuruzom i drugim okopavinama i na taj način sa jedne njive mogu se imati dva usjeva u godini, a jedan drugom da ne nanose štete. Samo lan na jednoj njivi ne smije doći po drugi put prije 6 godina. Dakle za to vrijeme njiva se ima za druge usjeve obrađivati.

Repica se sije kao ozima, rano s jeseni i žanje se krajem travnja ili početkom svibnja, te se njiva poslije žetve može opet poorati i na njoj sijati kukuruz i druge okopavine. Sazrijeva za 82—87 dana od sjetve.

Repica dugo cvjeti i jedna je od najmedonosnijih biljaka i daje obilnu proljetnu pašu pčelama. Ako bi se sijala s proljeća mjeseca travnja, dala bi ljetnu pašu, a

na ječmeništima jesenju pašu. Sjeme od repice upotrebljava se za cijedjenje ulja, potrebnog za mazanje mašina, a plaća se od 18—30 kruna 100 kilograma. Rodi na hektaru do 1500 i više kilograma.

Kod nas ima i divlje repice ili surepice, gorušice, koja daje dobru pašu, ali se smatra kao korov na njivi.

Heljda je također jedna od najmedonosnijih usjevnih biljaka. Njoj je priroda dala mnogo slatkog soka samo zbog toga, što se drnčkije ne može oploditi, već samo posredovanjem pčela i drugih insekata, koje mami slatki sok. Ona se može podešavati za svaku pašu, jer sazrijeva za 10—12 nedjelja od sjetve i zadovoljna je i sa najslabijom zemljom. Svaki prazan komad zemlje pa i ugar može biti heljdom posijan, jer ona ne istroši jako zemlju. Njive, koje imaju mnogo korova, mogu se izlijevati od njega sjetvom heljde, jer heljda uništava — guši — korov. Slama je dobra za stoku.

Zrno heljdom dobra je hrana za svu stoku, pa i za ljudе. Jedu je kao kašu, a melju je i na brašno za kruh. Dakle može za ratara biti veoma pogodna kao usjev. Zato što brzo uspijeva, može se sijati kao drugi usjev odmah po žetvi ječma, polovinom lipnja mjeseca i taman bi dala pčelama pašu kroz cijeli srpanj i kolovoz, baš onda, kad je najpotrebniјa. U tom slučaju žetva i

vršaj padaju pod konac kolovoza i dobito bi se od nje još i 8—10 tovara zrna i do 15 tovara slame. Taman da se uštedi druga hrana za stoku.

Stoga, kad bi se svakо ječmenište zasijalo heljdom, mi bi imali tako obilnu jesenju pašu za pčele, da za njihovu zimtinu ne bi vodili nikakove brige, a sav raniji med mogli bi im slobodno oduzimati kao prihod.

Najzad g r a h o r i c a, koja se sije u jesen (jesenja) i u proljeće (proljetna), neobično je korisna pična biljka, izdaska je i osobito dobra hrana za štoku. Ona cvjeta mjeseca travnja i svibnja, a pruža pčelama odličnu pašu u to doba.

Iz ovoga, što smo spomenuli, jasno je, da bi našim pčelama mogli stvoriti pašu — kad bi htjeli i umjeli. Već umjetnost bi lako zadovoljili, jer uputstvo za gajenje svih pomenutih usjeva mogli bi pružiti svakom zainteresovanom, ali htjeti? To zavisi od pčelara. Oni treba prvi da počnu, pa kad drugi vide, da je dobro, svi će htjeti, i gojenje medonosnih usjeva bi se odomačilo. Uspije li se u ovome, onda smo stvorili pašu pčelama u svim okolinama i onda ćemo od pčelarstva imati trajne koristi: voćnjaci bi nam bolje rađali, imali bi siguran prihod od pčela i ratarstvo bi se obogatilo novim usjevima, koji bi davali odličan prinos.

D. Burlaćić.

Matica i njena važnost u zadruzi pčela.

Narod u košnici u normalnom stanju — sačinjava zadrugu. Matica, radilice i trutovi, to su zadrugari. Radilice bez matice propadaju, jer im ne dostaje srce, ne dostaje im duša; matica bez radilica strada, jer joj ne dostaju ruke, ne dostaje joj radna snaga, koja odgovara materijalnim zahtjevima za odgajivanje podmlatka; ne dostaju ti pak trutovi, onda bi nemoguće bilo, da mlade matice odgovore svome pozivu, za koji ih je priroda u zadruzi pčela odredila, naime: umnožavanju legla. Pošto pak trutovi nisu u stanju da sami sebi hranu sabiraju, to ne bi bez zadruge ostalih zadrugara mogli ni opstatи.

Pogledajmo danas poglavare te zadruge — maticu i njenu važnost u toj zadruzi. U jednoj košnici je redovno samo jedna matica; vrlo su rijetki slučajevi, da u jednoj košnici u ljubavi žive dvije oplodene matice; to biva samo onda, ako je jedna od njih stara, te ne može mlađoj na put stati. Kod matice ne postoji ljubav mate-

rinska prema svojoj djeci, niti ima ljubavi sestrinske. Drugo je za vrijeme rojenja, kad u košnici ima više neoplodenih matica; no i ovo ne traje dugo. Kad se narod u košnici osjeti dovoljno jak, da bi mogao svoju zadrugu dijeliti, on se onda već nekoliko dana unaprijed pobrine za glavara jednoj od budućih razdijeljenih grana, i gradi na rubovima, na ivici sača »matičnjake« u kojima će se odgajiti matice. Za građenje ovih matičnjaka, pčele ne žale ni truda ni troška i one ih ne grade sa mnogo većim i boljim materijalom, nego ono sače za ostale zadugare. U ove matičnjake zaleže stara matica oplodeno jaje, iz kog se izmili crvić, koga pčele upravo kraljevskom hranom hrane tako, da se za 16—17 dana već izleže potpuna matica. Pošto stara matica ne trpi suparnice u zadruzi, to se ona trudi, da mlade matice uništi prije, no što se ove i razviju, te pčele imaju muke, da sačuvaju buduće poglavarke, buduće kraljice — matice, od napadaja rođene im matere. Kad se stara matica uvjeri, da ne može svoje suparnice da poništi, ona se

onda sa jednim dijelom rādilica iz košnice, svoga staroga doma, odvoji da potraži drugu domovinu, u kojoj će bez suparnika moći da vlada i to je onda roj »prvenac«. Poslije nekoliko dana razviju se i ostale maticē u košnici, pa i one tek što ugledaju svjetlost, gledaju da svoje sestrice uniše; pošto ih pak radilice u tome spriječe, dolazi opet do diobe i onda postaje drugenac, trećinac itd.

Znajući pak pčelari za ovu međusobnu nesnosljivost matica, kao i za njene posljedice, oni im moraju na put stati i ne dozvoljavati prekomjerna rojenja. Nepovoljno vrijeme sprečava više puta svako rojenje, dakle i prekomjerno, a pčelar će ga i sam spriječiti, ako dotičnoj košnici odreže matičnjake, a ostavi joj samo jedan najkrupniji i najzrelijiji, što će u košnicama sa pokretnim saćem lako biti, dok su one sa nepokretnim saćem za taj posao nepodesnije, pa je i uspjeh nesiguran. I pri najvećoj pčelarevoj pažnji događa se, da ipak po koji matičnjak više ostane, što prouzrokuje ponovno rojenje. U ovom slučaju treba dotični roj poslije nekoliko sati povratiti staroj košnici.

Cinjenica, da je međusobna nesnosljivost matica povod rojenju, upućuje nas kako da svoje pčelce prisilimo na rojenje.

Za ovo se preporučuje, narodu u dobro snabdjevenoj košnici oduzeti maticu. Narod će onda, odgajivši sebi od mladog pčelinjeg legla više matica, dati za 16—17. dana jedan, a poslije 3 dana drugi roj.

Mlada matica, izišav iz svoje koljekve i postavši kraljicom naroda, pozvana je po prirodi, da svoje društvo umnoži. To joj je moguće tek poslije oplođenja. Nagon za parenjem, oplođavanjem, pojavljuje se kod matice jedanput u životu i to odmah u prvim danima njenog života. Koliko dugo taj nagon traje, o tome postoje razna mnijenja. Dok jedni vele traje samo 8 dana, tvrde drugi, naime čuveni pčelar Berlepš, da oplođenje može nastupiti i poslije 30, a Fogel veli i poslije 50—60 dana — dok se većina u tome slaže, da uspjeh poslije tri nedjelje već nije siguran. Samo oplođenje obavlja se u zraku izvan košnice sa trutom, koji ne mora biti iz iste košnice, pa ni iz istog pčelinjaka, a iskustvom se dokazuje, da je bolje, ako oplođenje biva ukrštavanjem, t. j. ako ne biva sa trutom, koji potiče od iste matice, koja je mladoj matici život dala. Na oplođavajućem izletu zadržava se matica 10—15 časaka, a kad se poslije toga u košnicu vrati ona ni u kom slučaju iz nje ne izlazi do samog rojenja.

Pošto od matičnog oplođavanja zavisi napredak jednoga pčelca, valja na nju obratiti i dosta pažnje. Ma-

tica prije nego što se pri oplođavajućem izletu udalji od košnice, razmotri dobro okolinu, pa kad se povrati pazi, da ne zaluta u drugu košnicu. Ako je pred košnicom i najmanja promjena učinjena, ne će više da ulazi u nju, nego obligeće okolo, dok na koji god način ne nastrada.

Zato košnicu sa neoplođenom maticom ne treba dirati, kad je lijep i topal dan, jer bi mogli to baš učiniti u času, kad je matica na oplođavajućem izletu i onda bi nam se neprilika vrlo lako dogodila.

Iznenadna nepogoda, ptice ili stršeni mogu maticu pri oplođavajućem izletu također uništiti, pa nam valja pripaziti, koliko je to mogućno, da se u blizini pčelinjaka ne zadržavaju ti neprijatelji pčela.

Biva i to, da matica u sopstvenoj košnici, odmah poslije oplođavajućeg izleta, napadajem njenih, dosada vjernih podanika, nastrada. To biva uslijed toga, što je ona pri oplođavajućem izletu, ne mogavši se od truta lako odvojiti, pala na zemlju, ili neku neugodno mirisnu biljku, pa je i sama dobila stran miris, uslijed čega ju pčele smatraju kao tuđinku. Ili se je ona inače dugo zadržala na polju tako, da ju straža pred košnicom smatra kao tuđu, držeći da se je njihova već davno povratila. U oba slučaja navale pčele na nju i umore ju.

Zato treba oko pčelarevo i u ovo vrijeme da bude budno i da pazi, da li se je matica sa oplođenja sretno vratila i svoju zadaću preduzela. U slučaju, da matica postrada, treba pčelar da se pobrine za drugu.

Ako ima zališnih oplođenih matica, uzet ćemo jednu; inače je najsigurniji način pridavanje mladog, ne preko četiri dana starog legla. Od njega će pčele sebi odgojiti drugu maticu.

Poslije sretnog povratka sa oplođavajućeg izleta, počinje matica, obično poslije 65—70 sati, da leže jaja (rijetko kad ranije, a vrlo rijetko poslije 5—6 dana) i to ne prestaje činiti do kraja svoga života, ma da joj se nikada više ne ponavlja nagon za parenje. Jednom oplođena matica zadržava svoju plodnost doživotno; ali ta plodnost sa njenom starošću s razmijerno i opada. Do njene treće godine plodnost joj je u cvijetu, a docnije malaksava. Prema tome treba svaku, preko tri godine staru maticu, iz košnice ukloniti.

Držim, da velika većina pčelara na ovo ne pazi. Njima je sve jedno, da li je matica mlađa ili stara, jer, ili ne drže da njena ztarost upliviše na plodnost, ili ne će da se malo potruđe, da maticе promijene, što je za njih od vrlo velike koristi; a kad uzmemo u obzir to,

da pčele same ne će svoje matice zbog starosti da učiniti kraj njenom životu — moramo ju zamijeniti uklone, i da one njoj ostanu vijerne i onda, kad i toliko mladom. (Nastavak slijedi.) ostari da leže, neoplođena jaja, onda moramo mi sami

Zapisnik

redovite sjednice »Hrv. slav. pčelarskog društva« u Osijeku, držane dne 1. veljače 1914. pod predsjedenjem društvenoga predsjednika, blagorodnoga gospodina Maksimilijana Pichlera. Prisutni su p. n. gg.: Milan Bošnjak, Ivan Hešter, Gejza Krnic, Bogdan Penjić; Josip Planer, Ivan Rogić, Josip Sačer, Franjo Sudarević i Stjepan Vallo.

I. Gospodin predsjednik otvara sjednicu i usrdno pozdravlja članove upravnoga odbora. Pošto se u ovoj sjednici imadu birati društveni funkcionari, to gospodin predsjednik predlaže za I. potpredsjednika gosp. Đurđu pl. Ilića, za II. potpredsjednika g. Gezu Krnica, za tajnika g. Bogdana Penjića, za blagajnika i perovođu g. Franju Sudarevića. Prijedlog se predsjednikov prihvata.

II. Društveni tajnik g. Bogdan Penjić izvješćuje, da je visoka kr. zem. vlada doznačila društvu subvenciju a godine 1912. i 1913. u iznosu od 1.600 K; dakle za 800 K manje, nego je to bilo pređašnjih godina.

III. Društveni tajnik spominje, da su društvene košnice i ul posmatraonik na nezgodnu mjestu, pa da će rado ustupiti mjesto sa društveni pčelinjak u svom vinogradu, gdje se i njegov nalazi.

Ponuda se sâ zahvalom prihvata, a uređenje se pčelinjaka povjerava gg. predsjedniku i tajniku.

IV. Društveni blagajnik priopćuje upravnomu odboru, da su društvu pristupili kao redoviti članovi ova gospoda: Antun Hržić, dr. Bogdan Hešter, Ivan Geidl, Lavoslav Geisz, Edo Krämer, Ferdo Milić, Ivan Pavlošević, Dragutin Pelz, Ervin Roscher, Zlatko Streitenber-

ger, Stjepan Vallo i »Hrv. građanska čitaonica« — Prima se na znanje.

V. Društveni članovi i odbornici gg. Gejza Krnic i Josip Sačer dobivaju za potrebu jednu društvenu džirzonku za promatranje i uputu.

VI. Gospodin predsjednik kazuje, kako bi se mogao društveni prihod povećati, kad bi društveni organ »Hrvatska pčela« imala omot, koji bi donašao oglase, pa stoga predlaže, da »Hrvatska pčela« u buduće ima donašati pčelarske i gospodarske oglase, za koje će se on sam poskrbiti. Prijedlog se prima.

VII. U odboru se raspreo razgovor o pčelarstvu uopće a posebice je društveni tajnik govorio o pasterizaciji meda, pravljenju medenoga vina i sirčeta (octa). Raspravljalo se o raznim medenosnim bilinama, a pogotovo o repici, koja pčelaru donaša prvi med i prvi novac u obilnoj mjeri.

Pošto drugih predmeta na dnevnom redu nije bilo, zaključuje predsjednik sjednicu.

U Osijeku, dne 1. veljače 1914.

Maksimiljan Pichler,
predsjednik.

Franjo Sudarević,
perovođa.

Razne vijesti.

Visoko odlikovanje. Baš pred sam Uskrs imenovan je predsjednik „hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu“ Miroslav grof Kulmer pravim tajnim savjetnikom Njegova c. i kr. Veličanstva. Preuzvišenomu gospodinu Miroslavu grofu Kulmeru na tom zaista visokom, ali i zasluženom odlikovanju mi od srca čestitamo iskrenom željom, da bi ga Svevišnji uzdržao još mnogo godina zdrava i zadovoljna na korist cijelog nam naroda i na uhar mile naš domovine Hrvatske.

Pčelarstvo na otoku Krku. Vrla i marna naša pčelarica gđica Marija Trinajstićeva, rav. učiteljica u Vrbniku na otoku Krku, javlja nam da su tamо pčelci

uopće dobro prezimili. Početkom svibnja, padne li samo nešto kiše, nadaju se obilnoj paši sa kuša (salvia officinalis). Jedino se tuži ne buru, koja ove godine odviše dodijava, uslijed česa je zemlja otvrđnula, a i biljke osoljene.

Ovom zgodom moramo izjaviti svoje sažaljenje, što nam se pčelarska udruga, što ju već prije desetak godina osnovasmo u Omišlu baš ništa ne javlja. Veoma zahvalnim ćemo biti onome, tko nas bude o rađu i nastojanju te udruge izvijestio. Apeliramo na našeg neu-mornog primorskog pčelara Ivana Bubnja, koji je mnogo doprinesao, da se je osnovala pčelarska udruga u Omišlu.

Pčelarstvo u oslobođenim krajevima. Da bi se racionalno pčelarstvo odmačilo i raširilo u oslobođenim krajevima Srbije, gospodin ministar narodne prirede namjeran je, da veći broj vještačkih košnica sa pokretnim saćem razda pčelarima u oslobođenim krajevima. Uza svaku košnicu, gospodin ministar dàrovat će pčelarima i najpotrebnije pčelarske sprave. Upozorujemo na ovo pčelare u oslobođenim krajevima i savjetujemo im, da se blagovremeno upoznaju sa državnim ekonomom u svom okrugu i da mu se prijave, ako su radi da pčelare racionalno sa vještačkim košnicama, jer će gospodin ministar svakojako preko državnih ekonoma i poljoprivrednih podružnica „Srpskog poljoprivrednog društva“ razdavati pčelarima i košnice i pčelarske sprave. („Težak“).

LIX. velika skupština njemačkih i austro-ugarskih pčelara sazvana je za ovu godinu u Požunu (Pozsony), a obdržat će se od 25.—30. srpnja. Ova će skupština biti spojena i sa velikom pčelarskom izložbom, pa zato već sada upozorujemo naše pčelare na to, da uzmognu eventualno i kao izložitelji sudjelovati. Na čelo aranžera oko te skupštine i izložbe postavljen je stručni pčelarski učitelj u Požunu g. Ivan Valló. Tko dakle želi u tom pogledu pobliže informacije, neka se obrati na adresu: Johann Valló, Bienenzücht-Fachlehrer, Poszony Duna-u 13.

Nešto o medu. Jedan francuski stručnjak objavio je o medu vrlo važne podatke, iz kojih izlazi da bi liječnici trebali da pripisuju svojim bolesnima med kao hranu i lijek, a ne samo da njime zaslaju lijevkove. Evo što on kaže: Med je odlična hrana. Prije svega med sadržaje mnogo šećera i to u obliku, u kakvom ga naš želudac najlakše unosi u krv. Za tim med sadržaje fosforo-kiselog kreča i gvožđa, koje je pčela nasisala iz biljnih cvijetova i preradila ih tako da pri jedenju meda idu pravo u krv. Međutim fosfor naknaduje čovječjem mozgu utrošak uslijed umnog naprezanja; fosforo-kiseli kreč neophodan je za obrazovanje i jačanje ljudskog kostura; a fosforo-kiselo gvožđe glavni je materijal za obrazovanje crvenih krvnih zrnaca u našoj krvi i liječi blijedilo i malokrvnost. Najzad mravija kiselina, koje također ima u medu, odlično je antiseptično sredstvo, koje ujedno i draži organe za varenje da se ne olijene i da uredno više svoju dužnost.

Osjetljive pčele. Suradnik časopisa „Daily Chronicle-a“ priča ovu karakterističnu dogodovštinu: Njegovom je znancu posjedniku nedaleko Londona umrla žena. Dok su spremali pogreb, došao je i jedan od susjeda i upitao udovca: „Jesi li već rekao pčelama?“ — „Nisam“, odvati ovaj, „no odmah ču im reći!“ I on ode iz sobe, a novinar za njim, da vidi, što će to njegov priatelj reći pčelama. Došavši do košnice, pokucao je posjednik o prednju stijenu, te pčelama poluglasno proprio, da im je umrla gospodarica. Englezi vjeruju, da pčele i same saznaju za smrt kojeg ukućana i uvrijedene, što im se to nije reklo, odlete iz košnice, a dočnog gospodara zadesi kakova nesreća.

Razoružanje pčele. Nakon mnogogodišnjeg po-kušaja uspjelo je autoritetu na polju pčelarenja Louis J. Terrill-u u Lawrenceburgu u Indiani, da odgoji vrst pčela, koja će prouzrokovati na polju pčelarenja cijeli prevrat. Raznim križanjima dobio je novu vrst pčela bez — žalca! Daljnjim opažanjem pokazalo se je, da su ove pčele bez žalca za gojenje kud i kamo bolje od dosadašnjih pčela. One mnogo lakše podnose svaku bolest, koja inače uništava tisuće pčela. One unašaju mnogo više meda, a taj je med uz to mnogo bolji. — E. K. —

Oglas.

Posiv na pretplatu!

Molimo osbiljno sve naše pretplatnike, kao i sva općinska poglavarstva, koja namiruju pretplatu sa svoje područne škole, da se pretplata sa tekucu godinu, kao i saostala pretplata sa prošlu godinu, što skorije pošalje upravi „Hrvatske Pčele“ u Osijek III. Podjedno molimo i sve prijatelje našeg pčelarstva, da svaki u svom kraju nađe što više pretplatnika za „Hrvatsku Pčelu“. Ovo je jedini u nas hrvatski list, pa nastojmo svojski, da ga održimo domoviti na čast, narodu na slast!

Uredništvo „Hrv. Pčele.“

Na ubavijest.

U društvenim prostorijama (donjogradská niša pućka škola, pri glavnem ulazu, prva vrata na lijevo; sobe br. 25.) biti će počam od 20. svibnja izložen ovogodišnji proljetni med u posebnim staklenkama. Jedna takova staklenka meda (sadržaj $\frac{1}{2}$ kg.), satvorena hermetički pergament-papirom, pa se tako dugo sačuvati može, stoji zajedno sa staklenkom sa društvenog člana ili pretplatnika „Hrv. Pčele“ 90 filtra.

Posor pčelari početnici!

Praktična pouka u naprednom pčelarenju otpočeti će 8. lipnja i trajati do konca toga mjeseca, pa tko se tim okoristiti želi, neka se najavi kartom dopisnicom uredništvu „Hrvatske Pčele“ u Osijeku III. Pouka će se djeleti samo poslije podne, a samo u šenim slučajevima i prije podne.

Osječke uzor-džirzonke,

Inam više komada gotovih, potpuno uređenih sa 3 etaže, 30 okviraca, sa prozorima i obojadišano. Sa jednostrukom stijenom komad 10 K sa dvostrukim stijenama komad 13 K Krov prevučen limom 3 K. Nadalje izrađujem sve vrsti „Amerikanki“ uz cijenu od 10 K, a sa limenim krovom 14 K.

Za članove hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku, te pretplatnike „Hrv. Pčele“ stavio sam tu cijenu, pa ni pakovanje se neće zaračunavati.

Za solidnu izradbu jamčim.

Aleksa Blaževac, pčelar
Piškorevc kod Đakova,

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje Bogdan Benić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 strana). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju preplatu od 6 kruna. — Oglasi se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Preplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju-se na **Uredništvo Osijek, doljni grad**. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

Broj 6.

U OSIJEKU, za mjesec lipanj 1914.

Tečaj XXXIV.

† Prof. Antun Hržić.

Ne ima danas čovjeka, koji je proživio barem 20 godina u Osijeku, a da se ne sjeća bivšeg gimnazijalnog profesora Antuna Hržića. Starijoj, a i mlađoj generaciji još je on u živoj uspomeni. Pokojnik je veći dio svog života proveo u Osijeku; službovao je na kr. velikoj gimnaziji od g. 1864. do 1896., dakle 32 godine. Sve ga je u velike cijenilo i štovalo, a javno je mnenje o njem bilo, da je strog, ali pravedan i dobar učitelj. Iz Osijeka je premješten u Varaždin, gdje je na tamošnjoj gimnaziji službovao još samo 3 godine, a po tom je otišao u mir.

Zadnje je vrijeme proživio većinom u Mariboru, odnosno u svom vinogradu u okolini Maribora, gdje je 18. svibnja ove godine u 74. godini svoga života preminuo. Velezaslužnim pokojnikom izgubiše svog oca osječki grad, kapetan i upravitelj kr. red. povjereništva g. Antun Hržić, te

intendant II. konjičke divizije u Požunu, g. Godimir Hržić.

Pokojnik, rodom Slovenac iz Štajerske, obljubio je bio svoju novu domovinu Hrvatsku svim žarom svoga plemenitoga srca. Sav svoj agilni rad posvetio je dobru i napretku miloga si roda hrvatskoga. Tako ga kao veoma agilnog radnika upoznasmemo i na polju naprednoga pčelarstva.

Kada se je pod konac godine 1879. pokrenula misao, ne bi li se u Osijeku dalo osnovati pčelarsko društvo, našao se je pokojnik među prvima pionirima, koji su ozbiljno i odvažno uzastojali, da se ta lijepa namisao što skorije ostvari. I zaista već iste godine mjeseca studenoga sastala se nekolicina složnih prijatelja, koji zaključiše osnovati pčelarsko društvo u donjem gradu Osijeku. U privremenom odboru odlikovan je profesor Hržić čašcu I. potpredsjednika.

Već nakon jednogodišnjeg djelovanja ovoga mladoga društvanca opazila se je potreba, kako bi bilo veoma nužno u interesu naprednoga pčelarstva, da se društveni rad proširi diljem cijele Hrvatske i Slavonije, a da se to što prije poluči, porodi se dobra zamisao, da se pokrene izdavanjem stručnoga glasila. I zaista odborska sjednica održana 27. siječnja 1881., kojoj je predsjedao prof. Hržić, kao i. potpredsjednik, zaključila je jednoglasno, da se otpočne još iste godine izdavanjem stručnoga društvenoga glasila. Uredništvo bi povjeroeno društvu tajniku Bogdanu Penjiću, i tako već 1. ožujka 1881. ugleda svjetlo prvi broj »Slavonske Pčele«.

Kašnje je taj naš nezaboravni pokojnik svakom zgodom nastojao, da se društveni rad što više proširi, te je tako upravo njegovim intenzivnim sudjelovanjem došlo do posvemašnjeg društvenog preokreta.

Glavna skupština od 26. kolovoza 1883. kojoj je predsjedao pokojni profesor Hržić, za-

ključila je jednoglasno, da se društvo ima odselevati »Hrv. slav. pčelarsko društvo u Osijeku«, a organ društveni »Hrvatska Pčela«. Prema ovom zaključku promjenjena su društvena pravila i već 2. siječnja 1884. podastrla visokoj vlasti na potvrdu. Nastojanjem dakle velezaslužnoga pokojnoga profesora Hržića, može se nazvati god. 1884. godinom društvenoga preporoda, jer tom godinom otpočeo je nov život i oprežniji rad u društvu.

Profesor Hržić bio je dušom i tijelom pčelar; pčelarstvo mu je bilo najmilije nuzgredno zanimanje; najveći dio svoga laznoga vremena posvećivao je on svojim dragim pčelicama; do zadnjega časa života svoga tražio je on utjehe i naslade među svojim pčelicama.

Slava budi premilom pokojniku!
Slava našemu nezaborabnomu Antunu!

Bogdan.

Matica i njena važnost u zadruzi pčela.

(Nastavak.)

Ova zamjena izvršuje se kod razno sastavljenih košnica na razan način. Stari pčelari ne smiju, tako reći, na to ni da pomisle, jer je vrlo teško, pa što više i nemoguće, pronaći maticu u košnici s neprektnim saćem, i tek bi se moglo slučajno dogoditi, da ju opazimo na donjoj strani košnice i onda uhvatimo i uništimo. Od onog legla što je poslije nje ostalo, odnjegovat će pčele sebi same maticu, bez ikakve dalje brige pčelareve.

Kod košnica s pokretnim saćem, taj je posao igračka. Najobičniji je način i ovdje ukloniti maticu, a pobrinuti se da košnica ima mladog legla; ali je mnogo bolje, ako u nekoj košnici imamo zrelih matičnjaka, da jedan od njih učvrstimo na okvir, na kom ima dosta pčela, pošto prethodno staru maticu uklonimo. Dobro je, da taj matičnjak za 24 sata učinimo nepristupačnim ogradiv ga nekom rešetkom, da ga pčele ne bi, sa radi njegovog drukčijeg zadaha, uništile.

Ali ako imamo već izleženu maticu, možemo i nju u svrhu promjene upotrijebiti, u kom ćemo ju slučaju zatvoriti u kavez i tako ju dotičnom narodu dati, a puštiti ju na slobodu tek poslije 24 sata. Najbolji je pak

način izmjenjivanja matica taj, da narodu pridodamo mjesto stare matice — oplođenu mlađu. Razumije se, da se za ovaj način zahtijeva više posla; naime treba se u svakom pčelinjaku baviti i othranjivanjem matica. Za ovaj cilj mogu dobro poslužiti još i slabiji narodi sa oplođenom mlađom maticom; slabiji narod možemo s onim sa starom maticom spojiti, pošto prethodno staru maticu uklonimo.

Sve ove poslove treba izvršiti u mjesecu svibnju do konca mjeseca lipnja, kad u košnici ima mnogo mladoga legla, koje će biti kao podloga za odgajivanje mlađe matice, ako prva izmjena ne bi uspjela. U to doba ima i trutova, da mlađu maticu blagovremeno oplode.

Izmjenjivanje matica ne samo da je potrebno za jače umnožavanje legla, no i zato, što s njim čuvamo i svoje pčele od potpunog rasula. U slučaju da stara matica ugine zimi, rano s proljeća ili pod jesen, dakle onda, kad nema trutova, onda bi se dotični narod morao rasuti, ako ga pčelar ne bi s drugim spojio. Tim povodom svaki će mislen pčelar voditi točan račun o starosti svih matica svoga pčelinjaka, a oprezno nastoja-

vati, da nijedna matica ne stupa u zimu sa puno 3 godine, nego će ju blagovremeno zamijeniti mladom, da izbjegne rasulo svoga naroda.

Mlada oplođena matica sposobna je, da, prema svojoj volji, leže oplođena ili neoplođena jaja. Od prvih se izlegu pčele radilice, odnosno matice, a od drugih trutovi. Neoplođena pak matica leže samo neoplođena trutovska jaja. U ovome i leži ona velika vrijednost oplođene matice. Dok valjano oplođena matica umnožava, podiže svoje društvo, neoplođena ga ubija.

Pčele vjerne svojoj matici, ako i ne pravoj materi, njeguju njen podmladak, troše na njega silnu hrانu, pa i poslije izleženja dozvoljavaju, da se trutovi bešposlice po košnici šire, šta više, nastojavaju da im i dovoljno hrane pribave, da mogu ugodno žvjeti, dok napisljeku, kad ta ljubav prestane, kukavno ne poginu svi od gladi.

Kad matica poslije oplođenja počne leći jaja, leže ih samo oplođena; to je pravilo; i tek ako je ljeto povoljno, a paša izdašna, leže ona i neoplođena, trutovska jaja. Isto tako čini i u proljeće; najprije umnožava radnu snagu, pa tek onda leglo trutovsko. Pravilo je, da plodnost matice traje 3 godine, i ako ima izuzetaka, da traje samo 2 godine, ali biva da dostiže i 5 godina.

Izleženje jaja udešava matica prema prilikama, t. j. prema jačini naroda, gođišnjem vremenu, paši itd. U jakom narodu leže više, u slabijem manje; ali ona može i da ne leže, ako joj je društvo slabo. Pri dobroj paši, a u jakom društvu, leže matice, po uvjerenju Džirzonovom, do 3000 jaja dnevno. Istina, ovo je rijetkost, pošto takav narod mora biti vrlo jak, jer Berlepš na osnovu svoga iskustva tvrdi, da matica obično leže do 2000 jaja dnevno, jer veli: veoma jaki narodi, sa vanredno plodnom maticom, dotjeraju do 3000 dnevno izleženih jaja.

Obe ove tvrdnje čine se čovjeku na prvi mah nevjerojatne, pošto se drži, da matica ne bi uspjela, da ovoliku količinu jaja izleže. Ali, kad se uzme u račun, da ona za jedan minut izleže šest jaja, to za 3000 jaja treba nešto više od 8 sati vremena; ostaje joj dakle još 15 sati za odmor.

Pčelari, znajući, da valjana matica samo u jakom društvu može postići dobar uspjeh i toliku množinu jaja izleći, a u slabom razmijerno mnogo manje, pa i ništa, gledati će, nastojavat će u svrhu što boljeg uspjeha, da u svom pčelinjaku drže samo jake narode, od kojih će imati koristi, jer su mu slabi narodi samo na dosadi i šteti.

Da održi svoje košnice jake, moraš nastojati, koliko ti je god mogućno, da unaprediš leženje jaja. Ovo se, u prvom redu, postizava valjanom maticom. Nju ćeš poznati po njenoj spoljašnosti. Tijelo joj je, a osobito zadnji dio, svjetlo-žute boje, pokriveno sitnim dlačicama; koluti na zadnjem dijelu dobro se raspoznavaju, dok starija, ili inače lošija matica, ima vitko tijelo bez dlačica, a koluti se slabo raspoznavaju. Valjana je, dalje, ona matica, koja mnogo jaja nosi, pravilno ih u čelijice postavlja, a u svaku po jedno jaje smjesti.

Kad matica hoće da ostavi svoju košnicu, da poveđe roj, odaje to nemirnim hodanjem po košnici, dajući od sebe neke plašljive glasove, a tim hoće da dokaže, da joj je u tome društvu dalje opstanak u opasnosti. Na taj način ona nadraži izvjesnu količinu pčela u košnici, pusti ih da iz košnice izlete, a sa polovinom, od prilike, izlazi i ona, pa kružeći po zraku, čeka i na drugu polovinu roja. Kad izide i ova, onda leti svi zajedno neko vrijeme u zraku, dok negdje u blizini ne izaberu neki predmet — obično drvo — na koji posjedaju, da se ovdje sve skupe, kako će odavde složno poletiti u drugi stan. Razumije se, da ovu priliku pčelar upotrijebi, te na taj način sakupljene pčele, roj, odmah strese u spremljenu praznu košnicu i time ih spriječi, da se dalje ne sele. Ovako radi stara oplođena matica. Ali se sa ovim ne slažu svi pčelari, jer neki dokazuju, da i same pčele daju znak rojenju, t. j. one nutkaju matici na rojenje, a složniji su u mnijenju o mlađoj neoplođenoj matici. Ova, osjetivši u matičnjacima suparnice, hoda plašljivo po košnici uz neprestano tikanje i pripravlja pčele za rojenje, pa i sama zna da izleti iz košnice i na taj način prisiljava pčele da ju slijede.

Znajući ovo, uvjerit će se opet pčelari, kolika je blagodat dobra i zdrava mlada matica. Kad je ona vođa roja, onda ona mora biti bez ikakve tjelesne mane, ona mora biti kadra, da poleti sa svojim društvom u zrak i da potraži nov dom. Matica sa nekom manom na tijelu dat će znak rojenju, ali ne će biti u stanju, da slijedi za rojem; ona će iz košnice izići, ali će negdje na zemlji ili na travi ostati i tu lako nastradati, a roj, kad osjeti da nema matice, povratit će se u staru svoju košnicu. Ako je dakle slučaj, da je matica odista nesposobna za letenje, onda treba pčelar pri rojenju na nju da pazi, i pošto ju na zemlji nađe, da je metne u kavezčić na jedno obližnje drvo, da roj tamo sjedne; a onda se po sebi razumije, da će pčelareva prva dužnost biti, da ovu maticu ukloni. Dokazano je, da matica i sama predviđa kraj svoje vladavine, pa se za vremena pobrine za

naslijednicu. Ona naime, ma i u nevrijeme, počne leći trutove u svrhu oplodivanja buduće matice, pa zaleže na posljetku i naslijednicu, a ona spokojno čeka smrt. Ne ugine li dok se mlada matica izleže, sigurna je, da će ju ova, čim se izleže, usmrstiti; ali biva, da ju ni mlada matica, ni radilice ne istjeraju, pa otuda i ono čudo, da u jednoj košnici i po dvije matice u ljubavi žive.

Da matica zaista predviđa svoj kraj, dokazuje Berlepš jednom, tek 8 nedjelja starom oplodenom maticom. Ova poče u mjesecu kolovozu iznenada da leže

trutovska jaja u trutovske i radiličke stанице, pčele načinile matičnjake, a ova ih zaledla. Da sprjeći rojenje, Berlepš je pokidao nekoliko puta sve matičnjake, dok na posljetku matice ne prestade s leženjem i pri koncu mjeseca rujna ugine. U drugoj jednoj košnici desio se je isti slučaj, ali ovdje nije matičnjake kidao, a matica je uginula prije, no što se je nova izlegla. U trećoj je našao u mjesecu srpnju trutovskog legla, premda je matica te godine oplodena. Poslije tri dana ležala je i ona pred lefom mrtva. „Illust. Bienenzeltung“.

Baratanje oko pčelaca za vrijeme paše.

Tko želi imati što više koristi od svojih pčelaca, mora za vrijeme paše imati jake pčelce i dovoljan broj praznih izgrađenih okviraca sa radiličkim stanicama. Samo za izvanredno jake paše može se tu i tamo upotrijebiti i sače sa trutovskim stanicama, osobito pod jesen. Događa se i kod uzorno uređenih pčelinjaka, da po gdjekoji pčelci zaostanu u svom razvoju, ali u tom slučaju ne smije pčelar biti prekrštenih ruku, nego mora odmah potražiti razlog tomu, pak nastojati, da se tomu zlu što prije doskoči. Ako je mjeseca lipnja i uopće za vrijeme dobre paše pčelac tako jak, da su ne samo svi okvirci pokriveni pčelom, nego pčele još i ispod okviraca vjese, tada otvor prolaz do medišta. (Kod naših uzor-džirzonaka i Baračevih amerikanaka je to medište nad plodištem, a kod jednostavnih amerikanaka jest medište tik do plodišta). Razumije se samo po sebi, da se medište ima prije svega ispuniti praznim izgrađenim okvircima, a biti će dobro, da se unj stave i po jedan ili dva okvira sa leglom. Ovi okvirci sa leglom zajedno sa pčelom prenesu se iz plodišta u medište, ali se pri tom dobro paziti mora, da se ne prenese na njima i matica, jer matica mora ostati u plodištu. Da matica ne može dospjeti u medište, odijeli se ovo od plodišta sa Hane-manovom rešetkom.

U prazne stанице medišta nanesu pčele sam čisti med, pa su tako svi okvirci u medištu ne samo bez legla nego i bez peludi. Iz onih okviraca sa leglom, koje smo premjestili iz plodišta, izlegu se za kratko vrijeme mlade pčele, pa tako i te stанице ispune pčele kašnje sa medom. Tim što smo iz plodišta izvadili dva okvira sa leglom, ostalo je prazno mjesto za dva okvira, koje treba odmah ispuniti bilo sa dva izgrađena prazna okvira, ili sa dva okvira ispunjena sa cijelom tablom umjetnoga sata.

Okvirce sa umjetnim satom treba uvijek staviti između dva pravilno izgrađena i zaledena okvirca, jer samo tako će pčela i te okvirce što brže i pravilno izgraditi. Kod uporabe umjetnoga sača treba uopće zapamtiti, da se ono uspješno upotrijebiti može samo kod jakih pčelaca i za dobre paše, ako je toplo vrijeme. Kod nas je najzgodnije vrijeme, zato mjesec svibanj za cvatnje akacije, a još zgodnije, jer je toplije, mjesec lipanj i srpanj, za cvatnje lipe i drugih medonosnih bilina.

Kad je toplo i za dobre paše izgraditi će jak pčelac umjetno sače brzo, pa ma mu ga kud stavio, ali je ipak najsigurnije, ako se postavi između dva pravilno izgrađena i zaledena okvirca.

Za jake paše, pa ako pčelar nema dovoljno praznih izgrađenih okviraca, može i medište ispuniti okvircima sa umjetnim satom, ali kod toga mora biti oprezan. Ako stavi u medište okvirac sa umjetnim satom do okvirca se nepoklopčenim medom, pčele će one medne stанице produljiti, a za toliko će stаницe na umjetnom satu ostati kraće i nepotpuno izgrađene.

Da se i u medištu postigne pravilna gradnja, treba okvirce sa umjetnim satom staviti jedan do drugoga. Kod vrcanja mednih okviraca, koji su izgrađeni od umjetnog sata, pa u stanicama još nije bilo legla, mora pčelar vrlo oprezno postupati, da se ne prebiju, jer je takovo sače posve krhko i premašo žilavo.

Između dva zaledena okvirca ne stavljaj nikada okvirac proviđen sa početkom, jer takav okvirac izgraditi će pčele dođuše brzo, ali samim trutovskim stanicama, što se svakako protivi načelu naprednoga pčelarenja. Velika je zato prednost umjetnoga sača u tom, što se njim sprječava gradnja trutovskih stаница.

Sa vrlo jakim pčelcima mogu se pojačavati slabiji pčelci, ako se od onih oduzmu okvirci sa zrelim leglom i dodadu slabijim pčelcima. Tako se mogu za

kratko vrijeme svi pčelci, obzirom na njihovu jakost, izjednačiti, a to vrijedi mnogo.

Konačno upozorujem početnike pčelare, koji su otpočeli pčelariti sa rojevima, na slijedeće:

Kad nema paše, ili je, ma i za dobre paše, nastalo nevrijeme, da pčele ne mogu yan, treba rojeve hraniti,

da u svom razvitku ne zaostanu. Tko nema meda, može ih hraniti i sa rastopljenim bijelim šećerom. Ovaki prihranjivani rojevi razvijaju se lijepo, a što je najglavnije, izgrađuju marljivo i brzo okvirce.

P... . . . 6.

Premještanje košnica smjesta na mjesto.

(Piše: A. Burinčić).

Jedna ogromna pogreška većine naših pčelara početnika je u tome, što oni u svaku dobu, kad im se prohtje, premještaju svoje košnice s jednoga mjeseta na drugo. Misle da oni to mogu činiti kao sa svakom živinom; misle da će pčele ići za svojom košnicom i da od toga ne ima nikakove štete. Međutim, to je jedna tako velika pogreška, da je veće u pčelarstvu ne može biti, i ovim člankom namjera nam je da im to dokažemo.

Pčele se ne privezuju za košnicu, već za mjesto, gdje je košnica jedanput postavljena. Kad u koju košnicu saspete, recimo, nov roj i tu košnicu postavite na izvjesno mjesto, onda pčele, prvo što čine to je, oblijeću postepeno oko košnice i upoznaju mjesto, gdje se ona nalazi. To isto čine i mlade pčele kad ojačaju i vidjet će ih oko podne, kad, kako narod veli, „igraju“ oko košnice. One to izljeću da upoznaju mjesto svoga stana i okolinu. Prvo zapaze košnicu i njenu boju, stav leta, njoj susjedne predmete: druge košnice, zidove, drveće itd. Zatim taj krug proširivaju sve više i više i kad dobro upoznaju okolinu, onda se tek upućuju na pašu, tako, da se s paše vraćaju, kao tane iz puške, upravo u košnicu i tako isto i iz košnice na pašu. Poremeti li im se malo košnica, ili izmjeni njena okolina, onda se one bune i ne mogu lako naći košnicu, uslijed čega biva, da često i u susjednu košnicu udru, na štetu svoga društva, osim što se u zabuni zadrže od rada — prinosna meda i drugih potreba za društvo.

Kad ovo znamo, onda će svakome jasno biti, da se košnica ne smije premještati s jednoga mjeseta na

drugo, jer takvo premještanje može da upropasti košnicu. A evo kako: Na primjer s proljeća, kad još nema mlađih pčela, već je sva stara — leteća, a košnica je puna priploda — mlađoga legla, — vi premještate košnicu ne dalje no na desetak koračaja od njenog mjeseta. Onda šta biva? Sva pčela, izletajući iz košnice na pašu, vratit će se s paše na staro mjesto, pa kad tu ne nađe svoju košnicu, ona će onda ulijetati u susjedne, koje ju s tovarom rado primaju, a ako ovih ne bi bilo, one će se prikupiti tu na zemlji i tu će sve poumirati, a ne će umjeti da nađu svoju košnicu, pa čak ne će pokušati ni da je traže. U takvom slučaju, iz premještene košnice izletit će sva pčela, a sače sa priplodom — crvićima — ostat će prazno i propasti će. Eto kako se košnica može sasvim upropastiti, kad se premješta u nevrijeme. Jedino vrijeme za premještaj košnica u blizini je zimi i poslije rđavog vremena od više dana, kada pčela nije izlijetala. Čim je pčela na jednom mjestu oblijetala, ona se više u blizini ne smije premještati naglo, već postepeno, korak po korak kroz više dana.

Pčela leti do 5 pa po nuždi i do 7 kilometara daljnje u krug od svoje košnice. Stoga svud iz te daljine, ona se može vraćati na svoje staro mjesto, te se ni u toj daljini ne smije premještati. Samo na većoj daljini mogla bi se prenositi bez opasnosti i izvoziti na bolju pašu, ili kupovati košnicu, ili za kratko vrijeme izvesti, pa je opet vratiti na novo mjesto u blizinu staroga — ako se hoće. Inače, svako drugo premještanje nanosi štetu, i na to obraćamo pažnju našim početnicima pčelarima.

Razne vijesti.

+ Anton Streitenberger. U jedan sat noći od 6.—7. lipnja t. g. preminu naš stari znanac i prijatelj Anton Streitenberger, umirovljeni grad, učitelj u 80. godini svoga mukotrpnoga života. Rodio se je 23. siječnja

1835. u gradu Osijeku, gdje mu je i otac bio učiteljem u novom gradu. Svršivši svoje nauke, posvetio se je i pokojnik učiteljskom zvanju, te je kao vrstan i intelektualan učitelj službovao oko 40 godina na donjograd-

skoj općoj pučkoj školi u Osijeku. Porijeklom Nijemac zavolio je svoju hrvatsku domovinu, te je sve svoje sile i krasne svoje sposobnosti posvetio rodnom si gradu i milom hrvatskom narodu. Koliko je osjećao za hrvatstvo, dokazao je već tim, što je svu svoju brojnu djecu ugojio u pravom hrvatskom duhu. Bio je čelik značaj i poštena duša. Godine 1879., kada je osnovano pčelarsko društvo u Osijeku, bio je i naš Tun a među prvim osnivačima toga društva, te mu je prema tadašnjim društvenim pravilima, povjerena čast II. tajnika. Koliko je bio štovan među građanstvom rodnoga si grada, dokazaše to mnogobrojni njegovi štovatelji, koji mu mrtve ostanke sprovedoše do crnoga groba. Laka ti bila zemlja hrvatska, kojoj si pol stoljeća svoga mukotrpnoga rada posvetio. Slava Ti vječna, dragi i nezaboravni pokojniče.

Bogdan

Glavna skupština „hrv. slav. gospodarskog društva, kao središnje zadruge u Zagrebu“. Ova je skupština obavljena 28. svibnja u dvorani društva „Kolo“ u Zagrebu. „Hrv. slav. pčelarsko društvo u Osijeku“ bilo je pri toj skupštini također zastupano i to po svojim odličnim članovima velemožnoj gospodiji Ivanu Rabaru, umir. gimnazijalnom ravnatelju i Nikoli Jordaniću, kr. bankostolnom vijećniku u Zagrebu. Drugi dan t. j. 29. svibnje 1914. upriličen je bio vrlo zanimiv i poučan izlet učesnika skupštine prije podne u Sv. Ivan-Žabno, a poslije podne na kr. gospodarsko učilište u Križevcima. U Sv. Ivanu-Žabno bio je prije podneva sajam rasplodne stoke (naročito bikova i junica čistokrvne, simenthalске pasmine), gdje su imali skupštinarji vrlo lijepu zgodu upoznati se uzornim radom tamošnje „Hrvatske marvogojske udruge“, te su pregledali tamošnje uzorno građene staje i uzorna dubrišta. Poslije podne bilo je pregledavanje raznih naprednih gospodarskih uredbi na kr. gospodarskom učilištu u Križevcima (naročito tamošnjeg pokusnog polja, stočarstva, mljekarstva, vinogradarstva, pivničarstva itd), te su tamo i neki izložitelji pokazivali gospodarske strojeve i demonstrirali njihovu uporabivost.

(Zar ne bi bilo lijepo, pa i nužno, da se na tom uzorno uređenom zavodu posveti što više pažnje i naprednom pčelarstvu. Op. ur.)

Staklenke za med. Upozorujemo naše pčelare na oglas staklane Vj. Franza. Ovo je prva domaća tvrtka, koja ima vrlo lijepo uređeno skladište staklenaka za med

u raznim veličinama. Te staklenke su raznolikim poklopциma providene, a ima ih i bez ikakovih poklopaca »Marmel«, koje se mogu zavezati pergament-papirom. Sve su te staklenke od lijepoga bijelog stakla i tako praktično i ukusno udešene, da se u njima vrlo lijepo prikazuje med. Za razaslijanje meda poštom vrlo su praktične one staklenke sa »sigma« zatvorom, a ima ih i takovih, koje su providene posve praktičnim poklopcem od aluminijuma. Svim našim pčelarima ovu domaću trgovacku tvrtku najtoplje preporučamo.

Mravi — neprijatelji pčela. Pitaju nas pčelari, kako bi se riješili nesnosnih mravi u pčelinjaku. U »Hrv. Pčeli« naveli smo već razna sredstva, kojima se pčelari brane proti mravima, pa ćemo sada priopćiti, što o tom piše jedna pčelarica iz Istre: »U vrtu, gdje su mi košnice, bilo je mnogo mravi, te su i sjemenje povrća raznijeli u svoje skrovite stanove. Otkad im postavljam »mravolovke«, biva ih sve manje, te mi i pčele imadu mira. Dō te mravolovke dōđoh slučajno. Boca, u kojoj bio med, ostala sa nešto vode na prozoru; u kratko vrijeme bila je krcata mravi, od kojih se mnogi potopise. „Sad ste gotovi“, rekoh. Uzeh čitiri čaše, u koje u malko vode rastopih meda, pa ih namjestih uz košnice i po vrtu, gdje se sakupljalo najviše mravi, a slijedeći dan bila je u njima crna i gusta kaša, koja je vrlo dobro išla u tek kokama.«

Tko hoće neka kuša, ne стоји mnogo, da se riješi tih neprijatelja pčela. Čaše treba djelomično natkriti pločastim kamenčićem ili dašćicom, jer bi inače u toj slatkoj tekućini našla svoj grob i koja marna pčelica.

59. velika skupština njemačkih i austro-ugarskih pčelara u Požunu. Kako već u žadnjem broju „Hrv. Pčele“ oglasimo, obdržavati će se ta skupština od 25—30. srpnja ove godine u Požunu (Pozsony). Ovom će skupštynom biti spojena i velika pčelarska izložba, koja, prema pripravama, vrlo mnogo obećaje. Izložbeni odbor pozivlje sve pčelare, pa i tvorničare raznih pčelarskih sprava, koji kane što izložiti, da se što prije prijave pročelniku izložbenoga odbora (Johann Valló, Pozsony). Svaki će izložitelj dobiti prijavni arak, koji će morati ispuniti i vratiti. Popust za osobnu vožnju kao i za izloške zajamčen je na svim ugarskim državnim željeznicama, na željeznicama južnoga društva i od dunavsko-parobrodarskoga društva. Popust uživati će svaki, koji se iskaže certifikatom i svečanosnom kartom, koje razaslijuje izložbeni odbor za 40 filira u pošt. markama. Točno treba naznačiti put, kojim pojedinac putovati

želi, da se to u certifikatu ubilježiti uzmogne. Izložbeni će se odbor pobrinuti i za stanove, ako mu se to za vremena javi.

Izložba će se prirediti u zgradi više djevojačke škole, a skupština pčelara odbržavati će se u dvorani županijske zgrade ovim dnevnim redom:

Subota, 25. srpnja: Doček gostiju. Sjednica poročnika u višoj djevojačkoj školi.

U 8 sati na večer svečani sastanak u „Au-Kaffee-Restaurantu“.

Nedjelja, 26. srpnja. U 10 sati prije podne svečano otvorenje izložbe i pregledavanje iste u višoj djevojačkoj školi.

U 1 sat popodne izlet u okolicu Požuna, gdje će se pogledati pojedini pčelinjaci.

Ponedjeljak, 27. srpnja. Od 7—9 sati ujutro tumačiti će se i praktično izvađati pčelarske radnje u vrtu više djevojačke škole.

U 9 sati pretpodne otvorit će se pčelarska skupština i otpočeti najavljenim predavanjima u maloj županijskoj dvorani. (Predavanja u madjarskom jeziku držati će se istovremeno u velikoj dvorani).

U 1 sat popodne svečani objed.

U 4 sata popodne skupština saveza ugarskih pčelarskih društava.

Isto popodne pogledat će gosti sve važnije uredbe grada Požuna, kao i pojedine tvornice i obrtničke na-ređaje.

Utorak 28. srpnja. Od 7—9 sati ujutro tumačiti će se i praktično izvađati razne pčelarske radnje u vrtu više djevojačke škole.

U 9 sati nastavak predavanja iz pčelarstva u maloj županijskoj dvorani.

U 2 sata popodne izlet do željeznog zdenca.

Srijeda 29. srpnja. Od 7—9 sati prije podne tumačiti će se i praktično izvađati razne pčelarske radnje u vrtu više djevojačke škole.

U 9 sati pretpodne nastavak i svršetak predavanja iz pčelarstva u maloj županijskoj dvorani.

Izveštaj porote razdijelivanje nagrada u vrtu više djevojačke škole. Popodne, bude li dovoljnog odziva, biti će izlet u Jedlovo (Gödöllő), gdje će se razgledati uzorno uređeno pčelarsko gospodarstvo i pčelarska škola. Prohтиje li se učesnicima, upriličit će se još i izlet na visoke Tatre, bilo preko Jedlova ili dolinom „Węgala“.

Svečanosne karte, kojima učesnici imadu sloboden ulaz u skupštinu, na izložbu i k svim ostalim sveča-

nostima, dobivaju se za 5 kruna kod svečanospoga odbora u Požunu. Karte za svečani objed imadu se napose nabaviti.

Približe ubavijesti podijeljuje priređivač odbor u Požunu (Pozsony) Duna-u, 26.

Koliku množinu šećera sadržaje nektar različnih biljaka. Nektar, koji se nalazi u cvijeću biljaka, čje se oprašivanje i oplođivanje događa kukcima, služi, kako nam je poznato, za to, da mam razne kukce.

Cesto se ovaj šećerni sok izlučuje u posebnim žlezdama, koje se „nectarie“ zovu a mnogoputa i u drugim dijelovima cvijeta, koji se čine da nisu za to opredijeljeni. Nektar služi pčeli za izgradnju košnica i kao i mnogim drugim kukcima za hranu. Wilson je opazio, da šećerni sadržaj poprečno čini kod cvjetova fuchsie 7'59, graška 9'53, grahorice 0'158, kod glavice crvene djeteline 7'93, kod jednostavnih cvjetića te djeteline 0'132, a kod cvijeta Claytonia almoides 0'414 miligr.: Prema tomu daje po prilici 100 glavica crvene djeteline oko 8 decigramma ili 125 glavica 1 gram a 125.000 glavica 1 kilogr. meda.

Pošto svaka glavica sadržaje oko 60 cvjetića slijedi iz toga da pčele, ako hoće skupiti 1 kg sladora, moraju posjetiti 7.500.000 cvjetića. A pošto je u medu skoro 75% šećera, pripada na 1 kg meda 5.600.000 cvjetova.

H. L

Slijedi li pčela njuh ili vid? F. Schirmer piše o tom slijedeće: Gledajući lijetati pčele oko cvijeća, bio sam prije, kao i svi pčelari, osvjedočen, da se pri istom ravnaju po vidu, a ne po njahu. Jednog sam dana promjenio to osvjedočenje. Drvene česti mogu pčelinjaka, koji je pokriven krovnom ljepenkicom, namazao sam karbolineumom. Za vrućih dana osjećao se od toga, u savezu sa mirisom od katrana od ljepenke, tako jak miris u pčelinjaku, da se je jedva disalo, Nijednoj pčeli nije palo na um, da kroz otvorena vrata uđe u pčelinjak. Ako se naprotiv u to doba za radnje u pčelinjaku i za kratko vrijeme sače ostavilo na staklu, odmah su nanj navalile pčele, pa su nastojale kroz pušotinu vrata zavući se u pčelinjak. Samo uslijed mirisa meda, mogu se u tom slučaju tako ponašati i prodrijeti u pčelinjak i unatoč mirisu od karbolineuma. Od tada sam mnijenja, da se pčele i pri lijetanju oko cvijeća oslanjaju najviše na njuh. Njihovo osjetilo njuga, posebice za med, mora da je upravo bajoslovne i nama ne-pojmljive snage.

(G. V.)

Ličinke kao riblje mamillo. Franceska je poznata zemlja, gdje je pecarenje (ribolov) osobito rašireno, te se isto upravo strastveno provadja. Mnoga se vabila bacaju u vodu, da riba samo što prije »povuče«, isto tako mnogo mamilia rabe. Kao dobro mamilio služi ličinka voštanog moljca. Ova je ličinka poslasticom za ribe, a ribari je osobito rado rabe zbog njezine tvrde kože, jer je mogu više puta upotrijebiti kao mamilio. Da si ovih ličinaka što više pribavimo, valja uzeti staro saće, ispunjeno cvijetnim peludom, u ovo umetnimo male ličinke i to sve stavimo u neki sandučić i pustimo ih, dok valjano narastu do stanovite veličine. Isto tako služi u istu ribarsku svrhu i trutovsko leglo i ličinke naših osa. (Po »Bienenvateru« 1913. br. II.).

Pčelarstvo u Grčkoj. Svi su uvjeti za pčelarstvo u ovoj starodrevnoj zemlji koli glede podneblja toli i glede cvjetane prikladni. Racionalno se pčelarstvo nije ovdje nikada gojilo, ter je ono bilo osobito rašireno po otočju Ciklada, Trikali, na Euboji u Lakoniji i Ftioti. Čini se, da je ovaj slab način pčelarenja raširio onđe i razne pčelinje bolesti. Istom zadnjih godina počima se i u Grčkoj više pčelariti. Poticaj na to dalo je grčko zemaljsko gospodarsko društvo, koje je naručilo veću količinu novijih košnica iz inozemstva i porazdijelilo ih pučanstvu. U Grčkoj je više rašireno pčelarenje u koševima, u kojim se pčelari lakše i sa manje briga nego li pčelarenje sa gibljivim saćem. Povrh toga izaslala je grčka vlada trojicu pčelarskih stručnjaka, da upute pčelare u racionalno pčelarenje. Osnovalo se je i nekoliko pčelarskih društava, koje pružaju nužna sredstva, da se ova gospodarstvena grana što više raširi. Danas se po prilici proizvada oko milijun oka meda. Jedna oka sadržaje 4 litre. Grčki je med veoma dobar i vanredno ukusan, naročito onaj sa brda Hymetos bijaše već od starija na glasu. (»Bienenvater« br. II. od g. 1913.)

Pčela u najvišem sjeveru. Čuveni austrijski pčelar župnik Celestin Schachinger navada, kako se je prigodom svog putovanja po najsjevernijoj Evropi namerio na marljive pčelare ča u Trondhjem u Norveškoj. Grad Trondhjem leži po prilici na 63. stupnju sjeverne širine, ovo je zaista najsjeverniji pčelinjak na zemlji. I u okolini grada Kristiane (na 60° sjeverne širine), koja imade zgodni i priyatni i zaštićen položaj pčelari se, nu sa slabim uspjehom, jerbo imade onđe premalo medonosnih bilina. (Po »Bienen-Vateru« 1913. br. II.)

E. K-r.

Oglas.

Posor pčelari početnici!

Praktična pouka u naprednom pčelarenju otpočela je, kako je u sadnjem broju „Hrv. Pčele“ oglašeno, 8. lipnja i trajati će do konca ovoga mjeseca. Tko se još tim koristiti šeli, neka se još sa vremena najavi kartom dopisnicom uređništvu „Hrvatske Pčele“ u Osijeku III. Pouka se dijeli popodne, a samo u iznimnim slučajevima i prije podne.

Na ubavijest.

Velika ljepoga vrcanoga meda bagrenovca i lipovca može se dobiti u posebnim staklenkama kod „Hrv. slav. pčelarskog društva u Osijeku (donjogradска нижа pučka škola, sobe br. 25.) Jedna staklenka meda (sadržaj 1/2 klgr.) stoji za društvene članove 90 filtra, a sa nečlanove 1 krunu.

Ponuda.

Stjepan Pristojak, stolar u Piškorevcima, kod Djakova, ima dvije dobro udržane usor-dširsonke, koje šeli prodati i to komad po 10 kruna. Tko treba neka se onamo obrati.

Krasne staklenke za med.

Staklana Vj. Franz, Zagreb

Jelačićev trg 7., telefon 2242 u palači »Kolmar« preporuča svoje veliko skladište

staklenaka za med
po 1, 1/2, 1/4, 1/8 kilograma sadržine.

Najniže cijene.

Brza otprema.

Organ hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva u Osijeku. I. podružnice u Valpovu, II. podružnice u Vinkovcima i III. podružnice u Dalju.

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju preplatu od 6 kruna. — Oglasili se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Preplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na Uredništvo Osijek, donjni grad. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine priposlati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru i nenoštan dopisujući članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

Broj 7.

U OSIJEKU, za mjesec srpanj 1914.

Tečaj XXXIV.

† Franjo Ferdinand prijestolonasljednik i supruga mu vojvotkinja Sofija Hohenberška.

Dne 28. lipnja 1914. ostat će ubilježen krvavim slovima u historiji naše monarhije. Teški zločin, što ga izvedoše toga klobnoga dana, u Sarajevu na Njegovoj c. i k. Visosti prijestolonasljedniku Franji Ferdinandu i suprugi mu vojvotkinji Sofiji Hohenberg, odjeknuo je munjevnom brzinom po svem svijetu, a u srcu svakog pojedinog Hrvata ostavio je neizbrisivi žig tuge i žalosti.

Dva odurna i gnusna stvora podigoše ubilačku ruku, a što ne može jedan, uspije drugomu i mi izgubismo za uvijek obljužljenog prijestolonasljednika Franju Ferdinanda i prejasnu mu suprugu vojvotkinju Sofiju Hohenberg.

Zgraža nam se i spominjati imena tih grdoba, tih duševnih propalica, pa nam sada ne preostaje drugo, do li skrušene molitve, da nam Svevišnji uzdrži našeg plemilostivog vladara Franju Josipa I., a iz dna svojih teško ranjenih srdaca kličemo: Slava neprezaljenim prejasnim pokojnicima!

Plemeniti pokojnik nadvojvoda od Austrije Este Franjo Ferdinand radio se 12. prosinca 1863. u Grazu, kao najstariji sin Karla Ljudevita, brata našega vladara. Godine 1867. vjenčao se je sa Sofijom groficom Chotek, koja je dobila naslov kneginje, a poslije naslov vojvotkinje. Iz toga braka ostade troje djece: kći Sofija, rođ. 29. srpnja 1901. i sinovi Maksimiljan, rođ. 29. rujna 1902. i Ernest, rođ. 27. svibnja 1904.

U znak tuge i teške žalosti odslužene su u svim crkvama velike naše monarhije svečane zadušnice za pokoj duša nadvojvode Franje Ferdinanda i supruge mu Sofije vojvod. Hohenberške.

Vladalačkom domu uvijek vjerni i odani hrvatski narod bio je i pri pogrebu prejasnih pokojnika dostojno zastupan po predsjedništvu hrvatskoga sabora i po zastupstvu glavnoga nam grada Zagreba.

Važnost pčelarstva.

Ogromna većina pčelara bavi se danas pčelarstvom lih radi ljepe koristi, što im racionalno pčelarenje pruža. Neprocjeniva upravo korist, što je pčelarstvom postizavamo, jest dvostruka i to neposredna po medu, vosku i rojevima, pak posredna, što ju pčele doprinašaju oplođivanjem raznih kulturnih biljaka.

Prema dojakošnjem mnogogodišnjem iskustvu, možemo neposrednu korist od pčelarstva približno točno označiti.

Razuman i vješt pčelar može i u lošoj godini računati na dobitak od 10 K poprečno po jednom pčelcu, a u dobrom godinama i medonosnom kraju privredio si je već mnogi pčelar i 40 K po pčelcu.

Ne ima ni jedne gospodarske grane, kod koje bi se mogla uložena glavnica tako sjajno ukamatiti, kao kod razumno upravljanog pčelarstva.

Što se tiče posredne koristi, koju pčele medarice oplođivanjem bilinskoga svijeta doprinašaju, ta je razmjerno sigurno još mnogo veća i važnija po čovječanstvu, ako se i ne može točno brojkama označiti.

Ova posredna korist oplođivanjem nastaje ovako: U cvijeću raznoga bilja i drveća stvara se pri stanovitoj toplini na dnu cvjetnoga kaleža slatki sok (nekta), koji privabi uopće zareznike, ali ponajviše pčele medarice. U cvijeću se nalaze i prašnici, puni cvjetnoga praška pa i taj prašak (pelud) sakupljaju marljive pčelice i nose ga na svojim stražnjim nožicama za hranu svoga podmlatka. Kada se pčele uvlače u cvjetni kalež, pa kako im je tijelo dlakavo, to se i po tim dlačicama nahvata mnogo cvjetnoga praška. Pčele oblijeću od cvjetka do cvjetka, a tako prenaju na sebi prašak i na ženske dijelove cvijeta (na pestiće), a čim ma jedno zrnce praška dođe u dodir sa pestičem, cvijet je oplođen i plod se zametne.

Pošto pak plodonosnost velikoga dijela bilina u našem bilinskom svijetu zavisi baš jedino od zareznika, kao pogotovo sve naše voćke i grmlje (ribiz, ogrozd itd.), to bi sve te biline bez pčela i drugih zareznika ostale besplodne, a u okviru narodnoga gospodarstva ne stalobi voćarstva.

Na otoku se Ceylonu već par stoljeća obrađuje u velikim kulturama vanilija, a pošto na tom otoku nije bilo dovoljno zareznika, oplođivalo je na stotine radnika tu bilinu umjetno; obilazili su od biline do biline i zaprašivali muškim cvjetom (prašnicima) ženske cvjetove (pestiće). Prije jedno 40—59 godina udomila se je na tom otoku

naša pčela medarica, pa od toga vremena ona taj posao oplođivanja obavlja mnogo bolje, pa i jeftinije. Uslijed toga se danas i vanilija znatno jeftinije i prodaje.

Prošloga su stoljeća, u tom pogledu, proizveli u Engleskoj jedan eklatantan dokaz u prilog ove tvrdnje. Odabrali su za to jedan oveći komad polja, posijan esparzetom i razdijelili ga na dva jednakaka dijela. Jednu polovicu toga polja natkrili su organitnom fakom, da insekti, a pogotovo mnogobrojne pčele nisu mogle do cvatuće esparzete, dočim su vjetrovi, kiša i sunce nesmetano uplivisali na razvoj bilina. Kad je došlo do žetve, nabrali su sa ove natkrivene polovice polja jedva jednu šaku sjemenja, dočim sa one druge nenatkrivene polovice nabratreško 3 hektolitra sjemenja.

Ja sam pred svojim učenicima izvadao slične pokuse kod ribiza. Prije cvatnje obavio sam organitnom na metar duljine u okrug jedan grm ribiza tako, da pčele nisu mogle doći do cvijeta. Grm je taj krasno cvjetao, pa dočim je na hiljade pčela oblijetalo ostale cvatuće grmove, do ovoga nije mogla niti jedna dospijeti. Rezultat je bio upravo frapantan, jer su svi ostali nenatkriveni grmovi bili puni puncati ploda, a ovaj natkriveni grm ostao je, poput jalovca, bez ploda.

U jednim sam njemačkim novinama čitao o nekoj njemačkoj naselbeni u Australiji. Kada se je ta naselbina tamo nastanila zasadili su mnogi od njih razne mlađe voćke, što su ih sobom ponijeli iz Evrope. Te su voćke krasno napredovale, a neke prije, neke kašnje lijepo cvjetale. Znak, da im je prijala klima a i samo tlo. Ne-malo je međutim bila cijela ta naselbina iznenadeno, kada uz sve to, što su se sve te voćke lijepo razvile i svake godine divno cvjetale, ne donesoše ipak nikakvoga ploda. Već pomišljaše neki kako će te voćke sasjeći, pak mjesto njih zasaditi tamošnjim bananama i drugim plodinama.

Međutim se onamo naselilo još nekoliko obitelji, kojim je uspjelo iz svoje stare domovine sretno prenijeti i nekoliko košnica pčela.

Slijedeće godine, kada su obližnje voćke procvale, oblijetaše ih marljive pčelice od rane zore, pa do mraka i gle čuda na tim se je voćkama pokazao prekrasan i obilan plod. Tim slučajem je i gordički čvor riješen, jer su po tom saznali za pravi razlog nerodici voćaka. Danas se ta naselbina bavi u veliko voćarstvom, ali uz to i pčelarstvom, pa ti ljudi vrlo dobro napreduju, jer

eksportiraju silno voće, a i priličan kvantum meda na sve strane.

Uzmemo li napokon u obzir još i tu okolnost, u koliko nas je iskustvo naučilo, da biljke, oplođene praškom od druge istorodne biljke (dakle križanjem), daju ljepši i krupniji plod, tada moramo doći do zaključka, da bi se svaki poljodjelac i uopće gospodar morao baviti i pčelarstvom, želi li postići što bolji rezultat od voćnjaka i drugih poljskih plodina:

Prema svemu tome, što je ovdje navedeno i nedvojbeno dokazano, moramo odsuditi sve one zastarjele i bezmislene nazore, kao da pčele, oblijetavajući cvijeće,

nanašaju raznim plodinama štete. Isto tako ne stoje niti tvrdnje nekih vinogradara, da pčele nanašaju štete po vinogradima, nagrizavajući zrele jagode grožđa. U prvom slučaju baš oni cvjetovi otpadaju, koje ne posjećuju pčele, pa su još k tomu i crvom zaraženi, a u drugom slučaju je dokazano, da samo ose i stršeni mogu svojim jakim štipaljkama nagrasti jagode od grožđa, a nagrižene već jagode posjećuju tada i pčele, te onaj slatki sok, koji je po vinogradara i onako izgubljen, marljivo sakupljaju. Pčele svojim slabim štipaljkama ne mogu nagrasti zdrave i neoštećene jagode; to je jasno dokazano.

Bogdan.

Baratanje sa pčelama.

Glavno pravilo budi svakomu, koji se bavi pčelarstvom ovo: »Kada s njima barataš, budi miran i posve hladnokrvan, kao da imaš posla sa muhamama.« Najoprezniji moraš biti, kada otvaraš džirzonku i prije nego otpočneš raditi ili pregledavati. Uznemiri li se pčelac već pri otvaranju džirzonke, možda slučajnim udarcem ili drmanjem, tada ga ostavi koji čas na miru, pa kada se je pčelac već primirio, tada nastavi oprezno svojim radom. Ja višeput, prije nego otvorim džirzonku, stanem pred leto, pružim dlan svoje ruke na samo leto, a zatim se sagnem golim licem prema letu, ali da ne huknem. Uzvrpolji li se koja pčela, zujeć malo razdražena oko glave, ja se ne mičem, nego stojim kao okamenjen, jer najmanja kretnja rukom razdražuje pčelu još više. Svaku larmu ili naglo kretanje kod pčela, a osobito pri otvorenoj džirzonci, smatraju pčele kao navalu na njihov dom i upotrebe svoje oružje — žalac — na obranu.

Da se dakle što više očuvaš neugodnih posljedica pčelinjega žalca — premda se pravi pčelar vremenom i na to nauči tako, da ga ni najmanje ne smeta — drži se ovih općenitih pravila:

Prije nego otvorиш džirzonku, zapali si lulu ili cigaru ili pako, ako nisi duhandžija, komadić truda (suhu gubu), a tada otvari džirzonku posve mirno, bez ikakove lupe ili drmanja i duni 2—3 dima u ulište. Ako pčele kašnje, možda kojim nespretnim udarcem, ne uznemiriš, moći ćeš sav posao i bez dima obaviti, a da se baš ni jednoga uboda ne dočepaš. Pri baratanju sa pčelama najbolje je pokriti glavu kakovim oširokim slamnatim šeširom, a rukavica se kani, jer baš rukavice, koje imadu obično

posebnu duhu, mogu pčele jako razdražiti. Isto tako ne radi nikada kod pčela u dlakovom odijelu. Ako baš ne mora biti, ne radi nikada kod pčela po velikoj žegi ili za sparnoga dana, kada se približuje kiša i oluja. Opaziš li da je koji pčelac, unatoč tvoje opreznosti, ipak jako razdražljiv, a pčele navaljuju, zatvori tu džirzonku i odgodi naumljeni posao na pol ure kašnje, a u slučaju potrebe i na drugi dan. Kada se, radeći oko pčela, jako uznojis, pa opaziš, da se pčele sve više razdražuju, okani se svakog daljnog poslovanja, jer to je tada siguran znak, da pčele isparivanje tvoga znoja ne podnašaju. Isto tako se razdražuju pčele i uslijed daha mnogoga pčelara, zato kada moraš jače dahnuti, okreni se od ulišta, da ti zadah ne dopre među pčele. Imao sam jednog vrlo praktičnog i vještog pčelara, a taj nije mogao raditi oko pčela, dok nije uzeo u usta komadić vanilije ili ljusku od naranče, jer mu njegovoga zadaha nisu podnašale pčele. Tko piće proste rakije, koja zaudara po »fuzlu«, taj neka ne ide k pčelama, jer ih ta duha silno razdražuje. U opće, kad misliš raditi oko pčela, čuvaj se alkoholna pića, pa se rađe napij dobre svježe vode, ili ispi čašu malinovog soka sa vodom, jer joj taj miris veoma godi. Ako li te pako, uz sve opreznosti, ipak koja pčela ubode, a ti se nemoj mnogo braniti, nego se posve mirno odmah povuci malo u stranu i izgrebi noktom žalac iz rane. Sa dva prsta istiskaj iz rane sukruvicu, pa ranu isperi hladnom vodom, a ako imaš pri ruci malo soli, još je bolje da ju isperes slanom vodom, pa će manje oticati.

Da jako ne otiče, dobro je ranu natrti sokom od crvenog luka, ili nikotinom iz lule, a najbolje je još ranu odmah natrti sa malo meda, jer kada već radiš oko pčela, imaš i meda uvijek pri ruci.

Konačno još spomenuti moramo, da ti pčelinji ubodi nisu baš tako strašni, kako si to mnogi strašljivice predstavljaju, dapače naglasiti moramo, da su takovi ubodi

u mnogim slučajevima upravo od koristi. Mnogi se je pčelar, i neznajući kako, riješio reumatične boli, a to svakako uplivom pčelinjih uboda. B.

Tri važna pravila za pčelare.

I. Svaki dan obidji pčelinjak i pregledaj pčelce. Ako ti je moguće, postavi pčelinjak na takovo mjesto, da ti je uvijek, takorekuć, pred očima, a ako to ne može biti, postavi ga barem na takovo mjesto, koje možeš, bez velikih poteškoća, svaki dan obići. Svaku dobu godine, a osobito s proljeća, ljeti i jeseni treba češće pregledavati pčelce, jer samo tako možeš saznati, kakvi su pčelci i komu što manjka. Praktičan i vješt pčelar znati će već po samom ljetu pčela, da li je pčelac dobar ili na čem oskudijeva. Sumnjive pčelce treba odmah što točnije pregledati, pa ako kojem nešto manjka, ima mu se što prije pomoći i ono manjkajuće nadoknaditi, da u svom razvoju ne zaostane.

U pčelinjaku neka je uvijek na zgodnom mjestu peruška, koja te ima sjetiti na čistoću, pa čim ju pogledaš, znati ćeš, što imаш činiti. Ne trpi paučine oko košnica, pa nj u blizini pčelinjaka. Paučina ne samo da smeta pčeli u ljetu, nego se mnoga sirotica u nju zaplete i pogine. Svaku dakle paučinu marljivo odstranjuj, pa nastoj da i pauka nađeš i ubiješ, jer će inače već drugi dan opet na istom mjestu splesti paučinu i tako ponovo postaviti mrežu, odnosno zamku za sirote pčelice.

Pčele izljeću svaki dan ne samo na pašu ili na vodu, nego i na »igranku«. Ako je lijep dan igraju se pčele pred košnicom obično između 11. ure do podne i 2. ure popodne; to igranje traje 15—20 časaka. (Za ovo igranje čuli smo u narodu vrlo zgodan izraz: »Pčele se praše«. Op. ur.) One su pri tom mnogo veselije no obično i jače zuje. Pri tom prašenju nalazi se najviše mlađih pčela, koje se vježbaju u letenju, a ujedno proučavaju i mjesto svoga doma i okolinu, da kašnje, kad se udalje na pašu, ne zalutaju, vraćajući se s paše, u drugu košnicu. Iza nekoliko kišovitih dana biva ovo prašenje pčela još živahnije, a za dobe rojenja tako živahno, da pomišljaš: evo na, sad će se i rojiti!

Dok se pčela praši, ne treba ih uznemirivati, a ne valja ni stajati pred košnicom, jer bi se mnoga mlađica mogla zbuniti i zaći u drugu košnicu, gdje bi morala poginuti.

Pri prvom proljetnom prašenju čiste se pčele, t. j. odbacuju iz sebe izmetine, što su se preko zime u njima

skupile. U to vrijeme ne treba prostirati u blizini pčelinjaka oprano bijelo rublje, da se suši, jer će ga pčele svega svojim izmetinama zagaditi, a ovako oprljano rublje teško je očistiti.

Po prašenju pčela s proljeća može već pčelar znati, kakav je koji pčelac. Stogod je živahnije i veselije to prašenje, tim je sigurniji znak, da je dotični pčelac jači i zdraviji, a i sama matica mu je tim zdravija i plodnija. Pčelac, pred kojim se s proljeća, pa ni kašnje ne opazava živahno prašenje pčela, taj nema dovoljno podmlatka, taj pčelac propada, jer nema dobre ni zdrave matice. Takovog pčelca treba što prije točno pregledati i u koliko je to još moguće, mora mu se odmah pomoći, ili ga pako sa bližnjim pčelcem spojiti.

II. Nastoj da su ti pčelci što jači i narodom puniji. Samo jaki pčelci mogu biti od koristi. Što je košnica punija pčela, tim veća korist od nje. Jedan pčelac koji broji oko 20.000 pčela radilica izašalje na pašu dnevno oko 15.000 radnika, dočim onaj pčelac, koji broji 8—10.000 pčela radilica, može dnevno izaslati na pašu samo 5—6000 radnika, jer kod kuće mora ostati barem 3—5000 radilica, koje vrše određene im kućne poslove. Samo dakle jaki pčelci mogu svaku pašu valjano iscrpiti, dočim slabiji nanesu jedva toliko meda, da se sami uzdržavati mogu. U srednjim godinama se moraju slabiji pčelci prihranjivati, da se održe i razviju, dočim jači pčelci i u takovim godinama nanesu suviška na medu. Što je pako najvažnije, jači si pčelci proizvadaju preko zime veću toplinu, pa se zato više plode i ranije razviju, s rana se proljeća lakše brane od tuđica, svaki proljetni medljikavi dan bolje izrabe i ne ostaju tako lako bez matice.

Praksa nas je uvjerila, da slabiji pčelci preko zime potroše relativno mnogo više meda od jačih pčelaca, zato nastojte još prije uzimanja slabije pčelce pojačavati ili ih spajati, jer je bolje uzimiti jednog jakog pčelca već tri slaba.

Slavne uspomene pčelar dr. Dzierzon imao je posve pravo, kad je rekao, da su slabi pčelci, koji se moraju preko cijelog ljeta prihranjivati, jedan tražeći kapital, koji ne troši samo dobit od jačih

pčelaca, nego i samu temeljnu glavnici uništije.

I ja držim svake godine po nekoliko slabijih pčelaca, ali samo zato, da imam uvijek u pripravnosti po koju mlađu oplodenu maticu. To su moje tako zvane pričuvne (rezervne) matice, bez kojih ne smije biti ni jedan napredni pčelar, koji posjeduje veći broj pčelaca.

III. Pravi pčelar njeguje svoje pčelce sam, pa tako i ti čini. Svagdanjim pregledavanjem upoznati ćeš sve to bolje i narav pčeles, a proučivši život pčela i upoznav narav njihovu, njegovati će ih, kako treba. Čim budeš bolje njegovao svoje pčelce, tim će ti oni i više koristi donijeti.

Pri uzimljivanju ostavljaj pčelcima uvijek po koji kilogram meda više, jer ne možeš znati, kako će dugo potrajati zima, niti možeš znati, kakvo će se proljeće pokazati.

Prema broju uzimljenih prisada, opskrbi se dovoljnim brojem džirzonaka ili košnica, da te doba rojenja ne zatekne nepripravnim, pa da nemaš kamo smjestiti rojeve.

U opće, želiš li imati od svojih pčelaca što više koristi, drži se ovih pravila i radi oprezno i razumno.

Po »Illustr. Bienezeitung« P...č.

IV. Sveslavenski pčelarski slet i pčelarska izložba u Pragu 1914.

Kao što je već poznato, priréduju česki pčelari u velikom opsegu početkom kolovoza 1914. u Pragu veliki sveslavenski pčelarski slet uz pčelarsku izložbu pod pokroviteljstvom grada Praga, koja ne će u ničem zaostati za sličnim pčelarskim sletom i izložbom, koja se je prije 2 godine održala u Moskvi. Upozorju se na ovo i naši pčelari, da ovoj velikoj pčelarskoj skupštini i izložbi što brojnije prisustvuj, jer će tu imati prilike, da vide pčelarstvo iz svih naših slavenskih zemalja, a biti će i zanimivih rasprava najznamenitijih slavenskih pčelara. Mala dakle pčelica, simbol marljivosti i radinosti, spojiti će zajedno pčelare na zajednički posao.

Raspored ove velike pčelarske skupštine je ovaj:

U subotu, 8. kolovoza 1914. svečano otvorenje pčelarske izložbe na otoku Žofinu (Sofijinom) u 9 s. dopodne. Pozdrav gostiju. U 8. s. na veče pčelarski domjenak na Žofinu.

U nedjelju, 9. kolovoza 1914. u 11 s. svečano otvorenje pčelarskog sleta u Smetanovoj dvorani u gradskom reprezentančnom domu. Kongresna pčel. predavanja. U 3 s. pregled ovog prekrasnog doma. U 1/2 4 s. : banket u počast slavenskih pčelara u istom domu. Na veče koncerat na Žofinu.

U ponedjeljak, 10. kolovoza 1914. u 9. s. Nastavak pčelarske skupštine. U 2 s. zajednički ručak na Žofinu. U 5 s. posjet pčelinjaka i to: a) gđe V. Beněšove u Hržebinkama, b) u gradskom vrtu Žižkova. U 7 s. svečana predstava u gradskom kazalištu na Kralj. Vinohradama.

U útorak, 11. kolovoza 1914. Posjet gradske vijećnice i pregledavanje grada Praga i raznih znamenitosti. U 2 s. : a) posjet uzornog gospodarstva blizu Praga, b) posjet pčelarske škole u Tějnici pod Budčom.

U srijedu, 12. kolovoza 1914. u jutro a) izlet u Tabor, pregledavanje gospodarske akademije, grada, historijskog muzeja, posjet Sezimovog ušća i Kozih Hradku, itd. b) izlet u Mjelnik parobromom, pregled umjetnih »ustava« na Vltavi, pregled vinograda i podruma, te vinogradске škole. Na veče čajna večer na Žofinu.

U četvrtak, 13. kolovoza 1914. a) izlet u Plzjan, pregled pivovare, koncerat u Perivoju na Lohotinu. b) izlet u Turnov, pregled grada i čarolike okolice. Na veče prijateljski domjenak pčelara.

U petak, 14. kolovoza 1914. Odlazak u Brno, pregledavanje grada i pčelarske škole.

U subotu, 15. kolovoza 1914. Posjet hanacke izložbe u Holešovu. U ove gradove (Plzen, Tabor i Turnov) putuje se posebnim vlakom a u Mjelnik zasebnim parobromom uz sniženu cijenu, ako će biti barem 250 učesnika.

Pčelarska predavanja najavljena su ova :

1) Dvor. savjetnik prof sveučil. Dr. Vjek Velflik iz Praga: o gradnji pčelinjih stanica. 2) Sveučil. prof. Nikola Kulagin: Biološki pokusi kod pčeles na pčelinjaku carske akademije u Moskvi. 3) sveučil. prof. Dr. Teof. Ciesielski iz Lavova: »Vlastiti pokusi o pčelinjoj toplini« i »Otkuda uzimaju pčeles zimi vodu?« 4) Prof. Eugen Kamenar iz Sušaka (Hrvatska) : Duševne spo-

sobnosti pčele. 5) Dr. Zega, prof. iz Beograda: Med i njegova ljekovitost. 6) Krsta Mršulja iz Beograda: Pčelarenje po sistemu Julija Ljubenickoga. 7) Konjević Milan iz Jarka na Savi (u Srijemu): Jesensko spajanje pčelaca. 8) Sveučil. prof. i sabor. zastupnik Dr. Velich iz Praga: Otkuda uzimaju pčele med. 9) Milan Martinović, škol. upravitelj iz Bosanske Krupe: O razvoju bosanskog pčelarstva. 10) Ivan Marcinkow, c. kr. dvorski nadšumarnik iz Mizunja u Galiciji: Pčelarenje kod galicijskih Rušnjaka. 11) Ivo Antonioli, ravnaj. učitelj iz otoka Iža kraj Zadra: Pčelarenje u Dalmaciji. 12) Zastupnik pčelara Slovenaca: Kranjska pčela i slovensko pčelarenje. Osim toga biti će i praktičnih pčelar. predavanja.

Umoljavaju se i naši pčelari, da pošalju svoje pčelarske izloške (med, medene proizvode i košnice) najdulje do 3. augusta 1914. na zemalj. včelarski spolek, Prag, Hybernska ul. 20. Za put i boravak u Prag izdaju se vozne legitimacije i pčelarski znaci, što sve razasili prof. Eugen Kamenar, pčelar na Sušaku, komu se šalje i članarina za ovaj pčelar. slet od 5 K i marka za odgovor nužna. Samo članovi uživaju velike povlastice!

Vozni je raspored: odlazak 6. kolovoza 1914. u veče iz Zemuna i iz Zagreba (iz Rijeke u 1 sat popodne), dolazak u Ferencvaroš (predgrađe peštansko) 7. kolovoza 1914. u $5\frac{1}{2}$ s. u jutro, odnosno (od Rijeke—Za-

greba) u Kelenfeld u 5 s. u jutro. Ovdje izlazak iz vlaka i prelaz u vlak, koji kreće iz Pešte za Brück n./Lit.—Beč iz Ferencvaroš isto jutro u 6 s. 23. min., a iz Kelenfelda u 6 s. 40 min. Iz Kelenfelda odlaze zajednički svih naših pčelari preko Brucka n/Lit. u Beč, kamo se prispije isti dan (7./VIII.) u 4 sata po podne. U Beču je zajednički konak (2 K) u hotelu kod »zlatnog janjetca«, IV., Wiednerhauptstrasse br. 7. Dne 8. kolovoza 1914. u 6 s. u jutro odlazak sa državnog kolodvora (Staatsbahnhof) preko Brna za Prag, u Brnu u $10\frac{1}{2}$ s. do podne prelaz u brzovlak te odlazak ravnò u Prag, kamo se prispije isti dan u 3 sata popodne.

Vozne cijene, cijela karta iz Zemuna ili Osijeka u Ferencvaroš ili Kelenfeld na III. raz. 10 K 30 fil. na II. raz. 16 K 50 f. iz Zagreba u Budimpeštu (Kelenfeld) na III. raz. 10 K 80 fil. na II. raz. 17 K 30 f. iz Rijeke u Budimpeštu (Kelenfeld) na III. raz 10 K 30 f. na II. raz. 16 K 50 f. iz Budimpešte (Kelenfelda) u Bruck n./Lit. na III. raz. 8 K na II. raz. 12 K 80 f. iz Brucka u Beč u III. raz. 1 K 50 f. u II. raz. 2 K 30 f. iz Beča u Prág n. III. raz. 14 K a u II. raz. 22 K. Popust je na austrijskim prugama jedino taj, da je sa voznom kartom III. raz. osobnog vlaka dozvoljeno putovati u istom razredu brzovlaka ili sa polovicom vozne karte za II. razred brzovlaka u istom razredu osobnog vlaka.

Književnost.

Osnovi nauke o hranidbi stoke. Popularno prikazao Dr. phil. et. med. O. Kellner, tajni dvorski savjetnik i profesor, predstojnik gospodarske pokusne postaje u Möckernu. Sa četvrtog povećanog i popunjenoj njemačkog izdanja preveo Dr. techn. Vladimir Njegovan. Tisak i naklada G. Neuberga. Križevci 1914. Cijena K 4.—

Za razvitak racionalnoga gospodarstva jedan je od vrlo važnih uvjeta dobra gospodarska literatura. Poznata križevačka nakladna knjižara uzela je sebi u zadaću, da ispunji prazninu, koja vlada u našoj gospodarskoj knjizi, pa je do sada izdala nekoliko djela ove ruke. Pred nama se nalazi najnovija njena edicija pod gornjim naslovom. U ovom slučaju možemo kazati, da je knjižara bila osobito sretne ruke, jer je odlučila da izda djelo, koje je zbilja klasično ne samo u pogledu samog sadržaja

već i poradi toga, što su u njoj uzete sve moguće prilike u obzir tako, da ona ne vrijedi možda samo za njemačke prilike, već također i za naše, pa se je mogla nepromjenjeno prevesti. Vrijednost ove knjige najbolje nam ilustrira činjenica, da je ona izašla u kratkom roku (od 1907.—1911. godine) u 4 izdanja, a prevedena je do sada u trinaest jezičkih.

Što znači Kellner za gospodarsku nauku i praksu, ne ćemo ovdje razlagati, već treba samo da istaknemo, da se je on već za života smatrao jednim od najvećih savremenih gospodarskih naučenjaka i reformatorom nauke o hranidbi stoke.

Njegova će knjiga dati pouzdana odgovorā na svako pitanje, koje se zadaje gospodaru u njegovoj praksi; ona će danas sutra postati nerazdruživim drugom i naših gospodara, pa je poradi toga i mi najtoplje preporučamo.

Razne vijesti.

† **Vjekoslav Grginčević** Pri zaključku lista doznađosmo, da je u Zagrebu umro umirovljeni pučki učitelj Vjekoslav Grginčević. Našim starijim pretplatnicima

je to ime dobro poznato, jer je pokojnik bio kroz više godina marljivim suradnikom »Hrv. Pčele«. On je preko 30 godina službovao kao pučki učitelj u svom rodnom

gradu Petrovaradinu, otkle se je kao umirovljeni učitelj preselio radi djece u Zagreb. Mi ćemo se u budućem broju pobliže osvrnuti na rad toga zaslужnoga pokojnika. Laka mu bila zemljica hrvatska!

American Bee Journal. Početkom ovog mjeseca primili smo jedan broj ovoga uzorno uredovanog američkog pčelarskog lista sa ovim hrvatski pisanim popratnim pismom: »Hamilton, Illinois, lipnja 18. 1914. Uredništvu „Hrv. Pčele“, Osijek, »Priloženo šaljem i eksemplar „American Bee journal“, pa mi je čast umoliti Vas gospodine uredniče, da mi pošaljete u zamjenu jedan eksemplar Vašeg uvaženog žurnala „Hrvatska Pčela“ u tekućoj godini 1914., ili još i dalje. Urednik C. P. Dadant.«

Na ovo pismo odgovorio je urednik „Hrv. Pčele“ 7 srpnja, kako slijedi:

The American Bee Journal,
First National Bank Building
Amerika Hamilton, Illinois
P. n. g. C. P. Dadant
urednik „American Bee Journala“
Hamilton

»Primio sam Vaš vrlo cijenjeni list (broj od lipnja 1914.), a s njim i pismo, kojim mi javljate, da želite dobivati „Hrvatsku Pčelu“ u zamjenu, na što vrlo rado pristajem ne samo za ovu godinu, nego i u buduće. Ne bi li i ja mogao dobiti sve do sada izašle ovogodišnje brojeve Vašega cijenjenoga lista? Javite mi molim Vas u kratko, kakova je ove godine kod Vas paša za pčele. Imali u Vašoj okolini dosta ljudi, koji govore hrvatski? Imali možda koji Hrvat, da se bavi pčelarstvom? Ako ima koji, molim Vas označite mi njegovu točnu adresu. Očekujem što skoriji odgovor i šaljem hrvatski pčelarski pozdrav. — Istom poštom otposlano je šest brojeva „Hrv. Pčele“ od godine 1914.«

Državne željeznice i pčelarstvo. Neka su ravnateljstva državnih željeznica odredila naredbenim putem, da se svi nasipi i bedemi, kojima prolazi željeznicu, imaju zasijati medonosnim biljkama u onim prijedelima, gdje se narod bavi pčelarstvom. Željezničkim namještencima pak, osobito onim na stražarnicama, imaju se podjeljivati potpore, ako se žele baviti pčelarstvom. I kod nas nalazimo pri mnogim željezničkim stražarnicama manjih i većih pčelinjaka, ali nasipi su većinom obrašteni raznim dračem, a medonosnih biljaka nalazimo vrlo slabo.

Propolis i kurje oko. Da je ljepivi vosak (propolis), što ga pčele preko ljeta, a osobito pod jesen vrlo

mnogo unašaju, jako dobro sredstvo proti kurjem oku, to je poznato, samo se rijetko rabi. U jednim »Elsaslotrinškim« pčelarskim novinama naišli smo na slijedeći recept: »Na večer, prije nego podješ spavati, stavi noge u škaf vruće vode (Fussbad), pa kada su se noge dovoljno raskvasile, obreži oštrim, ali čistim, nožem kurje oko štograd bolje možeš, samo oprezno, da se ne okrvariš. Obriši tada noge, a na kurje oko stavi malo toploga propolisa, pa da preko noći ostane na kurjem oku. poveli to. Drugi dan možeš propolis, a s njim i kurje oko s prsta skinuti i riješen si svake daljne боли.«

Upliv potresa zemlje na pčele. Švicarski pčelarski list »Schweizer Bienenzeitung« ima slijedeće opoznje jednoga pčelara: »Kada se je 20. srpnja 1913. osjetio kod nas dosta jaki potres, bio sam baš kod pčelinjaka. Pčele, osjetiv potres, navališe sa nekom panikom van. Kad sam otvorio jednu džirzonku, nisam u njoj našao pčela, dapače i zaleženo saće napustiše pčele. Nakon kakovih 10 časaka vratise se opet pčele, ali takovom žurbom, da sam jedva dospio povađene okvirce opet natrag staviti. Pčele su bile vrlo uzrujane i uprayo briesne.«

Cijena medu i vosku. Za vrijeme između 13. i 19. lipnja bila je ta cijena na bečkom tržištu, dakako u veleprodaji ova:

Med: Obični muljani med = 100 K . . . po 1 mtrc.
Cijedeni med = 108—114 K . . . po 1 mtrc.

Vrcani med = 118—125 K . . . po 1 mtrc.

Vosak: Žuti pčelinji vosak = 405—410 K po 1 mtrc.
Bijelj. afrik. vosak = 440—470 K po 1 mtrc.
Tuzemni bijeljeni vosak bez garancije = 400—430 K po 1 mtrc.

Oružnici kao pčelari. Gospodarsko društvo za vesprimsku županiju u Ugarskoj iznenadilo je gospodarske krugove s novosti, koja će mnogo pridonijeti gospodarskom napretku tamošnjega žiteljstva. Na prijedlog svoga tajnika zamolio je pomenuto gospodarsko društvo ministarstvo za poljodjelstvo, da bi ono uredilo u oružničkoj vojarni u Vesprimu uzorni pčelinjak, s kojim će upravljati momčad tamošnje oružničke postaje. Ministarstvo se je toj molbi odazvalo. Započedništvo oružničko slat će svake godine po nekoliko oružničkih potčasnika na pčelarski tečaj u Jedlovo (Gödöllő) na veliku ugarsku državnu pčelarsku školu, pa će ovi, vrativši se kući, podučavati, ostalu momčad u racionalnom pčelarenju. Kašnje će se dijeliti pčelci i pojedinim oružničkim postajama. A šta i kako je kod nas u Hrvatskoj?

»Gospodarski list« br. 4. 1914.

Medovina po francuskom načinu. Profesor bordovskog sveučilišta Gayon preporučuje ovaj način pravljenja medovine: Na litar vode treba uzeti $\frac{1}{4}$ kigr. vicanoga méda. Med se u mlokoj vodi rastopi, pa onda u čisto bure saspe. Da medovina dobije potrebnu kiselinu, treba ne 100 htara tečnosti dodati 50 grama birze (striješi). Da se vrijenje što skorije izazove, treba u tekućinu metnuti vinske stelje (ataloga), jer medovina teško i vrlo sporo previre. Osim toga može se i sitno isjecanim suhim (kupovnim) grožđem (cibebama) izazvati vrijenje. Tko ne podnosi onaj silan ukus od meda, skorije može ga ublažiti na taj način, da baci u bure malo suhog zavinog cvijeta; onda će medovina dobiti i veoma prijatan miris.

Staklenke za med. Ilustrovane cjenike naše domaće tvrtke: Vj. Franz, Zagreb razaslati ćemo kao prilog 8. broju „Hrv. Pčele“, na što već sada naše pčelare upozorujemo.

Od uredništva.

Ovogodišnje rojenje otpočelo je još kasnije od prošle godine. Glavno je rojenje bilo mjeseca lipnja, pa je potrajalo do polovice srpnja. Uredništvo „Hrv. Pčele“ razaslalo je diljem Hrvatske i Slavonije oko 50 rojeva, a svi su na određeno mjesto dobro prislijeli, izim jednoga, koji je, kako nam se javlja, u Zagrebu stradao. Dva su rojave godine otposljana i u Dalmaciju g. profesoru Buriću u Dubrovnik, pa su onamo vrlo dobro prislijeli, a nas upravo veseli, da je g. profesor s njima veoma zadovoljan.

Osobito smo znatiželjni, kako će proći dva lijepa roja prvaca, koje odaslasmo ča u Ameriku u pokrajinu Illinois, ali se nadamo najboljemu, jer su i prije 4 godine onamo dva roja sretno prislijela. Nastojali smo, da sve naše pretplatnike što bolje poslužimo, pa ako nismo mogli svim tražbinama posve udovoljiti, neka nam se ne zamjeri, jer smo prema ovoj neobičnoj godini zaista još dosta učinili. Upozorujemo na razne praktične upute, što ih u „Hrv. Pčelu“ uvrštujemo, pa molimo sve naše pretplatnike, koji još pretplate poslali nisu, da to što prije učine, jer nam neuredno šiljanje pretplate činivelikih neprilika.

Oglas.

Prodajem

us povoljne uvjetu 50 komada pčelaca, a svi su u dobrom stanju; 26 ih je u dširsonkama sa 3 etaže i 30 okviraca, a 24 ih je u dširsonkama u 2 etaže i 20 okviraca. Željenička postaja nije daleko. Tko kupiti želi, neka se obrati na Franju Kollera, pčelara u Borovu (kod Vukovara).

Jedan mladić,

koji je upućen u napredno pčelarenje, pa i vrlo vješto barata sa pčelama, traži namještenje kod kojeg gospodarstva, ili kojeg posjednika, gdje bi se mogao pčelarstvom baviti, a us to je pripravan i druge poslove obavljati. Pobliže informacije daje uredništvo „Hrvatske Pčele“ u Osijeku III.

Pozor!

U društvenim prostorijama izložen je u posebnim staklenkama vrlo lijepi vrcani med bagrenovac i lipovac. (Sadržaj jedne staklenke je $\frac{1}{2}$ kgr.) Društveni članovi i pretplatnici „Hrv. Pčele“ dobivaju jednu takovu (hermetički) satvorenu staklenku meda sa 90 filira. Društvene se prostorije nalaze u donjogradskoj nišoj pučkoj školi sobe br. 25., a društveni podvornik stanuje u istoj zgradi

Prodaje se

18 komada napućenih i potpuno izgrađenih „amerikanti“. Reflektanti neka se obrate usmeno ili pismeno na g. Ferdu Schmiedereru, predsjednika naše pčelarske podružnice u Dalju. Isto tako skupila je ta podružnica oko 4–5 metričkih centi lijepoga vrcanoga meda, a biti će ga sa mjesec dana i više, pa tko potrebuje veći kvantum meda, neka se tamo obrati; dobit će ga us povoljne uvjete.

Organ hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva u Osijeku. I. podružnice u Valpovu, II. podružnice u Vinkovcima i III. podružnice u Dalju.

Ovomu je društvu pokroviteljem hrvatski ministar Preuzvišeni gospodin Theodor grof Pejacsevich.

Uređuje: Bogdan Penjić.

Izlazi svakoga mjeseca na cijelom arku (8 stranâ). — Članovi društva dobivaju list besplatno. — Ako bi koji od nečlanova taj list želio, može ga dobiti za godišnju preplatu od 6 kruna. — Oglasi se primaju, te se plaća za petit-pismeni redak 16 fil. — Za inače tiskane oglase prama veličini prostora. — Preplata, članci, dopisi i razna pčelarska pitanja šalju se na Uredništvo Osijek, donjni grad. Društveni član, ako se obveže, da će svake godine pripisati izvoran dopis od najmanje 3 tiskane strane u opsegu u društveno glasilo, može biti po odboru imenovan dopisujućim članom, a kao takav ne plaća godišnjega prinosa.

Broj 10., 11. i 12. U OSIJEKU, za mjesec listopad, studeni i prosinac 1914. Tečaj XXXIV.

Zvonimir Žepić,

I. odjelni predstojnik za narodno gospodarstvo.

Njegovo ces. i kralj. apoštolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je Previšnjem rješenjem od 28. rujna t. g. banskog savjetnika kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, Zvonimira Žepića, pre milostivo imenovati odjelnim predstojnikom rečene zemaljske vlade, odjela za narodno gospodarstvo.

I tako je taj dugo i željno očekivani novo kreirani IV. odjel naše kr. zem. vlade dobio svog prvog predstojnika u osobi presvjetlog gospodina banskoga savjetnika Zvonimira Žepića.

Odjelni predstojnik Zvonimir Žepić jest odvjetak stare hrvatske porodice, a rodio se je u Varaždinu godine 1863. Svršio je pravo i državoslovne nauke na hrvatskom sveučilištu u Zagrebu, te je već godine 1885. stúpio u službu

kao perovodni vježbenik kr. zem. vlade. God. 1887. imenovan je kotarskim pristavom, a već slijedeće godine vladinim perovodom. Mi ga lično upoznasmo prije dvadeset godina, kad je godine 1894. došao kao kotarski predstojnik u Đakovo. Tu je kao agilan i vješt upravni činovnik razvio svoju djelatnost u svakom pogledu vrlo energično, a kad je g. 1901. imenovan županijskim tajnikom u Osijeku, povjerena mu je i uprava virovitičke županije, dok nije god. 1903. imenovan kr. podžupanom županije virovitičke. Godine 1906. ostavio je ravnu Slavoniju i grad Osijek, te se je preselio kao imenovani kr. podžupan županije Zagrebačke, u grad Zagreb. Tu je djelovao do god. 1909., kad je pridijeljen na službovanje kr. zemaljskoj vladi, gdje je u siječnju 1911. imenovan odsječnim, a već nakon dva mjeseca banskim savjetnikom. Kao banski savjetnik upravljao je veoma savjesno i upravo zdušno odjelom zemaljske vlade za bogoštovlje i

nastavu do konačnog popunjena toga mesta odjeljnim predstojnikom.

Za svoje zasluge u revnom i požrtvovnom izvršivanju preuzetih dužnosti, odlikovan je g. Zvonimir Žepić prošle godine viteškim krstom reda Leopoldova.

I ove godine, otkako je buknuo evropski rat, preuzeo je g. Žepić vrlo teško i odgovorno mjesto kao vladin povjerenik za grad Zagreb i županiju zagrebačku.

*

Isti dan 3. listopada o. g., kada je imenovanje g. Žepića, odjeljnim predstojnikom zem. vlade za narodno gospodarstvo proglašeno u službenim »Narodnim Novinama«, upravilo je »Hrv. slav. pčelarsko društvo u Osijeku« slijedeću brzjavnu čestitku:

Presvjetlom gospodinu Zvonimиру Žepiću, predstojniku vlade, odjela za narodno gospodarstvo u Zagreb.

»Veseljem pozdravljamo Vašu Presvjetlost na čelu hrvatske narodne privrede; na Previšnjem imenovanju najsrađnije čestitamo!

Za »Hrv. slav. pčelar. društvo u Osijeku« Maksimiljan Pichler, predsjednik; Bogdan Penjić, tajnik.

Na ovu čestitku stigao je predsjedništvu »Hrv. slav. pčelar. društva u Osijeku« slijedeći vlastoručno pisani odgovor:

Slavno predsjedništvo!

Na srdačnoj čestitci povodom Previšnjega mojega imenovanja predstojnikom kr. zemalj. vladnoga odjela za narodno gospodarstvo, molim primite moju najtopliju hvalu.

S odličnim poštovanjem
Zvonimir Žepić v. r.

Mi s naše strane možemo čestitati hrvatskomu narodu, što je postao prvim predstojnikom novo ustrojenoga odjela zemaljske vlade za narodno gospodarstvo g. Zvonimir Žepić, jer smo više neg uvjereni, da će taj vladin odjel, pod ravnanjem njegovim svojski raditi onamo, da se sve grane našega narodnoga gospodarstva privedu novomu životu i što agilnijem i naprednijem djelovanju. Pogotovo se posve opravdano nadati možemo, da će i napredni način pčelarenja, kao i jedini u nas hrvatski pčelarski list »Hrv. Pčela« imati uvijek u odjelnom predstojniku za narodno gospodarstvo svog moćnog prijatelja i zaštitnika, pa ga zato i mi na tom odličnom ali i velevažnom mjestu od srca pozdravljamo.

Uredništvo.

Med za okrepnu i kao lijek.

Uovo doba, gdjeno se u većem broju pojavljuju razne vratne bolesti, a plućne su bolesti i onako na dnevnom redu, mislim da će mnogomu dobro doći, ako ovdje nabrijom pojedine slučajeve, u kojima čisti vrcani med upravo čudotvorno djeluje. U medu su sadržana takova posebna svojstva, da ga nije moguće nikakovim drugim umjetnim proizvodom nadomjestiti. Radi toga i jesu mnogi umjetni proizvodi, koji se dandanas, žaliboze, prodaju pod lijepo zvučnim imenom »med«, prosta sljeparija, koju bi trebalo odlučno progoniti i najstrožije kazniti. Najsvetija bi zadaća nas pčelara imala biti, upućivati ljudi svakom zgodom na dobra i nenadoknadiva svojstva čistoga pčelinjega meda, pa ih ozbiljno odvraćati od raznih zdravljivo škodljivih surogata.

Čisti vrcani med nije samo osvježujuća, nego i eminentno oktepljujuća hrana, pa je zato on jedno

izvrsno sredstvo proti slabosti, a u mnogim slučajevima i proti opakoj sušici. Navesti ću ovdje neke pojedine slučajeve bolesti i kako se te bolesti u narodu liječe medom.

Proti kašlju i promuklosti se uspješno rabi uvarak od žalfije, zasladden čistim vrcanim medom. U pol litre vode ukuha se žalfija, koliko je sa tri prsta primiti možeš, a kada se taj čaj procijedi kroz beznu krpicu ili gusto sito, zasladi se sa 4 žlicice meda. Taj se tako zasladi i čaj, sve po jedan decilitar ispije u pet obroka na dan.

Proti kašlju hripcavcu dobro djeluje čaša vruće vode sa par kapljica limunovog soka i zasladdenom jednom žlicicom meda. Ispije se mlako, a ne vruće.

Proti katarhalnom kašlju i probadanju piće se med u kavi.

Proti kataru i promuklosti uzima se svaka dva sata mala žlica tekućega meda. Da još sigurnije

djeluje, primješa se medu žumanjak od jajeta i nekoliko kapljica ulja od mandula.

Proti vratobolji i oteknutim žlijezdama vrlo dobro djeluje, ako se vrat češće progurgla medom zasljenim čajem od žalfije.

Bolovi u želudcu: U pol litre vode skuhaj pol žlice januša (*Anis-Pimpinella Anisum*) i k tomu primješaj 4 žlice čistoga vrcanoga meda. Od toga uzmi svaki sat po jednu žlicu. Vrlo dobro djeluje, ako k medu primješaš svježe sirovo jajce, jer je to hranivo i lako probavljivo.

Proti sipljivosti (Asthmii) uzima se u jutro i na večer po jedna žlica gorkoga meda. Probavljivost se uopće jako pospješuje, ako se redovito uzima med k zajutarku. (Zagrebački pčelari potužili su mi se, da im pčele, baš za cvatnje pitomoga kestena, unašaju gorki med, a taj bi med mogao biti vrlo ljekovit.)

Za rekonvalescente se preporuča slijedeće: U čašu dobrog piva primješa se jedna ili dvije žlice čistoga meda i dva do tri žumanjka od jajeta. Ta se smjesa stavi k vatri i tako dugo mijesha dok ne bude skroz vruća i pjenasta. Od toga uzima rekonvalescent svaki sat po jedan dobar gutljaj.

Tko želi dobro i slatko spavati neka rastopi žlicu čistoga meda u čaši gorke vode, k tomu primješa sok iz polovice limuna, pak to neka ispije prije spavanja.

Slabokrvne i bljedeljude okrepljuje med, ako ga uzimaju na raženom kruhu, pa se često gibaju na svježem zraku. Isto tako okrepljuje čisti vrcani med i stare oslabljene ljude, ako ga ovi uživaju svaki dan na krugu.

Slaboj djeci neka se dade svaki dan pol litre mlijeka, zasladena sa 2 do 3 žlice meda. Polovicu toga neka ispije dijete u jutro, a drugu polovicu na večer.

I dojenčadi treba davati meda! Često se dođa kod dojenčeta, da mu prvi mjeseci pokrije jezičak

neka debela bijela kožica. Ako se ta sluzna kožica ne odstrani, pojave se ispod nje mjeđurići, koji zadaju djetetu silne bolje, kada sisa. Najbolje je sredstvo proti tomu čisti vrcani med. On čisti jezik i nebče, odstranjuje iz ustiju i iz vrata sve škodljive gljivice, pa tako izvrsno djeluje na želudac i vrat. Da te djetešće po noći ne uznemiruje češćim plačem, podaj mu s večera pol žlice tekućega vrcanoga meda, pa će imati cijelu noć mira.

Vrlo dobar čaj proti uzrujanim živcima: Lipov čaj zaslađi čistim vrcanim medom, pa mu pridoj malu žlicu dobrog ruma. Jednu čašu tako prirede nogu čaja, ali neka bude što vruća, ispi prije spava nja pa će ti se umiriti živci.

Proti raspučanoj koži na rukama jest najbolje sredstvo medena voda, ako joj se pridoda nešto glicerina.

Oni, koji pate od reumatizma, neka dugo i ustrajno uživaju med, jer u svakom zrelom medu ima mravinje kiseline, a ta liječi reumatizam.

Na opekline djeluje med upravo čudotorno, ako se njim oblože. Ako se rane od opekline gnoje, treba ih svaki dan dva do triput isprati i to mehkom sružvom, namočenom u mlaku medenu vodu. Medena se voda mora svaki dan napraviti i to u četvrt litre vode razmoći se jedna žlica meda.

Iz svega što ovdje navedosmo, vidi se, kako se čisti vrcani pčelinji med može rabiti i to najbojnjim uspjehom proti raznim bolestima. Upozoriti samo moramo, da se taj med mora uvijek rabiti u tekućem stanju, a nikada kristalizovan. Pa kada je čisti vrcani med zaista tako dobar, koli za lijek, toli i za okrepnu, treba mu zapremiti častno mjesto među hranivom za djecu, odrasle i starije ljude. Svaka obitelj neka ima uvijek u zalihi po koju bočicu čistoga vrcanoga meda.

B.

Pauci kao neprijatelji pčela.

(Po gospodarskom savjetniku Wüsttu preveo B. P.)

 a mnogobrojnih svojih botaničkih šetnja po šumama i poljanama, uvijek sam, kao oduševljeni pčelar, vrlo mnogo pažnje posvećivao pčeli i njenoj paši. Svake godine nalazim još uvijek po šumskim obroncima, pa i po ledinama i livadama dosta drača (*Carduus oleraceus*), čiji cvijet od mjeseca srpnja pa do konca rujna pruža našoj pčelici dobru pašu glede meda i peludi.

Ali žalibiože našao sam i mnogo mrtvih pčela, kod kojih mi je pelud na stražnjim nožicama bila jasnim dokazalom, da su te sirotice, sakupljajući med, zaglavile. Pri točnijem promatranju našao sam množinu sine paučine, isprepletene po cvijetu toga drača, a pregledavajući pomoću lupe (stakla) i same pčele, našao sam, da su i one tom paučinom opletene. Daljnjim točnim proučavanjem otkrio sam u cvijetu mnoštvo posve sitnih

zelenih pauka, od kojih sigurno i potiče ona množina fine paučine po cvijetu, koja služi stupicom ili zamkom za hvatanje pčela. Ja sam u svako doba dana pozornim okom sve to pratilo, ali na žalost nisam mogao pronaći, kako ti pauci te mreže pletu, jer oni to svakako bilo rano u zoru, ili kasnije na večer čine. Po cvijeću toga drača sakuplja se neka ljepljiva tekućina, koja doprinaša, da se paučina tim čvršće obavije oko pčelinjeg tijela, Pčele, da se riješe te paučine, one se formalno valjavaju po cvijeću, pa se tako dugo muče, dok ih napokon ne oslobođi smrt svih tih muka. Mnoge pčele, boreć se tako, popadaju sa cvijeća na zemlju, gdje ih točnjim istraživanjem možeš naći.

Veliki je neprijatelj pčelama među paucima i tako-zvani žuti rakovičar (*Thomisus vitus*) (*Krabben-spinne*). Tog sam pauka našao i na draču, ali ponajviše na mrazovcu (*mrazova sestrica — Colehicum autumnale*).

Točnjim istraživanjem opazio sam do mojih nogu množinu rascvatenog mrazovca ispod drača. Tu sam spazio na cvjetu jednog žutog rakovičara, kako se je uhvatio u koštac sa pčelom. Borba je trajala nekoliko časaka, dok nije pčela, već posve omamljena, pala na zemlju, ali s njom i pauk, koji ju je sa svojih osam nogu čvrsto obujmio i borbu na život i smrt i na zemlji nastavio. Pokušao sam slamkom rastaviti pauka od pčele, ali nije išlo, a kad sam upotrebio silu, bilo je već prekasno, jer je pčela sva izmučena i omamljena naskoro

umrla. Kašnje sam nastavio istraživanja u tom smjeru, pa sam skoro na svakom desetom cvjetu mrazovca našao pauka rakovičara, kako vreba na pčelu. Taj se pauk skrije na protivnoj strani cvijeta, a čim se pčela spusti na cvijet, on se pojavi i munjevnim brzinom bací na pčelu; obavije ju svojim nogama i stane štipati po glavi tako dugo, dok ju ne smuši i usmrti. Čudnovato je da ta maljušna životinjica, koja je mnogo manja od pčele, ovu ipak nadvlada i ubije. Ustanovio sam, da se u ove životinjice na vrhovima svake štipaljke, koje naliče otrovnom zubu u zmija, nalazi sičušan otrov, pa stoga se nekom sigurnošću ustvrditi može, da se tu nalaze otrovne žljezde, iz kojih taj pauk pušta otrovne šokove u nagnjenu ranu pčele, pa ju tim omami i ubije. Dok je pčela mirna ne miče se ni pauk, ali čim se pčela samo malo makne, navali na nju iznova pauk kao bijesan, dok ju posve ne usmrti.

Po svemu, što sam ovdje naveo, vidimo, da naše neumorne pčelice imadu opasnih neprijatelja i izvan svoga ulišta, jer osim navedenih paukova ima sigurnošć i više vrstih paukova, koji su svojim mrežama veoma opasni po život pčele medarice.

Slične slučajeve bi mogao navesti i kod običnoga vriješa (*Erica vulgaris*), ali tu mnogo više za kišovitoga vremena, a znatno manje za lijepih i vedrih dana, zato je posve opravdana rečenica među pčelarima: »Pada li za cvatnje vriješa kiša, tada vriješ cvate za pauke, a ne za pčele.«

Pčelinja paša.

Razuman se gospodar stara, da mu blago bude što ljepše i što bolje, skrbi se zanj i brine, da ima što više i što bolju hranu, jer znade, da će mu ono tim više korist donijeti, čim ga bolje hrani i timari. Brine se nadalje, da oduzimajući zemlji što veći prihod, njoj to vrati gnojenjem i valjanim obrađivanjem. Za vinograde i voćnjake vrijedi to isto. U kratko svaka grana poljoprivrede valjano obrađivana ili uzgajana donosi svome vlasniku tim veću korist, čim se više oko nje stara i brine.

Što vrijedi za ostale grane poljoprivrede, vrijedi i za pčelarstvo. I ono donosi pčelaru samo onda redovno koristi, ako i pčelar sam o njem vodi ozbiljna računa, Prošla su zlatna vremena, kad je bila glavna skrb pčelareva pohvatati i istresati rojeve u ulišta pa »mirna Bosna«. Kad u jesen, a ono ne možeš da ih dignes kako su puna i teška. Onda je bilo kod nas na pretek

šuma, livada, pašnjaka, grmlja i voćnjaka, pa nije bila prijeka potreba brinuti se za pčelinju pašu. Sada je drugo. Ne staje šuma, grmlja i pašnjaka, ne staje dakle i paše naših miljenica. Valja dakle da se pobrinemo za pašu, jer bez valjane i izdašne paše nema meda.

Razuman pčelar mora dobro poznavati svoju okolicu, mora znati, kakva je paša i u kojem mjesecu. Prema tome mora udesiti svoj rad t. j. mora nastojati, da svojim pčelicama pribavi dobru i izdašnu pašu sijanjem raznovrsnih medonosnih biljaka, sadnjom takvog drveća i grmlja, koje pruža pčelicama obilje peludi i slatkog soka ili nektara. Ima dakako godina, kada i nevještom pčelaru podje zu rukom te dobije dosta meda, ali te su veoma rijetke, pa to nije njegova zasluga, jer i: »čorava koka katkad nađe zrno.«

I u lošijim za pčelarstvo krajevima uspije se racionalnim pčelarenjem samo onda, ako jake pčelce prevo-

zimo u pravo vrijeme u one predjele, u kojima ima dosta dobre i obilne paše za pčele. Ta eno nam naših pčelara u donjem Srijemu, Podravini, oko Mostara, Vareša itd., koji samo na taj način mogu uspjeti pčelarenjem. Ne može svaki pčelar putovati sa svojim pčelicama, no zato neka nastoji o tom, da se u njegovoj okolini sadi medonosno grmlje i drveće, te siju onakve biljke, koje uz inu korist još i obilno mede.

I oko samoga pčelinjaka, makar i malo, treba sijati medonosno cvijeće i bilje, a saditi isto takvo grmlje i voćke. Po sjenokošama i pašnjacima valja sijati one trave i ono krmno bilje, koje je zgodno za hranu blaga, a koje ujedno obilno medi. Pokraj pašnjaka, puteva i po parkovima treba saditi drveće, koje ima ne samo službitij za ukras i hlad, već koje će i našim pčelicama давati obilje nektara i praška. To isto ima vrijediti i za urešno grmlje.

Po našim dvoredima i parkovima viđamo koje-kakve ajlantuse, okrugle akacije i još neko drugo drveće, koje ne pruža pčelicama ama baš ni zere meda ni praška, umjesto našega krasnog slovenskog drveta, naše lipe, koja nam daje obilje ljekovitoga cvijeta, a pčelicama slatkoga nektara. Ta tko nas ne zna za lje-

koviti lipov čaj i med lipovac, A ipak se kod nas tako malo sade lipe, jer nisu u modi.

Bagrem (akacija) obični također daje izvrstan ned bagremovac.

Ljeska je veoma nužna u pčelarstvu, jer daje pčelama obilno praška u rano proljeće, kad ga pčele najviše trebaju, a kad ga u prirodi inače veoma malo nalaze. Osim toga su lješnjaci veoma traženi u trgovini. I vrba daje pčelama mnogo plodudi, a šibe se upotrebljavaju za pletenje košara itd. Divlji i pitomi kesten, javor, bukva, dren, bijeli jasen, a uz to i sve razne vrste voćaka treba saditi, gdjegod imamo prostora.

Od grmlja treba osobitu pažnju obratiti na ribiz, ogrozd, malinu, crveni glog, jasmin, kupinu itd. Po vrtovima valja sijati i saditi raznovrsno cvijeće i povrće kao: rezedu, sunokret, slez, majčinu dušicu, matičnjak, vriesak, pa tikve i kраставце itd.

Napokon se preporučaju za sijanje vani u većem razne vrste djeteline, grahorica, heljda, olaj ili repica, boreč i facelija. Ove dvije posljednje biljke mogu se sijati dva do triput godišnje, te se može udesiti, da cvatu onda, kad u nas nemaju pčele druge izdašne paše. Daju obilno meda, te ih pčele oblijeću od rane zore do kasne večeri.

„Gospodarski list.“

Pretjerivanje pčela.

(Piše: Milan M. Martinović.)

Veoma štetan običaj postoji kod naših težaka, što pčele oko Lučina sumporom uguše, na vatri pale i vodom ubijaju. Istina u ovo doba ne će pčele imati legla, te će barem med biti čist od pčelinjeg crva, ali ovim načinom zatremo svoj pčelinjak ubijajući hiljade vrijednih radilica, koje bi nam do godine bile od neocjenjive vrijednosti.

Ako već ne znamo ni na koji način sebi pomoći, da do meda dođemo, to će mnogo pametnije i korisnije biti, da pčele, koje smo iz košnice istjerali, poprskamo medljonom vodom, te podaspemo pod koju od slabijih prisada (košnica ostavljenih za prezimljenje). Ovakvo radeći pojačali smo naše košnice, koje će jake i snažne dočekati proljeće i dati rane rojeve. Što se naši pčelari težaci boje, da im jaka društva trebaju mnogo meda, nije opravданo, naprotiv razmjerno mnogo manje meda potroše jaka društva, nego slaba, koja su primorana radi održavanja toplote mnogo više meda trošiti, nego što im je inače potrebno za održavanje života.

Razumjeva se, da svaka anača (prisad), ako je i slaba bila pčelom, mora imati u jesen 6—8 i više kilograma čista meda, ako hoćemo, da čila i zdrava iz zime izđe. Ako je inače laginja, treba joj još za lijepih dana potrebnu količinu meda ili iskuhanu šećera dodati, da u zimu ili rano u proljeće ne kuburimo neprestanim prihranjivanjem, koje ne samo da je skopčano s velikim trudom i rizikom, nego je i štetno, pošto pčele uslijed prihranjivanja i pri najružnijem vremenu izlijeću iz košnice i tako, radi neumornosti pčelareve, ginu i propadaju.

Pčelar, koji zna na vrijeme upotrebiti nastavke i podloške sa okvirima, ne će trebati u nevrijeme svoje pčele pretjerivati, sumporom gušiti i tome slično? Upotrebljavanje nastavaka i podložaka jest lak posao, u kom će našeg težaka moći uputiti svaki napredni pčelar, koji je donekle upućen u novi način pčelarenja sa pomičnim saćem.

Naprednom pčelaru u ovome dobu pruža se prilika, da svoj pčelinjak umnoži, ako ima potrebiti broj

praznih sanduka sa pokretnim saćem i dovoljno zališnih okviraca punih medom.

Istjerivanje pčela iz pletara najjednostavnije se obavlja ovako: U košnice američke ili uspravljene džirzonke stavi se potreban broj okvira sa medom i rđom (peludi).

Pripremljene zatvorene košnice donesemo na mjesto, gdje ćemo preduzimati opijanje pčela u pletarama.

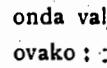
Na nekoliko metara pred pčelinjakom iskopamo okruglu jamu, duboku 3 cm., a široku od prilike, kolika su usta od pletare.

Na jamu stavimo rešeto, a na rešeto košnicu pletaru, iz koje namjeravamo istjerati pčele. Svu košnicu zajedno sa rešetom treba dobro obmotati čaršafom (platnom).

U jamu pod rešeto stavi se suha salitrena krpica (10 cm dugačka i 5 cm široka). Krpica se zapali tako, da sav dim ulazi kroz rešetku u košnicu Pčele, opojene od dima, padaju na rešeto; a da brže ide, treba katkad udariti rukama po košnici. Čim krpica izgori, a iz jame prestaje izlaziti dim, košnica se digne, opojene pčele od dima sašpu se u pripravljeno saće u košnici. Ako nijesu sve pčele iz pletare ispalje, treba isti pokušaj preduzeti

2—4 puta. U jednu košnicu sa pokretnim saćem možemo sasuti i po tri roja zajedno.

Ako se racionalnom pčelaru iz kojih bilo uzroka desi, da mu košnice ostavljene za prezimljenje nemaju zadosta meda, može se pomoći medom iz pletara ovako:

Kad pčele iz pletare istjeramo, izvadit ćemo klijenti ponajprije pritke ili prečke. Košnica se uzme prebarce i okrene tako, da saće stoji ploštimice, a zatim se udari njom na jednu poširoku pripravljenu dasku. Mlađe saće otpast će odmah, a starije nakon 2—3 puta, kada udarimo u dasku. Izvadeni saće urežemo u okvirce, a u nakrst (+) uvežemo pamukom. Ako je saće mlađo, onda valja staviti uzduž i poprijeko dva reda pamuka ovako: Krajeve od pamuka svežemo na drugoj strani okvira, a zatim okvire polagano i oprezno sa stola dignemo, nastranu ostavimo, te i nadalje tako radimo. Zgodnije i sigurnije ćemo sat, a osobito ako je mlađ, podići, ako sat sa okvirom leži na daščici nešto većoj, nego je okvir, pa sat zajedno sa tom daščicom ispravimo — podignimo.

Ako postupamo u smislu opisanih načina, stat ćemo na put štetnom zatiranju naših pčela u jesenjem dobu; naše ćemo domaće pčelarstvo u kratkoj budućnosti znatno unaprediti.

Med u kućanstvu.

(Šakupio: Bogdan Penjić.)

(Nastavak.)

Za 10 litara mednoga vina od ribiza. Bobice se zgnječe, pa tako zgnježene najprije ostave do 3 dana gdjegod na hladnom mjestu, a tada se sprešaju. Zatim uzmi 3 litre soka od ribiza, 6 litara vode, 1 kilogram vrcanoga meda, 60 dekagrama grožđica, 10 grama birze (Weinstein) i jednu punu kašiku (žlicu) jamaikaruma. Med, grožđice, birza i rum se ima najprije izmješati, u vodi dobro provrijeti, pa tada toplo u posudu ili dotičnu flašu za vrijenje naliti.

Za 10 litara mednoga vina od jagoda. Uzmi 6 litara soka od jagoda, 3 litre vode, 1 kilogram vrcanoga meda i 10 grama birze. Med i birzu zajedno kuhaj, pa tada mlako sa onim drugim smješaj.

Za 10 litara mednoga vina od malina. Uzmi 7 litara soka od malina, 2 litre vode, 1'4 kilograma vrcanoga meda i 10 grama birze. Med i birza se zajedno prokuhaju, a tada mlako sa drugim smješom. Dobro izmješana tekućina nalije se u posudu i ostavi

da provrije. Kada je prestalo vrijenje, a tekućina se je već pročistila, treba ju oprezno pretočiti u čiste flaše, dobro zatvoriti i kamo u hlad pohraniti.

Za 10 litara mednoga vina od kupina (Brombeeren). Kupine se najprije dobro isperu, pa tada zgnječe, zatim im se primješa malo vode i nježno meda, pa se tada ta smjesa na topлом mjestu češće ispremješa i ostavi vrijenju. Čim opaziš, što obično bude već za 2—3 dana, da se mjehurići dižu, a ti procijedi sav sok, pak smješaj kako slijedi: 3'4 litre soka od kupina, 5 litara vode, 1'2 kilograma vrcanoga meda i 5 grama birze. Med i birzu, kako i drugdje rekoh, opet najprije zajedno prokuhaj, pa mlako primješaj.

Za 10 litara mednoga vina od ogrozdja. Sa ogrozdima se postupa upravo kao i sa kupinama, pa se uzme: 7 litara soka od ogrozda, 2 litre vode, 1'2 kilograma vrcanoga meda i 5 grama birze. Med i birzu treba najprije zajedno prokuhati, pa tada mlako primješati

Za 10 litara mednoga vina od dudova. Uzmi 7 litara soka od dudova (postupaj sa dudovima, kao i sa kupinama), 2 litre vode, 1 kilogram vrcanoga meda i 10 grama birze. I ovdje se med sa birzom najprije prokuha, pa ostalom soku mlako primješa.

Medovina, kako ju Francuzi priređuju. Profesor bordoškog sveučilišta Gayon preporučuje ovaj način pravljenja medovine: Na litar vode treba uzeti $\frac{1}{4}$ kgr. vrcanoga meda. Med se u mlakoj vodi rastopi, pa onda nalije u čisto vinsko bure. Da medovina dobije potrebnu kiselinu, treba na 100 litara tekućine dodati 50 grama birze. Da se vrijenje što skorije izazove, treba metnuti u tekućinu vinske stelje (talog), jer medovina sama teško i vrlo sporo vrije. Osim toga može se i sitno isjeckanim suhim (kupovnim) grožđicama (cibebama) izazvati vrijenje. Tko ne podnaša onaj ukus od meda, može si pomoći tako, da priredi med za medovinu isto onako, kako sam to opisao u općenitom naputku kod konzerviranja voća u medu.

Medica t. j. medom zasladiena voda bio je uopće prvi umjetni napitak za ljude, a u prastaro doba već preporučivao je Hipokrat taj napitak u raznim bolestima. Medica je zaista (1 dio meda na 6 dijelova vode) vrlo tečno i hlađeće piće. Bolesnika, koji je u vatrūštini, kao kod vrućice, upale pluća itd. ovaj napitak krije i hlađi. Ja sam to i na sebi iskusio; prebolio sam sretno, bez ikakovih posljedica, 5 put upalu pluća. Kad sam u vrućini ležao, pio sam upravo pohlepljeno svježu vodu, zasladienu čistim vrcanim medom. Taj me je napitak ne samo hlađio, nego i hranio.

Meth (Hydromel). Sprvine je to bilo piće, kao i medica, ali kašnje su ostavljali priređenu medicu, da provrije, pak se je zato i „meth“ računao među opojna pića.

Medno vino (Hydromel vinosum) nije ništa drugo, nego jače ukuhana medica, koja posvema prevrije, pak se nakon češćega pretakanja u flaše puni. Ako dobro priređeno medno vino jedno 2—3 godine odleži, zadobiće tek dobrog španjolskoga slatkoga vina. Medno vino tjeri na znoj i pomaže dobroj probavi hrane, ono je ugodno opojno, pak je izvrsno uspavajuće piće. Medno piće čisti krv, jača želudac, pak je vrlo lijekovito za prsa, ako se umjereno pije. Najzdravije je, ako se svaki dan do podne ispije po jedna rakijska čašica.

Za priređivanje mednoga vina vrijede ova općenita pravila: 1. Čista i mekana svježa voda; 2. Što čišći med, to je bolje i ugodnije piće; 3. Med se mora naj-

prije u malo vode posve dobro izmješati, a zatim se dodaje više vode; 4. Medica se ima lagano ukuhavati i čuvati, da ne zagori i da se ne zādimi; 5. Za ukuhavanja se ima marljivo otpjenjivati; 6. Medno vino, koje kanimo odma trošti, dovoljno je, ako se 1 sat ukuhava, ali ono medno vino, koje želimo više godina sačuvati, mora se gušće ukuhati, a tim dužim ukuhavanjem gubi med i svoj osebujni tek. Spotonjega razloga treba medicu nekoliko puta gušće ukuhati, dodavajući dakako uvijek ponovno vode i to tako dugo, dokle ista gusta tekućina ne nosi jaje; 7. Dok je tekućina još mlaka, ima se naliti u bure, a vrijenje treba da se obavi na umjereno toplo mjestu. Da što prije provrije, treba dodati nješto vinskoga drožđa (Weinhefe), a u nuždi i pivnoga kvasca; 8. Tekućina ima valjano i sasvim prevrjeti, a za vrijenja treba nadolijevati u bure nješto slatkoga vina ili malage; 9. Kada je to medno vino već odležalo, pa nije dosta jako, treba mu dodati dobrog »Jamaika-ruma« (na 50 litara vina 1 litru ruma); Ako je medno vino u flašama, treba ove dobro (hermetički) zatvoriti.

Medno vino po receptu dra. Dzierzona.

1. recept: Slatka se medica (na 56 litara vode uzme se 15 kilograma vrcanoga meda) kuha i otpjenjuje u čistom bakrenom kotlu tako dugo, dok se na površini tekućine ne pokazuje više pjena, a ukuhana masa tako sgušne, da može nositi svježe izleženo kokošje jaje, od kojega smije samo vrh provirivati iz tekućine. Sada se sva tekućina nalije u čisto vinsko bure i natkrije mokrom beznom krpom. Bure se sa ukuhanom medicom postavi kamo na toplo mjesto, da što prije provrije. Nakon 4—6 nedjelja otoči se prevrila medica u manje bure, ali tako, da se talog procijedi kroz pusteni klobuk ili kroz flanel, t. j. ima se filtrirati. Preostane li još šta u većem buretu, ima se naliti kroz filter u flaše, koje se samo čistom beznom krpom dobro zatvore i u pivnicu spremi. Medica još i u manjem buretu naknadno vrije, zato se bure sa medicom samo slabo začepi, a čep mokrom beznom krpom pokrije. Za nekoliko dana usuši se ponješto medice u buretu, zato treba bure opet sa onom medicom iz flaša napuniti. Poslije jedne godine otoči se sada medno vino opet u drugo bure, koje se tada dobro zatvoriti i u pivnicu ili na koje drugo hladno mjesto spremi. I pri tom otakanju treba muteži trirati. Ovakovo medno vino može se u dobro zatvorenim flašama godine sačuvati, pa što starije, to biva sve bolje i ugodnije.

2. recept: Po ovom receptu bude medno vino, kao najbolji »Madeira«. Ovaj je način priugotavljanja tegotniji, ali ako je tako priređeno medno vino nekoliko godina u flašama, može se ono sa najplemenitijim i najboljim vinom mjeriti.

U bakrenom kotlu smješaj 15 kilograma vrcanoga meda sa 56 litara tekuće vode, pa to pristavi k vatri, da umjereni i polagano kuha. Pjenu neprstano skidaj sa površine, a poslije pol ure dodaj malo po malo, neprstano mješajući, $\frac{1}{4}$ kilograma fino stučene krede. Poslije tega će se na površini tekućine pokazati žilava masa, koju marljivo otpjenjuj. Kada se je tekućina već sasvim pročistila, nalij ju u čistu posudu i postavi kamo da posve ohladi i da kreda na dno slegne. Kad to zbude, odlij tada opet, — ali polagano, da kreda ostane na dnu, — svu tekućinu u onaj isti, ali sada isprani, bakreni kotao, pa opet pristavi k vatri. Sada primješaj tekućini $3\frac{1}{2}$ kilograma u fini prah satrtoga drvenoga ugljena, pa neka se opet 2 sata umjereni kuha. Poslije nalij po drugiput svu tekućinu opet u čistu posudu, da se ohladi, pa ju tada filtriraj. Filtriranu tekućinu nali opet natrag u očišćeni kotao i stavi ponovno k vatri da uzavrije. Međutim pripravi pjenušine od 30 kokošijih jaja (razumiće se samo od bjelanjaka), pa tu pjenušinu malo po maio primješaj vreloj tekućini. Tim se tekućina posve očisti, jer bjelanjak pokupi sve moguće ostatke od krede i ugljena, pa se kao pjena sakupi na površini, otkle se lako kaškom pokupiti i otstraniti može. (Kreda oduzme kiselinu, a ugljen vošteni tek). Pošto se je tekućina, nakon toga što si dodao bjelanjak, još jedan sat kuhala, otstrani ju s vatre da se ohladi. Tada ju nalij u bure, ali tako, da ae bude bure sasvim puno; otvor na buretu pokri čistom beznom krpom i ostavi tako, da polagano vrije. Dalje se sa ovom tekućinom posluži pa upravo tako, kako je to navedeno u prvom receptu.

Ovakovo vino, ako je dobro pročišćeno, može se u dobro zatvorenim flašama, pak u suhom i dobrom podrumu mnogo godina sečuvati. Flaše se imadu postaviti u vlažan pjesak, koji se od vremena do vremena polijeva solnom vodom.

Medno vino, dok je još mlado, pa nije dosta jako, ako se pomješa trpkim, osobito crnim vinom, daje vrlo ugodno piće. Uopće svako preveć trpko vino dalo bi se popraviti mednim vinom i učiniti posve ljupkim vinom.

IV. Medni likeri.

Uvjeren, da će mnogim našim domaćicama, a osobito onima po selima ili na ladanju ugoditi, ako ih uputim, kako se najfiniji likeri sa medom priređuju,

naumio sam ovom zgodom saopćiti neke vrlo dobre recepte. Slatki medni likeri priređuju se na hladno u nekoliko časaka, ako se medici premješa esenca i žesta. Ovakova je smjesa dobra i tečna, pa kad dulje vremena stoji, može to biti vrlo fino piće. Najbolji i najskuplji francuski likeri, koje poznajemo, kao »Chartreuse« i »Benediktinac« priugotovljeni su medom, a ne šećerom. Isti su likeri obično vrlo aromatični i zato osvježujući, osobito ako se piju hladnom vodom, kako se to čini sa likerom od malina, jer je tada alkohol samo 8—10%, a slador (med) sa isto toliko dijelova zastupan. Sto stariji takov liker, to je on sve jači, ali ujedno i više ljubak. Ugriju li se ovakovi likeri kroz 10—12 sati na 60—70%, to su oni već poslije 14 dana poput najfinijih likera. Likeri se moraju čuvati na mračnom mjestu u hermetički zatvorenim posudama.

Esence od malina, višanja, vanilije itd. moći je dobiti u svakoj većoj trgovini droguerija, a to ne stoji mnogo, jer je 10 grama esence dovoljno za 1 litru likera, što iznaša 10—20 filira. Žeste se također dobiva svagdje. (Za jednu litru likera treba $\frac{1}{2}$ litra žeste). Žesta mora biti barem od 91—95%, a nikada ispod 90%. Medicu se pripravi ovako: 1 se kilogram čistoga vrcanoga meda prorijedi u $\frac{1}{4}$ litre vode. Ova se tekućina mora na $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{4}$ litre ukuhati. Tekuća voda i kišnica su za to najbolje vode, ali se može upotrebiti i druga voda. (Sav trošak za litru dobrog mednoga likera iznaša oko jedne krune).

Liker se priređuje brzo i jednostavno: Uzmi oveću i zgodnu posudu (duboku zdjelu, pa unj ulij opredijeljeni kvantum žeste i propisanu količinu stanovite esence i i to dobro razmuti. Poslije 1 ure, pošto si tri do četiri put žestu sa esencom dobro ispremješao, pridodaj priređenu medicu i konačno pripravljenu hladnu vodu, ali pri tom neprstano miješaj.

Evo recepti za pojedine vrsti mednih likera za kvantum od 1 litre:

1. **Benediktinac.** $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Benediktiner-Essenz), 3 dl ($\frac{8}{10}$ litre) žeste, $\frac{1}{2}$ litre medice i 2 dl ($\frac{2}{10}$ litre) hladne vode.

2. **Chartreuse.** $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Chartreuse-Essenz), $3\frac{1}{2}$ dl žeste, 5 dl medice i $1\frac{1}{2}$ dl hladne vode.

3. **Kalmusovac.** (Calmusliqueur). $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Calmus-Essenz), 3 dl žeste, 4 dl medice i 3 dl hladne vode.

4. **Malinovac** (Himbeerliqueur). $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Himbeer-Essenz), $2\frac{1}{2}$ dl žeste, 5 dl medice i $2\frac{1}{2}$ dl hladne vode.

5. Gorki liker (Magenbitter), $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Magenbitter-Essenz), 3 dl žeste, 4 dl medice i 3 dl hladne vode.

6. Višnjevac, (Weichselgeist), $\frac{1}{100}$ litre (10 gr) esence (Weichselkirsch-Essenz), 4 dl žeste, 3 dl medice i 3 dl hladne vode.

Dodatak.

Medno sirće ili ocat.

U kućanstvo spada svakako i dobro sirće, pa i to se može prirediti od meda. Pčelari, kad priređuju medno sirće, uzimaju zato obično najlošiji med, ili onu medicu, koja preostaje kod ispiranja mednoga posuđa. Međutim tko želi imati što boljega i što jačega mednoga sirćeta, neka ni tu ne štedi medom. Napravi 10 litara medice (što je slada medica, tim će jače biti sirće), pa k tomu

primješaj 1—2 litre dobrog i čistoga vinskog sirćeta i sve to nali u zemljani posudu. Ta se posuda poveže poklopcom od papira, u koji se načini nekoliko škuljica i postavi se kamo na toplo mjesto. Štogod je ljuće vinsko sirće, to će brže i medica preći u octanu kiselinu, a što slada medica, biti će i sirće ljuće.

Dobro se medno sirće pravi i sa jabukama divljakama. Ove se divljake jabuke razrežu ili zgnječe, pak primješaju medici u zemljani posudu. Posuda se tada poveže jakim papirom i metne kamo na toplo, ali ne prevruće mjesto. Poslije tri do četiri tjedna pretvoriti će se medica u octanu kiselinu; a kad se to sirće razbisti, prelije se lagano, da se ne uzmuti u drugu čistu posudu. Na jabuke divljake, koje se ostave u posudi, naliće se opet medica i ta se brže pretvori u sirće. Ovakovo je sirće zdravo i veoma ukusno.

Patvaranje meda u Austriji.

Računarski nadsvjetnik g. Adolf Wohlhab iz Beča, držao je nedavno vrlo zanimivo predavanje o šwindlu sa umjetnim medom u Austriji, pa jer je to i za nas poučno, priopćiti ćemo to njegovo predavanje našim pčelarima.

Predavač je uistvrđio, da do nedavna, uslijed visoke senečne zemljatinskog poreza hanj nije u Austro-Ugarskoj bilo ni govora o kakvom proizvađanju umjetnoga meda. Sav umjetni med, koji se je povlačio po trgovinama, dolazio je većinom iz Njemačke, gdje ima danas 65 tvornica za proizvađanje umjetnoga meda. Iz Njemačke je importirano meda god. 1908.: 91.500 kg, 1909.: 54.000 kg, 1910.: 84.500 kg, 1911.: 191.800 kg, 1912.: 300.200 kg, 1913.: 274.000 kg.

Do god. 1912. porasao je uvoz meda, prema god. 1908. za trostruko, ali od to doba se uvaža sve manje, ma da su u Austriji nastale jalove godine po pčelarstvu.

U Švicarskoj postoje 23 tvornice za proizvađanje umjetnoga meda, ali se odanle nije taj med, barem ne posredno uvažao u Austriju.

Što se u najnovije doba sve to manje umjetnoga meda uvaža k nama iz Njemačke, znači da su u Austriji nastale druge okolnosti, a to je žaliboze zaista tako. Tvornice umjetnoga meda prenešene su iz Njemačke u Austriju, a prva je takova osnovana u Bodenbachu od tvrtke Max Noa iz Berlina.

Već nekoliko godina nuđa španjolski i grčki dvorski dobavljač (liferant) Max Noa skoro u svim novinama neku suštinu (Essenz) za priugotovljanje najfinijega pče-

linjega meda, pa garantira za aromu, izgled i dobrotu. Hranivost toga meda — tvrdi ista tvrtka — ne zaostaje nimalo za najskupljim pčelinjim medom. Trošak oko priugotavljanja toga meda, uračunajući gubitak vremena, ne iznosi više od 80 filira po kilogramu. Kemičar dr. Aufrecht tvrdi, da se posve sličan proizvod tome umjetnom medu dobiva, ako se $\frac{3}{4}$ kg šećera sa jednom invertnom tabletom i 2 decilitra vode ugrije i samo $\frac{1}{4}$ minute uzavrije, a tada doda jedna žličica vrcanoga meda. P. Schachinger posve dobro primjećuje, da ne vjeruje, da bi španjolski dvor sve svoje pokriće meda nabavljao od tvrtke Noa.

Mjeseca studenog 1913. obavljena je rasprava pred kotar. sudom u Beču VIII. proti dru. E. Mascha, kao predstniku delikatesne tvrtke Ehler & Co. radi meda, komu je prigovoren, da u njem ima 16% trščanoga sladorda. Isti je med bio iz Ugarske, pa je i liferant pozvan za svjedoka. Prizvani stručnjak vladin savjetnik profesor dr. Schacherl izjavio je, da ovaj šećer ne mora poticati uslijed patvorenja, jer pčele mogu i naravnim putem nanijeti veći kvantum šećera. Tužnik je tako riješen optužbe.

U 4. broju „Ungarische Biene“ od ove godine tvrdi potpredsjednik ugarskog zemalj. pčelarskog društva pl. Szilassy, da se med, što ga pčele unašaju sa očista (Gliedkraut, — sideritis), vrlo brzo kristalizuje, a to je zato, što u tom medu ima mnogo trščanoga sladorda, pa se radi toga mota takav med odmah, čim ga pčele u stanice nanesu, izvrcati.

Iz donje Austrije poznat nam je jedan slučaj, gdje si je neki pčelar doбавio sa dvije strane veći kvantum besporeznog šećera i tim svoje pčelce prihranjivao, pa je dobio mnogo meda, dočim njegovi susjedi ni kapi meda ne izvrcaše.

Po jednoj konferenciji, održanoj 17. prosinca 1913. između akcionara tvornica šećera, saznadosmo, da se jedna tvornica šećera u Austriji bavi i proizvađanjem umjetnoga meda. Međutim što dalje, sve to ljepešte biva.

Pod konac prošle godine proglašeno je u službenom listu protokoliranje tvrtke »Honiglin«. Svrha ovoga poduzeća jest proizvađanje i trgovanje umjetnoga meda, nazvanog »Honiglin« za razna peciva i hranu, kao i trgovina naravnog pčelinjeg meda i ostalih zemaljskih proizvoda. Na čelu oglasa ove tvrtke je košnica, kao zakonom zaštićeni znak, a ipak joj je trgovanje naravnim medom posve nujzgredno. Tvorničar umjetnoga maslaca ne smije prodavati naravni maslac, a kod meda je to dozvoljeno! Temeljna glavnica je 20.000 K., a uplaćeno je u gotovom 5000 K. Poduzeće je to i odlikovano sa zlatnom kolajnom na međunarodnoj izložbi u Beču! Robe je uvjek dosta na skladištu, a deklarirana je kao američki proizvod. Vrijednost pokućta i nutarnjeg uređaja iznosi 1810 K. Cijena u veliko jest: američki umjetni med 96 filira po kgr.; »Honiglin« 1 K. po kgr.

»Honiglin« se prodaje vrlo mnogo, a osobito u trgovinama delikatesa, ma da se taj umjetni proizvod ne može ni izdaleka prispodobiti čistom vrcanom medu. U 4. broju »Ungar. Biene« od ove godine čitamo, da se je kr. ugarska vlada obratila na c. kr. austrijsku vladu i zatražila od nje, da bi ona zabranila tomu umjetnom proizvodu naziv »Honiglin«, jer se takovim nazivom zavađa publika, pa i sama zaštitna marka predstavlja taj umjetni med kao proizvod pčela.

Jedna tvrtka u Badenu razašilje neki tajni produkt pod imenom »Florida-med« i »Eukalyptusov med«. Protiv uvoza ovoga tajnoga proizvoda poduzete su međutim kod nas sve nužne oblastne mјere.

U jednom bečkom listu čitali smo zadnje vrijeme sljedeći oglas: »Svakomu se pruža zgodna prilika, da

može proizvađati umjetni med, koji na aromi, tečnosti i po izgledu ne zaostaje ni najmanje za čistim i najfinijim pčelinjim medom. Prednost mu je u tom, da je taj umjetni med za 40% jeftiniji od čistoga pčelinjega meda. U obzir će se uzeti samo oni reflektanti, koji raspolažu najmanje sa imetkom od 15.000 kruna.«

Tako dakle danas stvari stoje, ali zato mi moramo proti tom stanju stvari što ozbiljnije istupiti.

Prvo nam se u tom pogledu nameće pitanje, da li imamo i kakovih sredstva, kojim možemo sigurno raspozнатi umjetni med.

Kemička analiza nije uvjek povoljna. Svaki čas se pojavljuju nove metode, a jedna je nepovjerljivija od druge. U zadnje vrijeme se užvitala silna prašina u prilog metode talijanskih kemičara dra. Armani-a i dra. Barboni-a, koja je oglašena u broju 12/1913. »Leipziger Bienenzitung«, ali i ta je dosta manjkava, zato ćemo ostati pri starom, ali proti umjetnom i šećernom medu moramo upotrijebiti slijedeće:

1. Dosadanji običaj kod karakteriziranja besporeznog šećera za hranu pčela sa pijeskom (4%) i piljevinom (1%) mora se napustiti, pa takav šećer denaturirati sa »methyl-violetom« (0,005%) i sa paprikom (0,5%), jer će se na taj način zapriječiti švindlarija u proizvađanju šećernoga meda.

2. Uvesti se mora strogi nadzor nad patvaranjem meda, kao što već takav postoji u Donjoj Austriji i Češkoj. Publika neka se upozori putem novina, da kupuje samo kontrolirani med.

3. Moramo nastojati, da se u nas stvori zakon u obranu čistoga pčelinjega meda, analogno onome u donjoj Austriji zakonu za očuvanje naravnog maslaca, koga se i naši tržni nadzornici drže. Tvornice margarina ne smiju prodavati naravnog maslaca, pa isto tako ne bi se smjele ni tvornice umjetnoga meda baviti raspačavanjem naravnog pčelinjega meda. Umjetni bi med, kao takav morao imati u trgovini posebnu oznaku. Ako se ne će uvesti što strožije mјere proti svakom patvaranju meda, odzvoniti će našem pčelarstvu naskoro.

B.

Uzroci pčelinjih bolesti.

(Piše Milan M. Martinović.)

(Nastavak i konac.)

Unovinama »Hessische Biene« u broju za svibanj, ovako odgovara urednik jednoma pčelaru, čije su pčele dobole srđobolju, ma da su bile uzimljene na šećeru: »Pre se mislilo, da pčele, koje zimuju na lošijim medovima, u

kojima je malo vode, kao med od vrieska, medljike i crnogorice, dobivaju srđobolju. Ja sam ovo mišljenje uvjek pobijao, pa to činim i danas. Jer da to stoji, moralo bi pčelarstvo na lineburškoj pustari ili u Švarcvaldu još u prošlim vjekovima

propasti, kada se još nije znalo za prihranjivanje šećerom.«

Ovoga proljeća dobio sam od jednoga bavarskoga pčelara mrtvih pčela iz dviju košnica, koje su dobile srdobolju i uz njih ovo pismo: »Mi ovdje nemamo paše na vrijesku. Ja svoje pčele spremam za zimu da im ostavim 10—12 funti šećera. Do sada su uvijek vrlo dobro prezimile, samo prije dvije godine u proljeće vidjeli su se na jednom narodu mali znaci srdobolje, ali je to prekužio i u životu je i danas. Na društву br. 1. vidjelo se vrlo malo mrlja od srdobolje; br. 2 kako je obolio. Prozor je sav mrljama iskaljan. Ako vam trebaju mrlje od srdobolje, rado će vam ih poslati.«

Dva pčelara, članovi nigrberškog pčelarskog društva, koji su imali sasvim nablizu pčelinjake, te su im i pčele imale podjednak lijet, prenosili su redovno svake godine svoje košnice na vrijesak, pa pošto su u jesen med povadili, prihranjivali su pčele šećerom. Taj su šećer zajedno spremali, i u jedno isto vrijeme su pčele prihranjivali. Uz to su imali jednake košnice i na isti način su obojica uzimljivali pčele. Najedamput pojavi se srdobolja na jednom od tih pčelinjaka i ponavljala se je više godina, ali ne jako. Posljednje zime izbjie srdobolja na obadva pčelinjaka i opustoši ih. Na drugom pčelinjaku mogla je bolest nastati samo tako, što je prenešena.

Ovakovih primjera mogao bih navesti mnogo, ali i ovo je dosta, da se uvjerite o raznolikosti mišljenja o tome pitanju.

Koliko sam dosada mogao ustvrditi, srdobolje ima dvije vrste. Jednu bih nazvao bezazlenom, nepriljepčivom srdoboljom, a drugu rđavom srdoboljom. Bezazlenu srdobolju izaziva uznemirivanje, bezmatičnost, rijetke priliike za izlet itd. Možda i rđava hrana ide na ruku ovoj vrsti srdobolje. U pogani ima krupnih zrnadi i ima zadah po kiselini. Kada se ova pogan rastvari u vodi, dobije se žučasta kaša gotovo od samoga cvjetnog praha. Ova vrsta može se usporediti sa proljevom u ljudi, koji nastaje od jakog nemira. Vrlo brzo prestaje, čim nestane onoga, što ju je izazvalo i izgleda, da se uopće vrlo rijetko pojavljuje. Od 25 slučajeva (samo u tri slučaja mogao sam ustvrditi, da su izlučivanje pogani izazvali spoljašnji uzroci,

Mnogo češće pojavljuje se druga vrsta srdobolje, koju na temelju ispitivanja, koje će iznijeti, moram nazvati rđavom ili pčelinjom srdoboljom. To je bolest, što pustoši, koja umije katkada da čitave pčelinjake utamanji. Ona je ovoga proljeća u najbližoj okolini Erlangena uništila više naroda, nego što je prošle godine potamanila

pčelinja kuga u cijeloj kraljevini Bavarskoj. U ovoj bolesti nema uvijek izlučivanja pogani, premda se i to više puta događa. Pčelari poznaju i t. zv. »suhu srdobolju«, koje se većma boje, nego »mokre« t. j. one, koju prati proljev. Tok ove bolesti pokazuje sve znakove infekcije nosemom. Kraj matice, meda, dobrog prezimljenja i izleta radi čišćenja, društva u proljeću naglo umiru. Vrlo dobro opisuje jedan pčelar u listu »Pfalzer Bienenzitung« tok ove bolesti. On piše: »Ovoga proljeća propalo mi je 6 društava. Jedno je imalo srdobolju, a ostala samo trage srdobolje. Ne znam šta je tome uzrok. Sva su društva lijepo izašla iz zime i kad su nastali prvi dan za izlet, divno su pčele letile, tako da sam uživao. Ali malo po malo počeše mi društva sve slabije lijetati i poumiraše. Poslijednje je umrlo početkom svibnja. Od gladi poumirali nisu, jer je svako društvo imalo još dosta meda; u poslijednjem je bilo još oko 10 funti. U prošlim društima našla se po šaka pčela, ali legla ni malo ni u jednom.«

U sviju pčela, koje umru od ove vrste bolesti, želudac je bijel kao mlijeko i pun sjemena od noseme. Pogan, koja je jako vodna, kada se osuši, bude tvrda kao kamen; neobičnog je zadaha, koji nas podsjeća na burmut.

Prirodno je, da želudac, kad mu se čelice napune sjemennom od noseme, slabo vari. Budući da svarenu hranu većinom potroše nametnice, primjećuje se, da su pčele neprestano plodne, a poslijedica je toga, da srdobolne pčele mnogo jedu i pate od žedi. Ako ne mogu pčele od rđavoga vremena da izlete i da se iščiste, puštaju pogan u košnici, te iskaljuju sače i košnicu. Prirodno je, da ispuštanje pogani uskoravaju neki medovi, kao što u čovjeka sa bolesnim stomakom salata od krvastavaca izaziva proljev. No ovo se mora još ispitati.

Prosipanjem pogani po košnici, u kojoj ima noseme, može preći bolest i na zdrave pčele. Da je srdobolja jako priljepčiva bolest, potvrđuje praksom stećeno iskustvo.

Na pčelinjacima, gdje se jednom ta bolest useli, teško se iskorjenjuje. Leglo je te bolesti u iskaljanome saču, osobito dok je pogan još tečna i dok se može sa medom (u saču) pomiješati. Uzajamnim hranjenjem, što često biva, pčele same pomažu, da se bolest širi. Budući da se prilikom izleta pogan sa sjemenom raspe oko cijelog pčelinjaka, mogu se pčele, osim u košnici, okužiti i napolju n. pr. na pojilu itd. Širenje bolesti potpomažu osobito tuđice, koje se uvlače iz zdravih u bolesne košnice, što sam i ja opazio. Uzajmljivanjem iskaljanoga sača može bolest da se prenese i na zdrave pčelinjake

Srdoboljna društva većinom sasvim propanu, jer i matica umire od srdobolje. Ja sam prošloga proljeća dobio više mrtvih matice iz srdoboljnih društava, koje su bile jako nosemom inficirane. Budući da smrću matičnom prestaje popunjavanje pomrlih pčela, za kratko vrijeme ostane košnica bez društva. U tom slučaju ne smije se reći: društvo je dobilo srdobolju, jer je bilo bezmatak, nego je postalo bezmatak zato, što je imalo srdobolju. Srdobolje trutove do danas nisam našao, po svoj prijeti zato, što u vrijeme, kad se pojavljuje srdobolja, još nema trutova.

Srdobolja pravi još veću pustoš, kad se otegne ljuta žuha, a legla je još tako malo, da mlade pčele ne mogu da popune mjesta propalih radilaca.

Bolest ova ne mora uvijek sasvim upropastiti društvo. Ovoga sam proljeća opazio na našem naskorno inficiranom pčelinjaku, da su neka društva opet ozdravila i rojila su se, ali tako kasno, da će rojevi do uzimljivanja teško stati na snagu. Može se računati, da će društvo preboljeti, ako matica ostane zdrava i ako rano nastanu bijepi dani i dobra paša, da mogu mlade pčele zamijeniti što pre stare bolesne pčele.

Bolest, koju izaziva nosema, ne pojavljuje se samo u rano proljeće. Budući da većina pčelara i ne pomišlja, da tragove srdobolje ukloni, ostaju bolesti širom ovorena vrata, da ponovo izbjije. Ne treba da vas iznenadi, što se na 4 nedjelje poslije srdobolje, a to je oko polovine maja, pojavi na nekim pčelinjacima silno umiranje pčela. Vi to zovete »majsko bolest« i držite da nastaje zato, što pčele jedu suviše mnogo cvijetnoga praška. Ali to nije uzrok, što pčele umiru, nego, u koliko moja posmatranja dopiru, uzrok je tomu nosema apis. Slučajevi majskih bolesti, koje sam proučavao, bili su dijelom počeci, dijelom svršeci bolesti od noseme. U prvih je bio želudac još crvenkast, a u drugih već kao mlijeko bijel, pun milijuna sjemena od noseme.

Ovaj nalazak potpuno se slaže sa praksom, da narodi, koji su imali srdobolju, lako dobiju majsku bolest. Ponovo 4 nedjelje poslije, a to je u polovini lipnja, ponavlja se ista bolest na nekim pčelinjacima i to vrlo jako. Mnoštvo starih pčela ispada na leto, pa budući da ne mogu da polete, trče ovamo onamo po zemlji, često se skupe u male gomilice u travu, gdje malo po malo umiru. Često se na pčelinjaku ne vidi zemlja od mrtvih pčela. Na bolesnim pčelama bez razlike vide se već opisani znaci bolesti od noseme, naime kao mlijeko bijel želudac, natučen noseminim sjemenom, koje, kada otvorimo želudac, kao mlijeko curi iz njega. Umiranje u

lipnju nastaje obično kod onih društava, koja su imala majsku bolest. Prije dvije godine vidio sam prviput klice od noseme u lipnju.

Velik pomor pčela, što ga izaziva nosema, ponavlja se dakle u razmaku od 4 nedjelje; u rano proljeće kao priljepčiva srdobolja, a u svibnju i lipnju kao svibanjska bolest. Da li se bolest i kasnije pojavljuje, ne mogu zasigurno reći, ali će po svoj prilici biti, da se bolest povraća i kasnije. Izgled bolesti i mikroskopski nalazak slazu se, međutim znaci, koji bolest prave mijenjaju se.

U rano proljeće, kada pčele ne mogu da izlječu, često se iščiste u košnici, a u svibnju i lipnju toga nema, jer se pčele iščiste van košnice.

Vrijedno je primijetiti da na engleskom ostrvu Wight i u Braziliji po spoljašnjem izgledu slična priljepčiva bolest užasno pustoši pčelinjake. Da li je i tamo uzrok tome nosema, još ne mogu reći. U bolesnim pčelama na ostrvu Wight dr. Malden tvrdi, da je našao bacila, kojega on zove »Bacillus pestiformis apis«, ali pokušajima nije mogao dokazati, da zaista baš taj bacil izaziva tu pčelinju bolest. Ma da se u nekim bolestima i nađe kakvo sićušno biće, to još nije dokaz, da baš to biće izaziva tu bolest. Tu ima odlučnu riječ pokus, naime kada se pokušajem utvrdi, da baš taj bacil izaziva tu bolest. Ja se nisam ustezao, da više naroda žrtvujem, pa će vam ukratko opisati, kako sam radio.

Mrije od srdobolje i srdoboljne pčele izmuljane su u razblaženom medu, pa sam tu procijedenu tečnost razlio u dva sata i uveče ih dodao jednom osrednjem društvu, koje je imalo maticu, a pre toga sam se uvjeroio, da je društvo zdravo. Ujutro bilo je to sачje prazno, a treći dan poslije toga počesse pčele jako i naglo umirati, isto onako, kao kada pčele umiru od svibanjske ili lipanske bolesti. Mrtvim i bolesnim pčelama daleko povrtu posuti put pokazivao je pravac, kuda je letjelo to prihranjeno društvo. Istraživanjem se je doznao, da su pčele bile zaražene. I ako je želudac još bio crvenkast, našao sam u čelicama želuca mnogo naskoro useljenih nametnica. Poslije osam dana u većine pčela bio je želudac mliječne boje, jer su se čelice želuca sve više punile sjemenom noseme. Društvo je sve većma slabilo. Svaki dan sam mogao pred letom kupiti mrtve pčele. Za kišovitih dana bilo je umiranje jače. Kada je prošlo oko 4 nedjelje, dakle tačno kao što sam ja prije opisao, spalo je društvo, koje je u tome i maticu izgubilo, na šaku pčela, a zdrave susjedne košnice već su se drugi put rojile. Budući da su počele tudice iz zdravih košnica na bolesnu navaljivati, ugušio sam sumporom to društvo, na

kojem sam činio pokušaj. Znajući da prosipanje pogani po košnici, koje često prati priljepčivu srdobolju, nastaje samo onda, kada pčele ne mogu da izliječu, zatvorio sam to društvo. Ali pokušaj mi nije pošao za rukom, jer su pčele izlazile kroz pukotinu na košnici i bile su tako razdražene; da sam im morao otvoriti leto. Pažljivije sam to uradio sa jednim manjim društvom. To sam odmah zatvorio, čim sam ga prihranio sjemenom od noseme. Nabroj je bio pod od košnice pokriven nadutim pčelama, koje su umirale. Peti dan pokazale su se prve mrlje pogani (izmetine), prvo po čelicama, a zatim i po cijeloj košnici. Pogan je bila vodena prljavo-žute boje. Pošto je pokušaj potvrdio moje mišljenje, pustio sam društvo da izliječe. Društvo se odmah prepolovilo, jer su pčele, koje su izlijetale, popadale na zemlju, gdje su i propale. Sutradan je bila prednja strana košnice jako iskaljana, a matice je ne stalo. Pogan i crijeva u mrtvih pčela bila su prepuna sjemena od noseme.

Pokus je dakle potpuno potvrdio ono, što se je našlo mikroskopom (povećalom) i tako nema više sumnje, da nosema izaziva umiranje pčela.

Na redu je još važno pitanje, kako da se toj priljepčivoj bolesti stane na put! Nažalost moram odmah u početku reći, da oboljelim pčelama nema lijeka, osim kada bi im se mogao izmijeniti želudac. Ali zato kada bi se preduzele potrebne mjeri, mogla bi se bolest suožbiti premda bi se, kada je bolest jako raširena, moralogodinama paziti, da se ma i mali uspjeh vidi. Pri tom poslu moramo imati ovo dvoje pred očima: prvo da narodi, koji su malo zaraženi, mogu ozdraviti, ako im matice ostane živa i ako nastane dobra paša; drugo, da od srdobolje iskaljano saće najvećma prenosi bolest. U glavnom moramo ići za tim, da što ranije u proljeće spriječimo širenje bolesti i da društva što je moguće brže ojačaju. Ja bih preporučio, da se srdoboljna društva presele u čistu košnicu i ako je moguće na umjetno saće. Saće sa leglom treba tako poređati, da ga je poslije lako izvaditi, kada se mlade pčele izlegu. Tako preseljena društva treba dobro utopljavati i prihranjivati. Kada dođe vrijeme, mogu se tima društima izmijeniti matice, jer kao što je iskustvom dokazano, matice iz srdoboljnih košnica umru već prve zime. Budući, da te košnice daju kasne rojeve, ne treba ih pustiti da se roje.

Iskaljane košnice treba vrelom vodom, u kojoj je skuhane sode, dobro oprati. Saće je najbolje istopiti pa tako pčelama dati prilike, da rade novo saće. Obnavljanje saća je temelj za uspješno suzbijanje sviju pčelinjih bolesti. Najveća je pogreška pčelara sa pokretnim saćem,

što godinama upotrebljavaju staro saće, na kojem su klice bolesti. Uopće u pletarama su pčele mnogo zdravije, što svaki roj mora da gradi novo saće. Pčelari početnici, koji još nemaju zališnog starog saća, imaju, kao što je poznato, uvijek najzdravija društva. Puštajući pčele da mnogo grade idemo na ruku ne samo zdravlju njihovu, nego i zadovoljavamo i njihovu prirodnu potreb u Organizam pčelinji zahtjeva da grade saće. Prvi je posao roja u novoj košnici da gradi.

To je plod moga dvogodišnjeg rada u tišini, koji mogu objelodaniti. Ma da moja ispitivanja nisu ni blizu završena, držao sam za svoju dužnost, da iznesem pred vas ono, što sam do sada ispitao, jer će vam bez sumnje biti to od koristi, a i da vas pokrenem na suradnju. Time je završio dr. Canger svoje predavanje.

Dr. Canger svojim naučnim potraživanjem upoznao nas je sa jednom novom — nama nepoznatom vrstom srdobolje. Razjasnio nam je, šta je uzrok srdobolji i vrtoglavici. Na osnovu našega dosadanjeg iskustva poznata nam je srdobolja kao nepriljepčiva bolest, a vrtoglavica kao bolest, koja sa srdoboljom nema nikakove veze.

Doduše i dr. Canger priznaje, da postoje dvije vrste srdobolje, t. j. priljepčive i nepriljepčive. Priznaje, da nepriljepčivu srdobolju izaziva uzinemirivanje, bezmatičnost, hrđav med, rijetke prilike za izlet itd.

Pošto do danas ni s jedne strane nije se kod nas čulo o srdobolji, koju izaziva nosema, to svakako držim da one opasne srdobolje kod nas nema.

Da kod nas srdobolja nije priljepčiva bolest, vidi se i po tome, što u većini slučajeva poslije srdobolje ne slijedi vrtoglavica. Naprotiv u godinama, kad nije bilo o srdobolji ni traga, pojavila se je vrtoglavica ili obratno.

U našim krajevima, barem za sada, nije kriva srdobolji i vrtoglavici nosema. Kod nas ni jedna ni druga bolest nije se pojavljivala u takoj mjeri, kako se to čuje u drugim krajevima. O kakvom većem upropasćivanju pčelinjaka od pomenutih bolesti nema ni govora. Isto tako ni vrtoglavicu (svibanjsku bolest) ne izaziva uvijek nosema. Kao što razni spoljašni uticaji izazivaju nepriljepčivu srdobolju, to svakako mora biti više vrsta vrtoglavice.

Iz predavanja dr. Cangera mora nam biti jasno, da zaista postoje dvije vrste srdobolje. Jedna od tih srdobolja jest priljepčiva, koju izaziva životinska nametnica »nosema apis«. Druga vrsta srdobolje jest nepriljepčiva, te nije opasna, jer je izazivaju spoljašni uticaji. Najglavnije je svakako, na što moramo obratiti svu našu pažnju, što se vrsta priljepčive srdobolje pojavljuje kod

pčela sa proljevom i bez proljeva, tako zvana suva srdobolja. I ako sam u uvjerenju, da kod nas postoji samo ona vrsta srdobolje i vrtoglavice, koje su postale uslijed spolašnih utjecaja, to ipak svraćam svu pozornost naših pčelara na naučno predavanje dr. Cangera.

Ako bi se gdje kod nas pojavila ova opasna bolest, zvana »nosema apis«, sveta je dužnost svakoga pčelara, da taj slučaj bez okljevanja prijavi našem središnjem pčelarskom društvu. Da predusretimo ne samo već spomenute bolesti, nego i sve ostale, savjetujem našim pčelarima slijedeće:

1. Nastojmo, da su nam pčelinja društva uvijek jaka i snažna. — 2. Matice neka su uvijek mlade i plodne. — 3. Uzimljujmo pčele na dobrom neušećenom

medu. — 4. Med mora biti zrio t. j. zatvoren voštanim poklopциma. — 5. Staro sače izmjenjujmo novim. Umetnimo umjetno sače, da pčelama pružimo priliku, da same grade sače. — 6. Sače izmrljano mrljama od srdobolje ne upotrebljujmo, nego ga pretvorimo u vosak, a od voska pravimo umjetno sače. — 7. Ako nam je košnica bolovala ma od koje vrste srdobolje, prije upotrebe, košnicu isperimo lukšjom (lugoim) ili cijedžom od sode. Dobro ćemo učiniti, ako košnicu dulje vremena ostavimo na sunču. — 8. Nastojmo, da u košnicama u pčelinjaku i oko pčelinjaka vlada mir i red i čistoća po onoj narodnoj:

»Čistoća je pola zdravlja.«

Ima li lijke proti truleži?

Ljednom izvještaju pčelarskoga društva u Štajerskoj spominje dotični izvjestitelj slijedeće: »Gosp. P. F. pokušao je liječiti trulež legla kod pčela i uspjelo mu je. On zato pozivlje sve pčelare, da se ne prenagle u uništavanju truležem oboljelih pčelaca, jer se je osvjedočio, da se i najopasnija trulež prolječiti i obustaviti može, ako se samo otpočne liječenjem u pravo vrijeme. Tvrđi, da je to u nekoliko slučajeva kod pojedinih pčelinjaka dokazao. Ova tvrdnja potakla je drugog njemačkog pčelara na vrlo poučne izvode o truleži legla, koje je priopćio u »Bienen-Vateru«, pak jer će to svakako zanimati i naše hrvatske pčelare, a gdjekomu možda i dobro poslužiti, evo tih nazora.

Ponajprije moramo znati, što se pod truleži legla razumjeva. Ovu bolest izazivaju maljušni živi stvorovi (bakterije) i to onu najopasniju prelaznu trulež *Bacillus larvae*, a onu manje opasnu trulež *Bacillus alvei*. Zatim je poznata još jedna takozvana kisela trulež, koju prouzrokuje jedna glijivica (*Streptococcus apis*). Sve ove tri bolesti napadaju samo na pčelinje ličinke. Ove požute i rastvaraju se u žilavu smeđu masu, koja se, kada se osuši, prilijevi, poput kraste na rani, na dnu stanice. Napadne li ta bolest već zaklopjene ličinke, tada se ti zaklopci utuve, a na svakom se zaklopcu opažava sićušna rupica. Leglo može doduše i s drugih razloga uginuti. Ako naime nakon toplih dana nastanu iznenada mrzli dani, a leglo je već jako prošireno, dogodi se, da pčele jedan dio legla napuste. To narušeno leglo ozebe i ugine. Usljed sveopće nestasice hrane ugine također leglo. Ovakovi slučajevi nisu međutim u nikakovom savezu sa

truleži legla. Tako uginulo leglo odstrane kašnje pčeles, a drugih posljedica nema.

Kao sve kužne bolesti, tako se i trulež legla širi prenašanjem bakterija ili trusom, nalazeći se u krasti na dnu stanice. Tomu prenašanju bolesti najviše su krivi pčelari, koji ju, i neznajući, prenašaju oruđem, sačem, pa i medom, a mogu je prenijeti i same pčeles, ali to već biva rijedje. Napadne li kojeg pčelca trulež, tada na početku uginu samo pojedine ličinke, a kašnje sve više i više. Dr. Winkler tvrdi, da su pčeles, pojavi li se ta bolest, veoma zabrinute, pa one u početku takove bolesti odstranjuju poginule ličinke i čiste stanice od naslaganih krasta. Kad se ličinke rastvore u žilavu smeđu masu, ne mogu ih pčeles više odstraniti i bolest napreduje. U početku te bolesti ne opaža pčelar ništa; stoprva kašnje, kada pčelac biva sve slabiji, rađa se u njem sumnja, da nešto nije u redu. Otvori li tada pčelar džirzonku, pak prije spomenute znakove opazi, znati će, da je pčelac obolio truleži.

A što sad? Može li se takav pčelac još spasiti? O kako bi to bilo lijepo i kolika sreća po pčelara! Ali na žalost nije tako. U svakoj skoro pčelarskoj knjizi nalazimo navedene razne lijekove proti truleži. Pržena kava, kamfor, karbol, naphthalin itd., sva poznata anti septička sredstva su tu nabrojena, ali sve to ne pomaže ništa. Nigdje još čitao nisam, da je ovo ili ono sredstvo pomoglo. Čujmo što kaže stari Ljudevit Huber, koji u svojoj knjizi također nabraja takova sredstva proti truleži:

»Ja sam god. 1885. pri jednom pčelinjaku, koji je bio gadno okužen truleži, povadio sve sače sa trulim

leglom i bacio u vatru. Dotična pčelarica nije dala, kako sam ja savjetovao, da se i sve pčele unište, nego me je molila, da upotrijebim razne lijekove, možda će pomoći. Tada sam joj savjetovao, neka stavi među pčele kamforu i neka ih nakadi tymianom. Pri uzimljivanju tih pčelaca bio sam opet prisutan i još uvjiek nalazio truleži legla, samo nešto manje, ali su pčelci znatno oslabili. Nastajuća zima je najviše pomogla — svi oslabljeni pčelci su poginuli.

I profesor dr. Winkler je protivnik svakoga liječenja truleži. Liječenje refloritom uspjelo je dođuše u nekim slučajevima, ali je to liječenje preskupo i odviše komplikirano, zato je još najpraktičnije sve jače okužene pčelce uništiti.

Nekada, dok se još nisam osvjedočio bio, da proti truleži nemamo sigurna lijeka, pokušavao sam i ja liječiti trulež na razne načine, ali sve užaludno; uspjeha nije bilo. Od jednog vrlo jakog pčelca, kog je napala trulež, premjestio sam samo svu pčelu, bez saća, u posve novu džirzonku i na nove okvirce, koje sam providio počecima od čistoga pčelinjega voska, a hranio sam tu pčelu upravo preobilno zdravim i čistim medom. Na prvim razvijenim ličinkama u stanicama pojavila se je opet trulež.

Sva moguća i poznata mi sredstva sam upotrijebio, samo da se riješim truleži, ali sve bijaše užaludno, na pravi lik proti truleži nisam naišao; svi na trulež oboljeli pčelci su konačno ipak izginuli.

Kako se bezdušno posve neprokušana sredstva preporučuju kao lik proti truleži, evo jednog primjera.

Jedan moj prijatelj nabavio je iz Kranjske dva pčelca. Jedan se je lijepo razvijao, a drugi dan na dan propadao. Pri točnoj reviziji, naišli smo kod potonjeg pčelca na trulež legla. U jednoj pčelarskoj knjizi čitao je moj prijatelj, kako se trulež legla može proljeđiti i odstraniti, ako se komad klobučine (Filz) nakvasi karbolom i postavi na dno košnice, pa smo i mi to pokušali. Uspjeh je bio zaista izvanredan. Sve su pčele kao zdvojne navalile na leto i za nekoliko časaka nije bilo više ni jedne u ulištu.

Slično ovomu biti će, da je i sa mnogim drugim preporučivanim sredstvima, zato zaključujem riječima staroga L. Hubera: »Uz sve to ne gubimo nade, da će se ipak pronaći sredstvo i proti truleži legla, a tko će ga pronaći, ostati će mu ime slavljeno i ovjekovjećeno.«

Dodatak uređništva: I mi se potpuno slžemo mnenjem uređnika »Bienen Vatera«, da je trulež, što ju prouzrokuje gljivica (*Streptococcus apis*), kao i ona trulež, koja potiče od *bacillus alvei* izlijječiva, jer imamo dokaza, kako je jedna i druga trulež sama prestala, ako se slabije pojavila za dobre paše. Ali opaziti moramo, da ta bezazlena trulež vrlo rado prelazi u onu opasnu kužnu trulež, pa kada se pojavi *bacillus larvae*, tada takovom pčelcu više nema spasa. Kod kužne truleži sa *bacillusom larvae*, bilo bi moguće i to vrlo opreznim postupanjem spasiti samo pčelu (gradnja se mora sva uništiti), ako ju za vremena premjestimo u novo ulište, ali to može biti samo proljećem i ljeti, dok još pčelac jako naginja na izgrađivanje saća i dok traje dobra paša.

Liječenje pakovo već oboljelih ličinaka isključeno je u svakom slučaju.

Zima.

Nama je pčelarima poznato, da pčele ne prespavaju zimu, kao što to biva n. pr. kod ježa, koji cijelu zimu prespava u svojoj šupljini. Pčele preko zime ne spavaju, nego samo drijemaju; mrzla i smrtonosna zima ne da pčelama van iz ulišta. Pa što bi pčele, kad bi sve i mogle izlijetati, radile zimi izvan ulišta i na poljanama, gdjeno je sve obumrlo, a cvijeću ni traga? U ulicama, između saća, stisnu se sve pčele, jedva čujno zujeć, u jedno klupko. One drijemaju i straže prema potrebi, pa se upravo može reći: one se odmaraju. Usred toga zimskoga klupka nešto više prema gore sjedi matica. Tu je i pri najstrožoj zimi obično toplina oko 35°C . Poraste li vanjska temperatura, rašire i pčele svoje klupko, pa se zrače, a

kako opet skruti zima, stisnu se i one što bolje u klupko. Pri tom mijenjaju i pojedine pčele svoja mesta u klupku. One pčele, koje su se držale površine klupka, prodiraju u nutarnost klupka, gdje je toplije, a iz nutarnosti dolaze druge na površinu, lepršajući obično krilima, kao da žele u centrum klupka poslati svježega zraka.

Ima pčelara, koji tvrde, da su po vanjskoj strani zimskoga klupka samo starije pčele, ali to ne stoji, jer sve starije pčele, koje su izrabile jesenju pašu, ako ne izginu kasne jeseni, one uginu tečajem zime. Na zimskom klupku prezime i dočekaju proljeće samo mlađe pčele, međ kojima može biti razlika u starosti jedva više od tri tjedna. Ono mijenjanje mesta kod pojedinih pčela ima svoju posebnu svrhu.

Unaokolo zimskoga klupka ozgora, nalazi se u stanicama zimina, t. j. med i pelud, a to je pripravljena hrana za zimovanje.

Med sa nešto vode stvara ugljik, koji proizvadja nužnu lopljinu, a pelud (cvjetni prašak) daje bjeljanka i veliki dio hranive soli. Iz nutritine izlaze pčele radi hrane. Većinom se preko zime hrane samo medom; njim napune one svoj želudac, a taj nije veći od srednjega zrna graška. Odavle ga spuštaju na kapljice u takozvani chylus, da tamo probavi. Ovako malom količinom meda proživi pčela obično oko 14 dana, pa tada si opet iznova rapuni želudac medom. Ako se med u stanicama kristalizuje, tada nastaje zlo po pčelca. Posljedicom je obično griža, pa i smrт. Gdje koji se med vrlo lako i brzo kristalizuje, a tukav med ne valja za uzimljivanje pčelaca, pa na to mora pčelar pri uzimljivanju svojih pčelaca cscbito paziti. I rastopljeni šećer bolji je od takovoga meda.

Matica se nalazi uvijek u nutritini zimskoga klupka, a njoj donašaju već probavljenu hranu pčele.

Tiutova u normalnim i zdravim pčelcima nema preko zime.

Da li matica i zimi leže oplođena jajašča? Svakako, ali malo, kad popusti zima i kad pčele rašire svoje klupko. Čim se pčele, uslijed zime, opet stisnu čvrše u klupku, rezvija se samo ono leglo u centru klupka, a pčele ga pokrivaju voskom, što ga iznose ispod koluta na zatki.

Za lijepih dana, kada je u hladu barem 10° C, izljeću pčele i zimi, pa se čiste, t. j. riješavaju se nakupljenih ekskremenata. Taj lijet nazvase pčelari pročistnim izletom, a u nekim krajevima vele tomu pčelari: »pčele se praše«.

Ako su pčele prinuždene ostavljati svoje ekskreme u samom ulištu i po saću, tada je to već bolest, koju nazivljemo grižom. Ako griža ne potiče od bacanja nosa, nije baš pogibeljna, jer se pčelac za prvih lijepih dana opet oporavi.

Za lijepih i topnih dana mjeseca veljače, a osobito u ožujku unašaju pčele mnogo vode, koju najviše trebaju za svoje leglo. U to doba dakle mora biti uviјek dostra vode pred pčelinjakom, jer se leglo sada svakim danom sve to više širi. Dao Bog, te nas proljetno sunce ogrijalo u miru i zadovoljstvu.

B.

Pitanja i odgovori.

Pit. Kod jednog sam pčelca uhvatio staru maticu i zatvorio ju u kavez, a drugu mladu oplođenu maticu dodao sam. Drugi dan sam pregledao i našao mladu maticu mrtvu, a čitava hrpa pčela bila je oko kaveza, u koji sam zatvorio staru maticu. Kako bi se taj slučaj rastumačio?

Odg. Posve jednostavno. Pčelac ne prima nikakove druge matice, dok ima svoju, pa ma ta i u kavezu bila. Kad želite staru maticu zamijeniti mladom maticom, morate onu sasvim odstraniti iz ulišta, odnosno uništiti, a tada nakon 24 sata, kad čitav pčelac već zna, da je ostao bez matice, dodati mladu maticu. Za veću sigurnost se ta mlada matica dodaje zatvorena u kavezu, pa se tek drugi dan ispusti iz zatvora. Kada je kod pčelca već prestao nagon za rojenjem, tada je svakom obezmatičenom pčelcu lako dodati maticu, jer je tada pčelac vrlo rado prima.

Pit. Ove sam si zime naumio sam praviti umjetno saće, kako ste mi baš vi u svoje vrijeme preporučili. Ljepoga čistoga voska imam već nešto, a još ću ga dobiti, jer mi je preostalo dosta staroga saća. Javite mi molim vas, gdje da nabavim dobru i jednostavnu prešu za

pravljenje umjetnoga saća i čim je najbolje omazati ploče od preše, da se vosak ne lijepi?

Odg. Kad već imadete čistoga pčelinjega voska, to je vrlo pametno od vas, što ste se odlučili sam praviti umjetno saće. Kako se umjetno saće pravi, to ste vidjeli i naučili u učiteljskoj školi, jer smo tamo često pravili umjetno saće. Da se rastopljeni vosak ne zalijepi za prešu, natrli smo, pomoću oštре kefe, gornju i donju ploču od preše sa medicom. Medicu sam najrađe priredio sa medom od repice (na $\frac{1}{2}$ litre kišnice ili tekuće vode, tri žlice meda), jer u tom medu ima najviše ulja. Otkako su prestali u okolici Osijeka sijati repicu (olaj), pa sada nemamo više toga meda, rabim kod pravljenja umjetnoga saća jednostavnu sapunicu od običnoga sapuna za pranje rublja (weisse Schmierseite). Upozoravam vas samo, da rabite vodu tekućicu, jer je ta voda mekša od bunarske, pa i bolja za taj posao, ali još najbolja je voda za to čista kišnica. Ako imadete u škol. knjižnici XVI. godište »Hrvatske Pčele« od 1896., tamo će te naći u 1. i 2. broju, kako se barata Rietscheovom ručnom prešom kod pravljenja umjetnoga saća, a taj opis je i slikama razjašnjen. Tu prešu si možete nabaviti kod tvrtke: Jos.

Prokop, Kunstmühlenfabrik, Friedland (Češka). Obratite se na tu tvrtku i zatražite ilustrovani cijenik.

Pit. U novinama sam naišao na jedan oglas, kojim neka tvrtka preporuča tekući šećer za hranjenje pčela. Što mislite, je li to vrijedno naručivati?

Odg. Ja mislim, da je svaki čisti šećer, kad se rastopi u vodi, isto, pa možda još i bolji za prihranjuvanje pčela, nego li taj preporučivani tekući šećer. Jedina će razlika biti u tom, da je ovaj preporučivani šećer, koji morate iz daljine naručivati, mnogo skuplji od onoga, što si ga sam priredite.

Pit. Imam oko pčelinjaka skoro jedno jutro šljiviku; stabalca su još mlada, tek zasadena, pak bi rado, da se i zemljistem okoristim. Molim Vas savjetujte mi, koju bi biljku posijao, da mi pruži pašu za pčele, ali ujedno da mi bude i dobrom krmom za moje krave muzare. Označite mi također, kada se dotična biljka sije i kakovo tlo zahtijeva?

Odg. Ukoliko mi je poznat položaj toga Vašega zemljišta, mogu najtoplje preporučiti, da ga posijete grahorkom (esparzotom). Ta esparzeta (Onobrychis sativa),

ako i nije vrst djeteline, ipak se redovito broji među djetelima. Ona ima oko 60 cm dugu i granatu stabliku. Crveni cvjetovi naliče svojim oblikom cvijetu od graška. Grahorka uspijeva kao divlja po čitavoj Evropi, a osobito joj prija vapnenasto tlo, izvrženo otvoreno suncu. Kao krmna biljka je nenatkriljiva, pa i kao zelena kрма, osobito za krave muzare. Maslac dobiva po njoj vrlo ugodan tek. Ako se konji hrane grahorkom, trebaju mnogo manje zobi.

Kada grahorka cvate, pruža ona pčelarima izvrsnu i obilnu pašu; od rane zore, pa do kasne večeri oblijetaju je pčele. Osim vrlo ugodnoga nektara, sabiru pčele sa cvijeta esparzete i mnogo cvijetnoga praška (peludi). Ako iole ugodi vrijeme, može jaki pčelac za jedan dan nanijeti 3—5 kilograma meda. Grahorka se sije mjeseca ožujka ili travnja.

Kao izvrsna biljka za pčelinju pašu može se preporučiti i bijela djetelina (Trifolium repens), koja cvjeta po 3—4 mjeseca neprestano, pa i za najveće suše dobro medi, a uspijeva na svakom i najlošijem tlu.

Mjeseci : Prosinac i siječanj.

Rijetko, ali ipak biva, da nas pčelare i tečajem ovih mjeseci iznenade lijepi i toplji dani. Ta evo baš ove godine osvanuo je 15. prosinca tmuran i kišovit, a prema poldanu se razvedrilo i nastalo skoro ljetno vrijeme. Pčele su izlijetale, kao u pol ljeta. Ovakov zimski dan prija pčelama, jer se one mogu valjano pročistiti, pa tada opet dulje vremena mirovati. Pčelci, koji su uzimljeni gdjegod u hladu, do kojih ne dopiru sunčani traci, miruju i po lijepom zimskom danu. Takove pčelce treba prisiliti na pročistni izlet, a to ćeš postići lupanjem po košnici i hukanjem kroz leto. Preko zime treba da je leto zaklonjeno od sunčanih trakova, ali kada je lijep i topal dan, treba te zaklone odstraniti od leta, da pčela izlijeće i da se pročisti. Čim su se pčele pročistile i smirile, treba leta opet zakloniti. Ako je za ovako lijepog i sunčanog dana snijeg pred pčelinjakom, treba taj snijeg barem u širini od 3—4 metra odstraniti ispred pčelinjaka, jer mnoge pčele padaju na snijeg i tamo zaglave.

Ako nisi počistio snijeg ispred košnica, a ti pobacaj na snijeg dosta slame, pa ćeš tako mnogo pčela

spasiti. Ako su leta snijegom zatrpana, to zimi ne škodi, dapače je i dobro, samo paziti moraš, da se ne bi uslijed nutrnrne topline otopio snijeg i smrzuo, pa tako leto začepio, jer zraka ne smije u ulištu manjkati. Zimi je pčelcima najveći neprijatelj miš. Ako navale miševi, kao što to gdjekoji zime biva, mogu oni veliku štetu nanijeti, osobito kod običnih pletenih košnica. Treba dakle upotrijebiti sva poznata sredstva, da se ti nemili gosti otklone iz pčelinjaka.

Ne trpi u blizini pčelinjaka ni mačke, ni psa, pa niti iste kokoši, jer mogu zimi, kada je pčeli najnužniji mir, uznemirivati pčelce. Poznato je, da pčele tim više troše, čim se više uznemiruju, a pošto se zimi ne mogu uvijek očistiti, to one čestim uznemirivanjem obole grižom, pa mogu stradati. Konačno, koji još nije, neka barem sada sakupi sva pčelarska oruđa i sprave, koje treba očistiti i na suhom i sigurnom mjestu preko zime spremi. Dobro je svako i najneznatnije oruđe i spravu točno pobilježiti, jer se inače mnoga stvar lako zametne i tako zarda, pa se pokvari.

B...n.

Razne vijesti.

Zgodno sredstvo proti osama. U jednim njemačkim novinama posvećuje neki Paul Kaizer vrlo zanimiv članak onima, koji se ne mogu dosta obraniti od navale osa. On preporuča, da se u vrtu ili vinogradu, gdje ose jako navaljuju na voće i grožđe, zasaditi po koji grm nazvan botaničkim imenom *Cotoneaster Simonsii*. To je jedna patuljasta vrst mušmule, koje list ostaje skoro preko cijele zime zelene boje, a kad ocvate, pun je poput korala, crvenih bobica. Kada taj grm cvate, navaljuju na taj cvijet ose kao lude, pa pošto se ose iz cijele okolice skupe po tom cvijeću, lako ih je pohvatati i uništiti. Preporuča se isti grm gdjegod u polusjeni zasaditi, a preko zime ga unaokolo malo nadubriti.

Pčelinji ubod proti pljanstvu. Poznato je, da se pčelinjim ubodom liječi reumatizam, a danas ima već i liječnika, koji taj način liječenja velikim uspjehom upotrebljavaju. U jednoj londonskoj bolnici naišli su liječnici slučajno i na to, da mravinja kiselina, koja se nalazi u pčelinjoj otrovi, vrlo dobro djeluje i proti posljedicama prekomjerjnog uživanja alkohola. Prema izvještaju jednoga engleskog lista, bilo je u toj bolnici pet bolesnika, koji su se podvrigli liječenju sa ubodom pčela proti rheumi, a četvorica od njih bili su upravo nepopravljivi alkoholičari, notorne pijanice. Već za liječenja konstatovale liječnici, kako sva četvorica sve više zaziru od rakije, koju su prije baš lakomo pili. Kada su nakon nekoliko tjedana otpušteni zdravi iz bolnice, promjenile ti ljudi svoj način života. Kad su samo pogledali rakiju, odmah im se smučilo i tjeralo ih na povraćanje. Prošlo je više mjeseci, a da te poznate pijanice nisu okusile ni kapi alkoholnoga pića. Na temelju toga iskustva nastavili su liječnici i daljnja istraživanja, pa su se osvjedočili, da to nije bio nikakav iznimni slučaj. Ja sam kao predstojnik škole imao podvornika, kog sam uputio u napredni način pčelarenja i on mi je bio desnom rukom kod moga pčelarenja. Taj je podvornik pivo vrlo rado rakiju, ali zato su ga i pčele katkada pošteno izbadale. Što je češće radio uza me oko pčela, to mu je bivala rakija sve odurnjom, dok se napokon nije toga pića posve okanio. Oko dvadeset godina, sve do svoje smrti, nije taj čovjek ni okusio više rakije. Na temelju dakle sličnih opažanja mogli bismo se nadati, da ćemo u skoroj budućnosti doživjeti i takovih sanatorija, u kojima će se alkoholičari liječiti ubodima pčela.

Patvarač meda strogo kažnen. Neki Dragutin Stark i njegova supruga iz Neu-Ulma (Njemačka) bavili

su se dulje vremena patvarenjem meda, pa su zato nedavno imali odgovarati pred zemaljskim sudom u Memmingenu. Stark, koji je optužen radi patvaranja hraniva, priugotavlja je umjetni med po receptu drogista Maksa Noa iz Berlina (koji posjeduje i u Austriji jednu podružnicu). Stručno mnenje zemaljskoga nadzornika za pčelarstvo u Monakovu glasilo je, da u toj patvorini nema ništa pčelinjega meda. Cijeli trošak na proizvodnju toga umjetnog proizvoda iznosi 50 do 60 filira po kilogramu. Supruga Starkova prodavala je tu patvorinu, kao čisti pčelinji med uz cijenu od K 1.88, pa je zato odsuđena na globu od 60 kruna. Međutim nakon ove osude, već za 8 dana kašnje, imao je taj pošteni par ljudi opet odgovarati pred sudom. Ovajput je sud u Neu-Ulmu rješio Starka od optužbe, ali njegova je supruga odsuđena radi prevare na dva tjedna zatvora. Protiv toj osudi uložio je javni tužitelj priziv. Zemaljski sud u Memmingenu uništio je prvu osudu, te je oboje, Starka i suprugu mu odsudio svakog na 6 mjeseci strogog zatvora. Stark je odmah i pridržan u zatvoru, te je tim izgubio sva građanska prava na 3 godine. Samo ovakove stroge kazni mogu čuvati čovječanstvo od raznih, pa u mnogim slučajevima i otrovnih patvorina.

Žaba krastača i pčele. U zadnjem broju »Hrv. pčele« donijeli smo među raznim vijestima opažanja jednoga pčelara, koji je u žabi krastači upoznao jednog vrlo opasnog neprijatelja naše pčele medarice. U njemačkom pčelarskom listu »Deutsche Illustrierte Bienenzzeitung« napisao je neki Schulz jedan članak, kojim pozivlje sve pčelare, da uništiju žabe krastače. Ovaj nas članak potiče, da i mi svoju kažemo, ali u obranu žabe krastače. Mislimo priznajemo, pa smo o tom i osvijedočeni, da je žaba krastača zaista opasan neprijatelj pčela, ali kad znamo, da su žabe krastače po sve naše usjeve vrlo korisne životinje, jer uništaju množinu štetnih puževa, ličinki, gusjenica i raznih drugih štetnika, tada ih ni mi pčelari ne smijemo progoniti i uništavati. Ako već pčelinjak nije ograden tako, da žabe krastače ne mogu blizu pčelaca, a ti nastoji da ti barem okolina pčelinjaka nije travom zaraštena. Ako se žabe nigdje u blizini pčelinjaka ne mogu sakriti, pa ako je sve unaokolo čisto i nema za njih skrovišta, tada će se one razbjeći i napustiti pčelinjak. Dopisniku toga članka g. Schulzu možemo samo savjetovati, da pomnije prouči život žaba krastača, pa će tada sigurno i on doći do protivnog zaključka, jer iz onoga, što je napisao proti žabama krastačama, za-

klijučujemo, da on slabo poznaje živovanje ovih životinja. Ako nam i jest cijeli rod tih krastača veoma oduran svojom vanjštinom, zato nam ipak uništavanjem velike množine raznih štetnika silno koriste.

Statistički podaci o stanju školskih vrtova i pčelarstva u Hrvatskoj i Slavoniji koncem 1912./13. škol godine. U cijeloj zemlji bilo je u svemu 1258 školskih vrtova. Od tih u dobrom stanju 862, srednjem 267, a lošem 129. Površina im je iznašala 15,469.41 ara. U tim je vrtovima bilo 330.667 divljaka, 208.790 kalama, 61.315 kom. traja i 95.844 kom. dudova. Darovano je bilo 66.453 oplemenjenih voćaka, 20.406 kom. loza i 16.776 dudova. Pčelinjaka je bilo 383 sa 3462 pčelaca. Najviše škol. vrtova ima srijemska županija, a naimanje varadinska. Prema tome je srijemska županija imala u vrtovima najviše divljaka, cijepova, loza i dudova. Isto je tako i sa pčelama, jer srijemska županija i u tom ide prvenstvo. Za uzdržavanje škol. vrtova potrošeno je u svemu 46.573 K, a na jedan vrt dolazi prosječno 37 K. To je doista mali trošak, ali valja uzeti u obzir, da općine daju ručnu radbotu za obrađivanje dotičnoga vrta. Na jedan pčelinjak dolazi prosječno 9 pčelaca, a to je dosta malo. Kad se uzme u obzir, da u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji ima u svemu 1646 narodnih osnovnih škola, a samo 383 pčelinjaka, onda se vidi, da se je veoma mali broj učitelja bavio pčelarstvom. Zaista požaliti moramo da je tako, kada znamo, da su kraljevine Hrvatska i Slavonija, osobito ova potonja, pravi eldorado za pčelarstvo. Nećemo sada ispitavati, što je tomu krivo, ali se pouzdano nadamo, da će od sada i u tom pravcu krenuti znatno na bolje.

Pčelarstvo u Crnoj gori. Kako nam prijatelj odanle javlja, pčelari se u Crnoj gori još posve primativno. Proljećem imadu tamošnji pčelari jako dobru pašu za svoje pčelice sa raznovrsnoga gorskoga cvijeća, među kojim se osobito odlikuje žalfija (*salvia officinalis*). Tamo je pčelarstvo još prilično udomaćeno, akoprem je u novije doba znatno nazadovalo. Godine 1910. bilo je u Crnoj gori 38.870 pčelaca, a godine 1913. samo 22.690, dakle za preko 16.000 pčelaca manje. Uzrokom će toga nazadovanja biti svakako to, što su tamo i pčele oporezovane; pčelari plaćaju godišnje 30 filira po svakom pčelcu.

Crnogorski se med i vosak ne izvažaju, nego se sve većinom u zemlji konzumira, samo se mala količina voska, uz poprečnu cijenu od 3 K po kilogramu, izvaža u najbliže inozemstvo.

Kako se bistri med. Poznato je, da kod vrcanja meda i pored najfinijeg sita dođu u med komadići voska, uslijed čega ovaj nema lijep izgled, te mu je manja vrijednost. Takov mutan med bistri se obično tako, da se ugrije na 40—60° C. A i to zigrijavanje ima svojih loših strana. Jer osim toga, što dosta često puknu staklenke, u kojima se med zagrijava, isparuju se iz meda razna eterična ulja, koja mu daju miris, te se uslijed toga vrijednost takovoga meda još više smanjuje. Zbog toga je mnogo bolje bistrenje meda sunčanom toplinom. Otvorene posuđe s medom postave se tako, da budu izložene suncu, no valja paziti, da do meda ne dođe prašina i vlaga, uslijed toga ostaje med dulje vremena rijedak (tekući), te se lakši dijelovi voska i ostalih primjesa podignu polako na površinu, gdje će se napraviti sivo-žuta prevlaka, koja se pomoću drvene žlice (kašike) može pažljivo skinuti. Bistrenje na suncu može se obaviti za tri do četiri dana; tada se posude s medom dobro i čisto povežu pergamentpapirom i takov je med potpuno zrijo za trgovinu. (»Landw. Zeitschrift«.)

Važno za pčelare. Kraljevska zem. vlada, odjel za narodno gospodarstvo, javlja svojim dopisom br. I. 1423/1913., da ne će dok traje sadanje ratno stanje uvažavati narudžaba ze pčelarske potrepštine. Za buduće pak kani kr. zem. vlada prepustiti nabavu tih potrepština pčelarskom pododboru »Hrv.-slav. gospodarskog društva u Zagrebu«, kamo će se imati i narudžbe slati.

Izravno će kr. zemaljska vlada primati jedino samo takove molbe od pučkih škola, koje će se nakon uvaženja ustupiti na efektuiranje spomenutom pčelarskom pododboru.

Pčelarski pododbor »Hrv.-slav. gospodarskog društva u Zagrebu« je upućen, da nijednom privatnom molitelju ne podjeljuje zamoljeni pčelarski pribor posve besplatno, već u najboljem slučaju uz polovinu nabavne cijene, dok ostatak i dopremne troškove ima da snosi molitelj. Podjeljivanje tih predmeta kao živih rojeva kretati će se u opsegu zemaljske potpore, koja će se u tu svrhu podijeliti spomenutom pčelarskom pododboru.

Oglasi.

Od uredništva.

Završujemo evo 34. godište jedinoga u nas hrvatskog pčelarskog lista »Hrvatske Pčele«. Svaki će nam vjerovati, da smo se kroz ove 34 godine imali neprestano boriti sa opstanak, pa smo se samo ustrajnim radom i čednom remaljskom potporom nekako održali. Osbiljno se sato obraćamo na sve naše pčelare i prijatelje naprednoga pčelarstva, da nam uznastoje pribaviti što više preplatnika. Najviše nade polašemo u svjesno hrvatsko pučko učiteljstvo, od koga očekujemo što isdašniju moralnu i materijalnu pripomoć.

Naša se lijepa domovina može nabaviti pravim eldoradom sa pčelarstvo, pa ne bi li to bio neoprostiv grtjeh, kada se toj veoma unosnoj grani gospodarstva ne bi posvetilo što više mra. Mnogi milijuni propadaju još i danas u semlju, a to samo s nemara naših gospodara. »Hrvatskoj Pčeli« ima biti glavnem zadacom, puniti svaki i najmanji napredak na polju racionalnoga pčelarstva i upućivati sve narodne slojeve, a osobito naš seljački stališ u pčelarenju sa pokretnim satem. »Hrvatska Pčela« vršila je tu misiju sdušno i savjesno do sada, pa će i nadalje, bude li samo dovoljno potpore. Još se nije rodio, tko bi svakom ugodio, a »Hrvatskoj Pčeli« i nije svih kaome ugađati, a druge zavđati, nego istinom u svijet, pa što valja, to poхvaliti i preporučivati, a što ne valja, to šigosati i odstraniti. Mi se ne žacamo napadaju i kojekakovih prigovora, ali samo neka to ne bude iz busije nego otvoreno i javno, da se usmognemo i braniti.

Svim nošim suradnicima isričemo srdaćnu hvalu, pa ih molimo, da se i u buduće što češće sjete »Hrvatske Pčele«.

Čvrstom nadom, da će nam osvanuti ljepša budućnost, želimo hrvatskim pčelarima i svim našim prijateljima čestit božić i sretnu novu godinu!

Posiv na preplatu.

Sve naše preplatnike molimo, da nam preplatu sa buduću godinu 1915. što prije pošalju, a eventualno i dug namire. Neuredno uplaćivanje preplate sadoje nam velikih neprilika i dosta nepotrebnoga troška. Podjedno molimo sve naše prijatelje, da nam pomognu sakupljati preplatnike, jer sigurno ima još dosta pčelara, koji nisu preplatnici jedinoga u nas hrvatskoga pčelarskoga lista »Hrvatske Pčele«.

Naše pučko učiteljstvo molimo, da i ono što šivilje pregne među širitelje naprednog pčelarstva pa što energičnije uznastoje, da općinska poglavarnstva svoje područne škole preplate na »Hrv. Pčelu«.

Uprava „Hrv. Pčele.“

Posor pčelari!

Tko šeli nabaviti u budućoj godini rojeva, neka se što prije, a najkašnje do konca ožujka buduće godine, obrati dopisnicom na uredništvo »Hrvatske Pčele« u Osijek III. Rojevi se rasašilju u posebnim škrinjicama, koje se još tečajem ove sime moraju pripraviti, jer je kašnje teško naći radnika sa te stvari. Jedna takova škrinjica stoji 2–2½ kruna, ali tko ima svoje vlastite škrinjice, neka ih ovamo pošalje, samo neka ne budu manjkave. Jedan roj prevenac stajati će ovdje 10 kruna, a društveni članovi i preplatnici »Hrvatske Pčele« ušivaju prevenstvo i 5% popusta. Kod narudžbe neka se točno osnači sadnja pošta. Za svaki naoručeni roj ima se poslati predujam od 5 kruna. Uredništvo »Hrvatske Pčele« preusima jamstvo, da će roj ſiv i zdrav prisjeti do sadnje pošte, a sa daljne ne jamči. Kako budu narudžbe stisale, istim, će se redom i rojevi rasašiljati i to počam od 10. svibnja. Upozorujemo i ovajput, da je naša pčela bastardirana sa talijanskom pčelom, pa je sato ustrajnija, marljivija i miroljubive naravi.